

בית מדרש גבוה
لتורה
כולל הדף היומי
קיית ספר ת'ו

מיסודה של עמותת
"משולב ערמות"
רחוב שאאת ארזה 17/
קרית ספר 1919 מושיען עליון
ארץ ישראל

474 גלון מס' 50

חושח ע"י מומת החה"ז
דרכ' אברהם אליעזר מוקפץ שליט"א לונדון

מראי מקומות לעיון

בלוייזוי

לעין הר"ר צבי בר"ר מרדכי ורשותו מorth רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר צ"ל

בס"ד, נ' שבט התשע"ג. מסכת שבת דף קג – דף קיד

שאינו מכנה על הפעולה אלא על הסדין. והקשה היבית משכחת ליה שיהא חייב חטאת על הכהה בקורנס על הסדין, הא לא משכחת ליה אלא בשעת מלאכה, ותייפוק ליה דחייב על המלאכה עצמה. ותירץ בשם הראה"ה דמשכחת לה בנודע לו ע"ז וחוזר ונודע לו ע"ז, ובפלוגתא דרי' יוחנן ור' ל' א"י ידיעות מחלוקת או הפרשות.

(ה) וחרשב"א כתוב בשם רב האי גאון דאבי ורבא מפרשים את דברי רבה ורב יוסף, דזה דמחייבין ליה מפני שמאמן את ידי, איןנו כסבירת הגמי' בהרו"א מפני שהוא מתלמיד לעשות מלאכה, אלא מפני שמאמן את ידיו לכזון להচות באותה מלאכה עצמה שהוא עושה. וסביררא ליה לרשב"ג שדבר זה הוא בכלל המלאכה דעתינו כדי שיעשה המלאכה בתיקון. (וכן נראה מדברי רבני חננאל) והביא הרשב"א דגם היירושלמי (בפרקין ה"א) מפרש את דברי רשב"ג דחויבו הוא מפני שהוא מישב את ידיו. ו) מתניתין, המנכש. פירוש הרמב"ם בפירוש המשניות שהוא החופר סביר בעקירות הגפנים והצמחים.

(ז) מתניתין, המלקט עצים וכו' המלקט עשבים וכו'. כתוב הרמב"ם בפירוש המשניות, דזה דתנן אם להיטק כדי לבשל ביצה קלה, והוא דתנן אם לבהמה כמלא פי הגדי, חייבו הוא משום מעמר, וכן פסק בפ"ח מהלכות שבת ה"ה, ועיי"ש במ"מ שלא הראה מקורו מכאן. ולכוארה לפי המבוואר בפירוש המשניות, מכאן מקורו.

(ח) גם, לא צריכה דעבד באירוע דחבריה, כתוב הרמב"ן לকמן (ק"י). ד"ה האי מוסכרים, דאפשר שכשותלש עלולין באירוע דידייה ומתקיין ליפות השדה, אין המלאכה יפי השדה, אלא משום תולש מתרין ביה, אלא דשייערו בכל שהוא כיוון שהתלישה חשובה כשמייפה על ידי זה את השדה, ודומה למצוין שישערו בכל שהוא. אבל בשעשה באירוע דחבריה ואין יפי הקרן חשוב בעניין, חוזר מילא שיעור התלישה להיות כמו שהוא מצד עצמו, דהיינו בגורגרת או כملא פי הגדי

דף קג ע"א
א) גם, בשלמא לרבות מיוחז כי מאין דרך חורתא בו. בגם' מנוחות נ"ז). מבואר דהוא דקודה חייב בכל שהוא משום דחווי לבבא דאקלידא (דיהינו לחור של מפתח שהוא חדר, ותווכחו בתוך החור שקדח ופותח ונועל). וכתיב התוספות הראה"ש דבפטונות הגמי' הtmp אליבא דבר שחיויבו משום בונה, הלך בעינן שהיה ראוי לאיזה השימוש. אבל לשמויאל דחייב אגמר מלאכה וכגון דברוי' ברמצע ואכ"ו, אין צורך לטעמא דחווי לבבא דאקלידא. עי"ש עוד. וכן כיוונו מדעתם החתום סופר בסוגין. והגהות בן אריה במנוחות).

(ב) גם, דחק קפיא בקבא. עיין פירושי', ורביינו חננאל פירש דקבא הינו כל המכיל קב והוא חקק בו לסמן עד היכן היא מידת קפיא, (שעשה כמין שנותה שהיה בהין). וכן פירשו הרשב"א בשם רב האי גאון והערוך (בערך חק ג'). ולשיטות מה דמרבעין מזה הכלל דחק קפיא חייב, הינו שדוקא אם חקק חייב, מה שאין כן אם רשם את מקום הקפיא שלא בחקיקה פטור כיון שהיא מתקיימת. כן פירש האבני נזר (או"ח סימן רמ"ט).

(ג) רשי"ד דה דחק קפיא. וכך על פי שעתיד להוסיף יש שמקיימים כן. כתוב האבני נזר (שם) לרשי"ד לשיטתו דעושה כל חייב משום מהקה בפטיש ולא משום בונה, איך איכה חידוש זהה דאף על פי שעתיד להוסיף חייב משום מהקה בפטיש מפני שיש שמקיימים כן. אבל לתוט' דסבירא ליה דעושה כל חייב משום בונה, פשיטה דחייב אף על פי שעתיד להוסיף. ועל כרחך לתוט' יסבירו בביורו דחק קפיא כביאור רבני חננאל (באות הקותמת).

(ד) גם, שכן מודדי טסי משכן עושין כן. פירוש רשי"ד דהוא כדי להחליק הקורנס. והרמב"ם בפירוש המשניות פירש שחרשי הברול פעמים רבות יכו על הברול הכותה הרבה, ועל הסדין הכהה או שתים, כאשרה הכהה מתקנת אותן הכהאות כולם. ובחדושי הר"ן כתוב דה"ל במתיקן את המלאכה אף על פי

והניחותא היא המחייבתו, (שכתב שם דבר נחיה ליה היבי הווה פסיק רישיה) ואם כן بلا נחיה ליה לא שייכא כלל החומרא דפסיק רישיא.

יג) בא"ד. עיין בחידושי הגרא"ח הלוי (פ"י מהלכות שבת הי"ז) שכתב להוכחה מהרמב"ם (שם) שדעתו בהערוך. והרמב"ם פסק במפסיק מօרטא להוציא ממנה ליהה דמותר. והקשה הרב המגיד בדגם (דף ק"ז): איתא דחווי בכלל מלאכה שאינה צריכה לגופה, והרי איזה פסק דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. ותירץ הגרא"ח דסבירא ליה להרמב"ם שמפיס מօרטא להוציא ליהה הווא גם בכלל אינו מתקוין, ואף דחווי פסיק רישיא מכל מקום הווא פסיק רישא שלא נחיה ליה. ומטעם זה התיר הרמב"ם אף לכתחילה בהערוך. והוא דבשוגיא מבואר דהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, י"ל דרב קאמר לה דאייהו סבר בר' יהודה בדבר צריכה לאינו מתקוין אסור. [והוכחה הגרא"ח דלמ"ד דבר שאינו מתקוין אסור מדרובנן, בפסק רישא שלא נחיה ליה חייב חטא, ולכן הוצרך רב לפוטרו מצד מלאכה שאינה צריכה לגופה, לדעתו מצד אינו מתקוין היה חיבן]. ועיי"ש עוד דידייק גם מהרמב"ם בפ"ז משוגות (ה"ב) דסביר כהערוך, אמן החzon איש (או"ח סיון נ' סק"ד) דיק מאותה הלכה להיפר, יעוי"ש.

יד) מתניתין משתי סימניות עיין רש"י, והרמב"ם בפירוש המשניות פירוש דהינו ב' סיון נ' וב' שכותבין בסימן למספר אחד ומספר שניים. והקשה התוס' יו"ט דאם כן תיפוק לייה מרדין כותב ב' אותן הטעות המזוגים למליה אחת, דאין חיוב אלא על כתיבת ב' אותן הטעות המזוגים למליה אחת, אבל הנני כל אחד הוא סיון בפני עצמו ואין זיוג ביןיהם וזה"א דלא יצטרפו לחיב, קמ"ל. א"נ דהו"א להיפר דכיוון דכל אחד מהטיסנים האלה מורה על דבר שלם, ונשלמה כוונתו בו, יהא חייב גם באחד, קמ"ל דבעינן ב' אותן הטעות, א"נ אין כוונת הרמב"ם לא' ב' ממש אלא לב' מספרים בגון 1,2. והרשב"א כתוב בשם רב האי גאון דב' סימניות הינו שאין אותן הטעות בכתב אלא

נקראות סימניות בעלמא בגון נונין הפוכין דפרשת וייה בנסוע. טו) מתניתין, בכלל לשון, פירוש רש"י של כל כתבים, וגופן של כל אומה ואומה. וכן פירוש הרמב"ם בפירוש המשניות, ובhalb' שבת פ"א הי', בכל לשון ובכל כתיבה. והאור זרע (ח"ב סיון ע"ז) הביא בשם רבינו יואל הלוי דודוקא כתב אשוריית ויזנית אסורים מדאוריתית ושאר כתבים מדרובנן. וראיתו מהירושלמי בפרקין (ה"ג) דפירוש "בכל לשון" בגון אל"ף אלפ"א, בית בית". והבין האו"ז דהינו כתב אשוריית שכותבין אל"ף בית", וכותב יונית שcottabin אלפ"א בית". ועפ"י זה כתב דמה שהתריר לכתב שטר בשבת על ידי גוי בקנית בית בא"י, הינו דוקא בשאר כתבים שאיסורים מדרובנן, וכן החמיר הרמ"א (בסיון ש"ז סי"א), ועיי"ש בביור הלכה (ד"ה בכתב) שהקשה דהירושלמי עצמו מעמיד את המשנה דיןין בר' יוסי שרושם חייב, ואם כן כ"ש דבכל כתב חייב ואייר אפשר שהירושלמי יפטור בשאר כתבים, ומבאר את היירושלמי דادرבא, כיון דהירושלמי העמיד את המשנה בר' יוסי, הקשה לו מה הרובות דחייב בכל לשון, וע"ז תירץ בגון שהוא כתוב אל"ף בית והוא הוסיף וכותב בסוף כל תיבה א' ונעשה כתוב אלפ"א בית", ובזה לא אהני כלום

וכו). ובכתב דבזה נדחתת ראיית העורך (הובא בתוס' מסוגין), דיין פטורו מצד פסיק רישא שלא נחיה ליה, אלא מפני שחרר בשיעור התלישה. ודחה ביאור זה המשום דעתה בתוספתא (פ"ט באראא דחבריה). ודחה ביאור זה המשום דעתה בתוספתא (פ"ט הט"ו) בכך וזהadam נתכוין בכלל חייב שתים. ומוכח דחויבו ביפוי הקruk הוא משום חורש ולא שיעור חולש. ועל כרחך צ"ל בתוס' דפטורו משום מלאכה שאינה צריכה לגופה, או כהערוך מצד פסיק רישא שלא נחיה ליה).

ט) רשי"ד"ה באירוע דחבריה, לא איכפת ליה ליפוט. הקשה רביעי באיגר בגליון הש"ס דברשי לעיל (ע"ה. ד"ה טפי, מפורש דבלא איכפת ליה חייב לר"ש, ולא הותר אלא באופן שכשתיעשה המלאכה יהיה לו נזק מזוה, יעוי"ש, והניח בצע"ק. והחתם סופר מיшиб דשאוני התם דמיירי בחובל, וסבירא ליה לרשי"ד כי היכי דמחייב ר"ש מקלקל בחבורה, היכי נמי מחייב בחבורהAMLACAה שאינה צריכה לגופה. ולהלא מבואר כאן בתוס' ד"ה באירוע דפסיק רישא שלא איכפת ליה דינו כמלאכה שאינה צריכה לגופה, ולכן הווקך רשי"ה התם לפרש דיש לו נזק במקרה זה. מה שאין כן בסוגין דמיירי בשאר מלאכות דר"ש פוטר במלאכה שאינה צריכה לגופה, ה"ה דפורט פסיק רישא שלא איכפת ליה.

ו) תוס' ד"ה באגם. ומתניתין שלא שיריך וכו', המהרש"א מבאר מ"ט אי אפשר להעמיד את המשנה באגם, דהמשנה מיירי במלקט עצים, ותיקון כל דהו לא לעצם ודאי יהיה אפילו באגם. ואת הברייתה אי אפשר להעמיד ביבש. דמ"מ בתולש הקruk מתייפה אפילו ביבש. זולפי זה לכאורה מלקט שעשים דמתניתין צריך להעמיד באגם. וכן ממשע קצת מדברי Tosafot הרא"ש דבברי ר"ת קאי דזוקאAMLACT עצים (י.ס.).

יא) תוס' ד"ה לא צריכה. ואינו נראה, דהא מפיס מօרטא וכו'. הקשה רביעי באיגר בחידושי כתובות (ו). תוס' ד"ה האי מסוכריות, מה הקשו תוס' מפיס מօרטא הלא התם מתקוין לשעותفتح כדי להכניס ולהוציא אלא כדי להוציא ליה, ומשום זה הויא מלאכה שאינה צריכה לגופה, אבל ודאי אינו בכלל אינו מתקוין, ופשיטה דגם לעורך יהא אסור בזה. ותירץ הקהילות יעקב (שבת סיון ב') דכיוון שאין מלאכה הנקראת "עשית פתח", אלא שהעשהفتح חייב ממש בונה. אם כן מפיס מօרטא כל כוונתו היא לעשות שיתכוין לבניין. (מה שאין כן בשאר מלאכה שאינה צריכה לגופה, כגון מכבה גחלת שלא תזיק, התם שם המלאכה הוא כיבוי, וגם כוונתו לכיבוי אכן ודאי חשיב מתקוין ואין פטור אלא מצד מלאכה שאינה צריכה לגופה).

יב) בא"ד. החתום סופר ביאר מה' תוס' והערוך דلتוס' פסיק רישא שלא נחיה ליה חייב כמתכוין (דלא שנא משאר פסיק רישא) אלא דמטעמא שלא נחיה ליה הויא מלאכה שאינה צריכה לגופה הלקר פטור אבל אסור. מה שאין כן להערוך פסיק רישא דלא נחיה ליה הויא כאינו מתקוין ולכן שרי לכתחילתה לר"ש. ועיין בעורך (ערך פסק) דסבירא ליה, דכל מה דמודה ר"ש בפסק רישא הוא רק מפני שמצוות דניחאה ליה,

יוסי רק כתיבה היא בכלל מלאכת כותב, ולא כל מיני סימנים דחמים בכלל מלאכת רושם. וכתיבת ב' אותיות שכותב הרמב"ם שהיא בכלל רושם, הינו שכותבן לצורך איזה סימן, ולא כתיבת תיבה. והווסף לבאר, דהא אמרין לעיל (ע'): דלר' יוסי העטרה לאו יצאת, ובצער ליה אב מלאכה, ועכ' מכnis רושם במקום הבערה. ובhalbכות שבת (פי"א הי"ז) פסק הרמב"ם דרושם חייב משום תולדת כותב, ובאייר המגיד משנה דהו רושם אב, ולתק' דגם לת'ק רושם חייב, אלא דלר' יוסי רושם הוא אב, ולתק' תולדת. והביאור הלכה (סימן ש"מ ס"ה ד"ה מותר) הקשה עליו דהלא ת'ק פוטר בכותב בשמאל כմבוואר בגמ'. [ובכר הריגש בקורסיא וו המנחה חינוך (מוסך השבת סוף מלאכת כותב) וכותב דצ"ל דאף דת'ק מה חייב ברושם משום תולדת כותב, מכל מקום רושם בשמאל פטור, עיין ותבין. עכ"ד]. עוד הקשה הביאור הלכה, דהו רושם גופיה פסק לפטור בא"א דאוור ולר' יוסי חייב. (ועיין באות הקודמת בשם רש"י). והביאור הלכה מפרש דהא דכתב הרמב"ם דרושם הוא תולדת כותב לא אייריו ב"רושם" דר' יוסי, אלא במציער צורות בדרך שחצירין רושמיין, ובזה לכלול עלמא חייב כמבוואר בירושלמי (שבת פ"ז ה"ב).

ב) תוס' ד"ה בגלוורי. ורבנן דפטורי במתניתין פטורי אף ב' וג'. הקשה הראמ"ם הורוויז מנא להו דרבנן פטורי ב' אותיות נוטריקון, הא לא מצינו פלוגטה (לקמן ק"ד): אלא בכתבאות אחת נוטריקון. וכותב דהרע"ב (במשנה דלקמן) כתב להראי דבשתי אותיות נוטריקון חייב אף לרבות, ושכן נראה מדברי הרמב"ם (עיין בפירוש המשניות לקמן, ובפ"א משנת הי"ג). ולכארה הי' אפשר לבאר לרבות אני רוצה לכתבו מילה בעלת משמעות אינו מתחייב אלא באופן שיש לדבריו משמעות מחמת הכתיבה אבל נוטריקון אינו אלא בדבר סימן דרבנן פטורי בהא. ומ"ש אי הווי אותן אחת או יותר הרי נשאר סימן ולא מילה שיש בה משמעות.

כא) תוס' ד"ה א"א דאוור. דהא ת'ק פטור. אמנים יעווין רש"י (ד"ה הינו ת'ק) שפיריש דכוונת הגמ' בשאלת הינו ת'ק היא לר' יהודה דחיב בשש משער (רכן משמעו מלשון ר"ש "מלאכה שכיווצא בה מתיקימת", וגם ב' אותיות והן שם אחד הן מלאכה המתיקימת), וכן פירש להראי העורך (ערך א"א).

כב) גמ', או שכותב את האוצרות בזהב. עיין בבית יוסף (ריש סימן ל"ב) דודאי היה בכל התייבות אם כתבן בזהב, פסול. והא דתנייא אוצרות, רבותא אשומענין דהו ר"א דמשום חשיבותן עדיף לכתבן בזהב. א"ג עפ"י מה שכותב הנימוקי יוסף דהכא מיררי שזרק זהב על גבי כתב של דיו, והכى קאמר דבשאור היבוט סגי להעביר הזהב מלמעלה וישאר הדיו, מה שאין כן באוצרות דהוי כמוחק את השם, יגנו, דין, דין לו תקנה.

כג) רש"י ד"ה אלפין עיניין. מפני שודמיין בקריאתן. כתב הברוך שאמר (אות א') בשם היראים (סימן ש"ט), דהינו שלא יעשה עוקם וגובה כמו ראש השמאלי, (ולכארה כוונתו שהו"ד העלינה של האל"ף לא תהא גבוהה כלפי מעלה כמו ראש השמאלי של האל"ף. אך עיין חזון איש (או"ח סימן י"ב סק"א ד"ה ובי') דכתב דנפלה ט"ס בדברי הברוך שאמר, וצ"ל שלא יעשה עוקם וגובה כמו ראש השמאלי של העין, יעוו"ש) דאו

בhosפטו והיה ראוי לפטרו גם לדעת ר' יוסי. מכל מקום כיוון דחייב בכלל לשון, ובלשון יונית אין משמעות לאל"ף בי"ת ויש משמעות לאלפ"א בית"א, הרי תיקן לגבי לשון יונית וחיב. (וחשוב אליה הנגין וזה עם זה כיוון שהתייבות סמכות).

טו) רש"י ד"ה בין ממש אחד. שתיהן אלפין. הקשה בתוס' הגאון רבוי עקיבא איגר על המשניות הא לא מצינו מ"ד בגמ' שיהוא חייב על ב' אלפין כיוון דאין להם משמעות, (אלא רק הו"א שלר"ש חייב בא"א דאוור ולא קאי הci). וכותב לצוריך לדוחוק דסביראליה לרשי"י דהנתנא DSTAM שהכתוב ב' אותיות ממש אחד חייב, משמע כל ב' אותיות ואפילו א"א. והרש"ש תירץ דרש"י פירש כן לר' יוסי דחייב משום רושם אפילו על ב' שריטות, וכ"ש דחייב על א"א והרי איך מ"ד בגמ' דמתניתין יכולה ר' יוסי הci. עוד תירץ, דשמעא סבירה אליה לרשי"י דהא דפרטין בגמ' על א"א הינו דוקא שנתקוין לכתב איזור וכותב רק א"א, אבל אם מתחילה נתכוין לכתב רק א"א חייב. וכ"כ הביאור הלכה (סימן ש"מ ס"ד ד"ה במשקין), וכותב שכן מוכח מרשי"י בכל הסוגים. והרמב"ם (פי"א מהלכות שבת ה"ו) פסק דהគותב אותן כפולה פערמיים והוא שם אחד בגון דדთ גג וכו' חייב. ומודיק הרוב המגיד דעל א"א דאוור פטור. אבל האבן האזל (פ"א משנת הי"ד) הקשה דהו ר"א דהו ר"א בפ"א (שם) סתם דאם התחילה לכתבו ב' אותיות מתוך איגרת חייב, ולא הוציאר דבעין משמעות לשתי אותיות. ומהו הוכיח דלהרמב"ם א"א דאוור חייב, כיון שהוא תחילת תיבה שיש לה משמעות, אבל א"א בפני עצמן פטור. (זה היפך מסברת הרשי"ש והביאור הלכה הנ"ל דא"א בפני עצמו חמורי מא"א דאוור, וכמ"ש הביאור הלכה בטעם הדבר דבנתכוין לכתב תיבה גדולה, לא חשיב נתקיים מה שחשבתו אלא אם כן כתב תיבה שיש בה משמעות, מה שאין כן שנתקוין לכתב א"א בפני עצמו נתקיים מה שחשבתו גם بلا משמעות).

יז) רש"י ד"ה משתי סמניות. אחת בדיו ואחת בסיקרא. הקשה הרשב"א הא מתניתין עוסקת בדייני צורת האותיות, והמשנה הבאה מדברת מבניין שכותבין בהן ואמאי תנא ליה הכא. ועיין באפיקי ים (ח"ב סימן ד' ענף י') דכתב דאי סבירה אליה לרשי"י בשיטת היראים והסתמ"ג דכתיבת בדיו היא אב ובסיקרא תולדה, יש כאן חידוש גדול במשנה דאב ותולדה מצטרפין לשיעור ב' אותיות, ועיי"ש עוד.

דף קג ע"ב

יח) גמ', א"ר יוסי וכי משום כותב הוא חייב וכו'. כתבו התוס' לעיל (ע'): ד"ה שם משמעון דלר' יוסי חייב בכלל ב' אותיות ואין ציריך משמעות, דלא גרע מ"ב שריטות. אך רש"י סנהדרין (ס"ב). ד"ה אחת (הראשון) דמייר בשיטת ר' יוסי כתוב, דאין חייב על נפ מנפתלי, ולכארה צ"ל דהיכא שנתקוין לכתב מילה שיש בה משמעות גרע משני סימני גרידא.

יט) גמ', לפיכךشرط שריטה אחת על ב' נסrixן וכו' חייב. הרמב"ם בפירוש המשניות כתוב דהוא דחייב לר' יוסי משום רושם, הינו דיש אב מלאכה שנקרה רושם, והכתוב ב' אותיות חייבו הוא משום רושם. והחתם טופר מבאר דבריו, לדעת ר'

אשרי ולכן נתחדש אzo. בז' גמ', מנצח"ר צופים אמרום. פירש רשי' ב מגילה (ב':) דהינו נבייאי הדורות, ועיין Tos' שם שהקשה ר'ית איך אפשר ששהחומר הא ס'ת של משה מונח בארון, ותי' דהוי זה לאחר שרף אמון את התורה, (וגם ס'ת של משה אבד, עד שמצוותו בימי יאשיהו בנו, עיין מלכים ב' כב' ב'). ובספר הישר לר'ת (סימן ח'ט) תירץ צופים לאו הינו נבייאי הדורות כפרשוי, אלא ר' אליעזר ור' יהושע הם שנעו כצופים. וכן פשوط דברי המדרש (בר' פר' א' י"א). וכ"כ הרמב"ן בסוגין בשם הירושלמי (פ"ה מגילה ה'ט). ולכאורה להבריאת דסתום ועשהו פתוח ולהיפך כשר י"ל דמשום חci לא הקפידו בזה, עוד י"ל דכתבו הס'ת ביוניות (שכהר כמובא ב מגילה ח): וממילא לא היה הבדל במנצח"ר בתחילתה לבסוף, ורבינו חנאנא פ"י שرك רוב העם מן הספרים ההדיוטים שכחו ולפי זה א"ש. (יר. ר).]

בז' גמ', אלה המצוות, שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעטה. מבאר המהרש"א בח'א דהאי קרא כתיב בסוף ספר במדבר, ומשמעו ד אלה המצוות שנאמרו עד כאן ב' חומשיין, הם המצוות שצעריך להחש להן, ואין לחיש מעטה מצוות. וספר דברים אינו חדש מצוות אלא משנה תורה.

בט' גמ', אלא מיהוה הווי, מידע לא הוא ידען. הרש"ש ב מגילה (ג'). ד"ה אין פירש דמצינו שלשון ידיעה משמש במשמעות של קביעות, והכי פירושו שהיו כפל או תיות מנצח"ר בידם, אבל מעולם לא נקבעו שייאו זה בתחלת תיבת וזה בסופה, יעוויש'.

לו' גמ', גופא, אר'ח מ"מ וסמן'ך שבולחות בנס היו עומדים. עד רמז כתבו הספרים דמ"מ וסמן'ך רמזו לס'מ, דהוא לא עמד אחר שניתנו הלחוחות ופסקה זההמן, אלא בנס שהקב"ה העמידו כדי שלא תתבטל הבחירה. (מעין החכמה פר' חוקת, וכעין זה בכתב הרמ"מ משקלוב זהר וארא. ועיין בהגחות יubar' ז' גם הוא רימז במאם וסמן'ך על הס'ם. ועוד זה בעוד ספרים).

לאו רשי' ד"ה ונקרוא מבחוץ. האותיות הפוכות והתיבה ההפוכה וכו'. עיין רשי' בחומש (שםות לד' ט'ו) שבכתב "משני עבריהם היו האותיות נקראות ומעשה ניסים היה" ועיינ' בשפטין חכמים בשם המדרש ובאור החיים דהיה בזה נס נוסף שלא היו האותיות הפוכות אלא בירוש. אבל הרא"ם והగור אריה שם מבארים גם רשי' בחומש נתקווין רק לנס זהה שהמ"ם וסמן'ך עמדו ולא נפלו (שכיוון שהיה הכתב מגיע עד לעבר השני והוא נקרא מצד השני באותיות ותיבות הפוכות, אם כן עכ'פ' המ"ם וסמן'ך היו ראים ליפול) וכדברי רשי' כאן.

לב' Tos' ד"ה נבוב. תימה דאמאי נקט להו. המלצה איתן מציין לשוח'ת לחמי תודה שמישב קצר, דיש בתיבות אלו רמז להא דאיתא בירושלמי שפרק הכתב מהלחוחות. וזהו נבוב - הינו חיקת הכתב, בהר סרו - דהינו סרו ופרחו בהר סיini.

לג' גמ', ומ"ט פשוטה ברעה דדל"ת לגבי גימ"ל. עיין רשי' דהינו שמושך קצר את רגל הדל"ת לגבי גימ"ל. אבל הרמב"ן (ק'ג): ד"ה דאמירין כתוב שאינו מחורר, אלא כוונת הגמ' מ"ט רגל הדל"ת בימינו ולא בשמאלו.

לו' גמ', מכאן שניתנה התורה במונד ראש. בהגחות מהרש"ם

יהיה דומה מעט לעין, ועיין גם ברמב"ן וברשב"א דאפשר לכתחוב אל'ף באופן שתהא דומה לעין או לעין הפה. והרש"ב א' הקשה על רשי' دائ' כדבריו שלא יכתוב עין במקום שראוי לכתחוב אל'ף, אין זה שיר' לכתיבת תמה, אלא הוא מהפר לגמרי הענין ומאבדו, שams יכתוב במקום את השמיים ואת הארץ, עת השמיים ועת הארץ היה מחריב העולם.

בד' גמ', הוא דאמר כי האי תנא. עיין ברמב"ם בפירוש המשניות, דמשמע דפוסק דשם ממשען חייב אף במאם פתוחה, והעתיקו התויעט. והקשה בתוס' הגאון רב' עקיבא איגר על המשניות, דהא לא קייל' דסתום ועשהו פתוח כשר, אלא כהבריאת דמציריבת כתיבת תמה, וצ"ע.

כה' גמ', ומדפתוח ועשאו סתום כשר וכו'. הקשה הרמב"ן מ"ט בעי למילך דסתום ועשהו פתוח כשר, הא בדין זה דפתוח ועשאו סתום כשר כבר אפשר לישב דברי ר' יהודה, וכגון שנתקווין לכתחוב שמעון במאם סתומה שהוא כשר, וכותב שם בלבד, ותרץ דכיוון דעתיך כתיבת שמעון במאם פתוחה והוא כתבו במאם סתומה ולא כתוב אלא שם, פשיטא דחייב דנראית יותר כוונתו מתחילה שרצה לכתחוב שם, ובודאי לא דבר ר' יהודה אלא כשכתבו במאם פתוחה.

דף קד ע"א

כו' גמ', דאמר רב חדרא מאם וסמן'ך שבולחות בנס היו עומדים. הקשה השואל בשווית הרדב"ז (ח'ג סימן חמ'ב) הא בסנהדרין (כ'א): נחלקו התנאים אם תורה ניתנה בכתב אשורי, או בכתב עברי (ליבורנה), ובימי עזרא נשנה בכתב אשורי (והכתב עברי הניחו לכחותים). ומשמע ה там דרי' חדרא גופיה סבירא ליה שניתנה בכתב עברי, והרי בכתב זה (המצו ביד הכותבים) אין המ"ם וסמן'ך צרייכם לעמוד בנס אלא העין. והרדב"ז הוסיף להקשوت, איך אפשר דהכתב שניתנה בו תורה הניחו לכחותים וגירות הרשות, והכתב שניתנה בימי עזרא (על ידי מלאך) נתقدس כב' שהוא מטה מאת הידים ואסור לזרקו ולהשתמש בו לדברי חול. ובויתר שמעינו סודיות גדולות בעיראותאות והשמות בכתב אשורי מבואר בספר הבahir והזהר וספר אלקנה וכיו'ב, ובכתב עברי אין סוד בעיראותו, ואר' יתכן שבו ניתנה תורה, ופירוש, דלחוחות לכלי' עלמא נתנו בכתב אשורי דהוא קדש קדשים, אלא שבאותו זמן לא היה רשות להשתמש בו אפילו לס'ת, ולכן הס'ת נכתב בכתב עברי, ויחידי הדורות קבלו במסורת צורת כתב אשורי וסודותיו, ובזמן עזרא הואיל והארון והלחוחות היו גנוים, לא היו יכולם לבנות המקדש, דאין המקדש מתכוון בעלי' שמות הקודש כתובים כתקנן בכתב אשורי, דזה מגין עליו, הלך הותר להשתמש מזו בכתב אשורי לסת'ת וכותבי קודש, שוב הקשה הרדב"ז דבריושלמי (מגילה פ"א הד'ט) איתא שלמ"ד שתורה ניתנה בכתב עברי העין' عمדה בלוחות בנס, ולא מ"ם וסמן'ך הרי' גם הלחוחות נתנו בכתב עברי, ותירץ דלחוחות ראשונות ודאי נתנו בכתב אשורי כדאמרן, וכיוון שעבדו לעגל לא היו ראויים לאותו הכתב ולכנ' נשתבעו הלחוחות ראשונות וננתנו שניתנת בכתב עברי. ובימי עזרא דבטלו לייצור דע'ז (יוםא ס'ט): שוב יכולו להשתמש בכתב

ב. דכהאי גוונא פטור, וכותב הפרי מגדים שאין שם ראייה לשאר מלאכות, דשאני הוצאה שהיא מלאכה גרוועה], והעתיקו המנחה חינוך [ריש מצווה ל"ב דפו"ח אות ה' בסופו].

(mb) מתניתין, כתוב בדיו, בשם בסיקרא וכו' חיב. גם' ל�מן (קט'ו): אמרין דסם וסיקרא וכו' הם כתוב שאינו מתקיים. ועיי"ש ברשב"א שהקשה דהכא אמרין שחיב כשבותה בהן, ואי לא כתוב בדבר של קיימת, איך יתחייב. ותירץ דהatoms הכוונה שאין כתבן מתקיים לעולם כדי, אבל מתקיים קצת, עד שדרך בני אדם לכתוב בהן דברים שאין עשוין לקיימן לעולם, אלא זמן אחד, בספריו הזיכרונות וכו'ב. ובהאי שיעור קיום סגי לחיב ממשום כתוב.

(mag) מתניתין שם. כתוב היראים (סימן רעד, דף קל"ט): דהכותב בשם בסיקרא וכו' הרי הוא תולדת כתוב, (ואין נקרא אב אלא הכותב בדיו). וכן העתיק הסמ"ג (ל"ת ס"ה).

(מד) מתניתין, הכותב על בשרו חייב. כתוב הרמב"ם (פי"א מהלכות שבת הט'ז) הכותב על בשרו חייב מפני שהוא עור אף על פי שהחומיות בשרו מעברת הכותב לאחר זמן, הרי זה ודומה לכותב שנמחק, ומבארא הדבריו חזקאל (סימן ד' סוף ענפ א') אכן אם יסבירו הרמב"ם דבעין כתיבה המתקיימת לעולם הכא חייב. דכיוון דעתך מעשה הכתיבה והעור שהוא כותב עליו, ראייה הכתיבה להתקיים לעולם, ואין בדעתו למחקה בעצמו, ואם תחתר היד באופן שתתקיים היד, תתקיים גם הכתיבה, מミלא וחיבורן לחמיימות הבשר כהתאחדות הבאה לאחר, וכאדם אחר שיביא ויחזור הכתיבה.

(מה) מתניתין, כתוב במשקין בידי פירות וכו' פטור. עיין רשי' דמשקין הינו מי תותין שמשחרין והרש"ש תמה דאם כן הא הווי בכלל מי פירות, ומ"ט כתבה המשנה אותו בפני עצם. וכותב דלא כורה נראה לפרש ז' משקי שמנו חכמים). עכ"פ מישית רשי' משמעו דודוקא בדברים כגון מי תותין שרשותן ניכר קצת ומתקיים קצת הוא אסור מדרבנן, אבל בימים שאין רשomon ניכר כלל מותר לכתילה, (לבד מי טרייא שלחו לישנא ברשי' אין מי גשמי וחיב עליהו). וכן שיטת הראה"ה הבא בחידושי הר"ן ובריטב"א (החדשים) דברים שרי' לכתילה. והתפארת ישראל מחמיר בויה לכתילה. והשער הציון (סימן ש"מ אות ב'ח) מכיריע דלא בותיה, ע"פ דברי הראה"ה (שבר"ז) ומשמעות דברי רשי'. אמנם כיוום נדפסו הריטב"א החדש ושם מבואר דשיטתו עצמו לאסור מדרבנן.

(מו) מתניתין, ואין נהגין זה עם זה פטור. עיין ביאור הלכה (סימן ש"מ ס"ד ד"ה במשקין) שנסתפק בכתב אחת ואחר קר הוסיף אחרת למלחה על גבה דשמא לא מיקרי שתי אותן דainties נהגין זה עם זה. ועיי"ש מה שבתב בשיטת הירושלמי בויה. אך בפירוש רביינו חנגן ביאר דכתב על גבי כתב הינו כשהיתה כתובה אותן והוסיף אחרת תחתיה. ומשמעו דין בויה חסרון מצד נהגין זה עם זה. ושמעא יש לחלק ותוספת אותן למלחה שהיא המשך המילה אין נהגין כי הקריאה צריכה להיות מימין לשמאלו או מלמעלה ולא משמאלו לימין או מלמטה למלעה, ואפשר להביא ראי' מציצן.

(מז) מתניתין, כתוב אותן אחת נוטריקון וכו'. עיין לעיל (ק"ג: אות

כתב דיל' לדהוא עניין הנגע בעשут הלימוד. ועיין לשון הרמ"א (או"ח ריש סימן מ"ח) "ונגהו המדוקרים להתנווע בשעה שקורין בתורה, דוגמת התורה שניתנה ברורת וכו'". ועיי"ש משנה ברורה סק"ה.

(לה) גמי, מ"ט מהדר אפלו דקו"ף. הקשה מההרש"א בח"א דלבכורה עדיף שיהיא הקו"ף אחרי הריש"ש ואו יחויר פניו ממנו ממש. ותירץ דלאו אורח ארעה הוא, דהקו"ף הוא דוקא ביוםין הריש"ש ע"ש שימינו פשוטה לקבל שבים. ובויאר בויה הכוונה דבטהילים (מזמור כ"ה) נכתב כל סדר א"ב חוץ מכך, ור' נכתב פעמיים. והוא משומד דודוד מתפלל שם כנגד אובייו הרשעים שאמר "ראה אובי כי רבו וכו'". וביקש שאלה יעמוד הקב"ה לימיינם. והינו נמי מה שאמר (במזמור ק"ט) "הפקד עליו רשות, ושטין יעמוד על ימינו" דהינו שבמקום שיעמוד על ימינו קו"ף-קדוש, יעמוד שם ריש"-רשע, שהוא השטן.

(לו) גמי, שיקרא אחדר ברעה קאי. עיין בענף יוסף (בעין יעקב) שכותב שהקשה בספר שפתאמת, הא שי"ן מרובעת מתחתייה, ותירץ דהינו מפני שבכל שקר מעורב קצתאמת, ע"ז רומו ריבוע השיש"ן. ועיי"ש דשוב מצא כן בפיורו הארייז"ל. אמן הרמב"ץ והרש"א והר"ן בסוגין הוכיחו מכאן דאין לעשות את תחתית השיש"ן רוחבה אלא חדה.

(לו) תוס' ד"ה אל לריב"ל, בסות"ד הינו שלא עסק עד שנעשה גדול. בחידושי הרש"ש על המדרש (בר פ"א י"א) הקשה דבפרק דרי' אליעזר (פ"א) מבואר דעד שנעשה בין כ"ח שנה לא

למר אפלו ק"ש ותפליה ובמה"ז. והנich בצע".

(לח) תוס' ד"ה אית' דגיטסי. הגירסה הראשונה שמזכירין התוס' היא הבא ליטמא לתחין לו بلا ו'. וכן הוא בתוספות הראה"ש. וטעות סופר היא בטפרים שלפנינו.

(לט) גמי, דכ"ץ דכבים הם תנאים חדים הם. מפרש מההרש"א בח"א דהם כנגד ג' כתות, רשותים, בגיןיהם, עדיקים. דלכולו יש חלק לעזה"ב. הרשעים מפני שהם תנאים באמונות ולא עברו אלא מהמת יציר הרע, יעלו מהגיהנים, הבינוים הם דכבים בדין

מן הפסק"ה מטה כלפי חסד. ועדיקים כמשמעותן.

(מ) רשי' ד"ה אתהה לו. בתמייה, וכן כוון. אבל מההרש"א בח"א ביאר כולם בניחותא, דאך על פי שהחטאו ותעבו אותה איתהה להם שישובו בתשובה, וכן בכלל הקב"ה מצפה לדשעים שישובו. חוץ מдолתי נעל, קרני לא אגדע. שוגם מההרש"א מבואר בתמייה, דמי שנועל דלתי ביהכנ"ס וביהמ"ד, הקב"ה מגדר קרנו, ונונן את הקרן שלו לעולם הבא לצדק שיורש חלקו וחלק הרשע.

דף קד ע"ב

מא) מתניתין הכותב שתי אותן בשעלם אחד. הפרי מגדים (בפתחה להל' שבת) מסתפק בכל מלאכות שבת [כגון קערירה וטחינה] אם עשה ב' חצאי שיעור בשעלם אחד, אלא שזמנן שעשה את החצאי שיעור השני כבר נשרפ' הראשון, אם מצטרפין לחיזיבו או לא, וכותב דבכתיבת הכא גוונא (שכשכחב אותן השניה כבר נשרפ' הראשונה) ודאי פטור, "דאין בגין מלאכה כל מן שאין שתי אותן כתובות לפנינו". וכן בהזאה מצינו לעיל

שלל אף שלחובון הנוצרים נולד ע"ג שנה קודם קודם החורבן, אבל האמת כדברינו שהיה קרובה למאתיים שנה קודם החורבן שכן העידו עליו יודעיו ומכיריו בני דורו. ועיין ברמב"ם (באגרת תימן הניל ובפי"א מהלכות מלכים ה"ד) דהפס' בדניאל (י"א י"ד) קאי על "אותו האיש". והאבן עוזרא (בפירושו על דניאל שם פס' י"ג) כתוב דפס' זה נתקיים בימי שמעון בן שטח. [ועיין ע"ז (י"ז).] מעשה יעקב איש כפר סכניא תלמידו של "אותו האיש", שאמר דברים לר' אליעזר ממה שלמדו "אותו האיש". ועיין' בתוס' ר"ה וייעקב וביתר בספר היישר לר'ת (סימן תש"ד) דפשיטה להו שאותו יעקב לא האריך ימים דהרי כתיב "אנשי דמים ומרמה לא ייחזו ימיהם".

גמ', מאן תנא אמר רבבה בר' הונא ר"א היא וכו' רב אש אמר אפילו תימא רבנן להשלים שני. עיין Tos' לקמן (קה). ר"ה האORG, לדרבashi בסוף היינו באמצעותו לאפוקי מתחילה. ולפי זה אפשר לבאר הא דלא ניחא לרבה בר' הונא לומר כרבashi בסוף שיעורו ב' חוטין, משמע דאפילו בסוף שהוא השלמת הגד בעין ב' חוטין. (א.ג.)

נד' גמ', כתוב אותן אחת והשלימה בספר. פירש רשי' אותן לאחרונה של אחד מכ"ד ספרים. והרשב"א מביא מותספתא ירושלמי דה"ה אם כתוב אותן להשלים תיבת אחת. ודלא כמשמעות גמ' דידן. הביאו הלכה (ביסמן ש"מ ס"ד ר"ה במשקין) כתוב דהא דכתב רשי' אותן לאחרונה של ספר, לאו דזוקא שהיא בסוף הספר אלא גם באמצעותו אם הספר לא חסר אלא אותן אחת, חייב, כדמותה להדייא מרשי' ד"ה הרבה. ועיין במנחת חינוך (מוסך השבת), ריש מלאכת הכותב אותן ב') דשית רשי' דבעינן דוקא ספר מכ"ד ספרים. והטעם, דבשאар ספרים אין השלמה, דאפשר תמיד לשנותם, להוסיף או לגרע מהם. מה שאין כן כ"ד ספרים שאותיותיהם ספורות ומניות המשי"ת ועליהם אין להוציא מהם אין לגרוע لكن חשיבת השלמתו, חייב. ודלא בהרמב"ם (פי"א מהלכות שבת ה"ט) דמשמע דברכל ספר חייב על השלמתו.

נה) גמ', כתוב אותן אחת בטבריה ואות אחת בציפורי. פירש רשי' בד"ה מהוסר מעשה, וכי אמר רבAMI כגון כתוב אותן אחת על שפט לחז ובטבריה, ואחת על שפט לוח ובטבריה, ואתה יכול לקרבן שלא במעשה אלא קריבה בעלמא, והרשב"א פירש כתוב אותן אחת במגילה בטבריה, ואות אותן באותה מגילה בציפורי. והרמב"ם (פי"א מהלכות שבת ה"ב) פירש שכותב אותן אחת במגילה אחת בטבריה ואות אחת במגילה אחרית בציפורי. והוא בעין פירש"י אלא שהרמב"ם אינו מציריך שייכתוב על שפט המגילה (ברש"י) אלא אפילו כתוב באמצעה. ובאייר הרב המגיד דסבירא ליה להרמב"ם דמושיל משום שאפשר לקלפל את המגילות, ולהעמיד את האותיות סמכות ואין זה נחשב מהוסר מעשה דקירה. והרשב"א כתוב עוד בשם רב האי גאון בטבריה וציפורי סמכות זו לו, ושער של זו מוסוייד עד קצה העיר וכן שער של זו, וכשבותב אותן גודלה על כל שער בדרך שכותבין על שערים, המהילך מזו לו ידוע שהן מכונות ומתאימות. ועיין מה ברבינו חננאל שפירש כגון כתוב על קרקע בטבריה שי"ז ועל

כט) דנהליך הווע' והר"ע מברטנורא אם רבנן פטרי אפילו בכתב ב' אותיות של נטיריקן. מ"ח רשי' ד"ה המסרט. או בסיד. עיין רש"ש דצ"ל או בסירה. וכןו שהעתיק הרין (ל"ז: מדפי הרין'פ'). מ"ט רשי' ד"ה על שני דפי פנקס. והיה לכותלי הבית רוחקין זה מוהה. ופירש הרש"ש דהינו גם אם כתב בכותל אחד מכותלי הבית, אם רוחקין זה מזה פטור, דדמי לשני דפי פנקס שעיל אף שהם בהמשך אחד, מכל מקום כיון שרוחקין זה מזה ומהוסרין קיצעה בינותים, פטור.

ב) Tos' ד"ה נתכוון. וא"ת מי אריא נתכוון לכתב ח' דלא נעשית מחשבתו אפילו נתכוון לכתב ז' אחד וכותב שני זייןין פטור כמו נתכוון לזרוק ב' זורק ד', והקשה מההראש"א אדרבא בתכוון לכתב חי"ת ועלו בידו שני זייןין, הרי יש בכלל חי"ת שני זייןין, ונתקיימה מחשבתו טפי מנתכוון לכתב זיין אחד ועלו בידו שניים.

נא) רשי' ד"ה [בחסרוןות הש"ס] בעל סטדא. ונראה ע"ש בעל אמו אף על פי שהוא היה ממזר. הרמב"ם באיגרת תימן (מהודו) קאפה פ"א כשמדבר בענין "אותו האיש" כתוב, אף על פי שהיה אביו גוי ואמו ישראלית, העיקר בידינו גוי ועובד הבא על בת ישראל הولد כשר, ואנו קוראים אותו ממזר על דרך ההפלגה".

וצ"ב אם נתכוון לבן סטדא הנזכר כאן, ועיין באות הסמוכה. נב) Tos' ד"ה בן סטדא. יעוץ בחסרוןות הש"ס (וכן הוא בתוספות הרא"ש). ונתבאר דדעתם "אותו האיש" היה בזמן ר"י בן פרחה ולא בזמן ר"ע (שהיה בזמן החורבן). אך Tos' בחגינה (ד':) ד"ה הוה שכיח, כתבו על מרים הנזכרת כאן שע"כ הייתה דבן סטדא הוא "אותו האיש". וכעין זה כתבו Tos' בסנהדרין (ל"ז): ד"ה מים שב"יד חזרו לשכנת הגזית במ' שנה שקדום החורבן לצורך מעשה "אותו האיש". הרי דסבירא ליה שהיה סמור לחורבן ולא בזמן ר"י בן פרחה (שהיה בדור שני לוגות, עיין אבות פ"א מ"ו). ועיין יד רמ"ה (סנהדרין ס"ז. וק"ז). דדעתו שבן סטדא הוא "אותו האיש" והוא תלמידו של ר"י בן פרחה, אלא דגריש דבעל אמו היה כפות בן יהודה. ועיין סנהדרין (ס"ז). דבן סטדא היה מסית ותלאוחו בערב הפסח, ושם בדף מ"ג. איתא "אותו האיש" נהרג על شبישך והסית והודיע את ישראל, ותלאוחו בערב הפסח ומשמע לכוארה חדח מעשה הוא. וביתר, דבשוגין הלא מבואר שגן בן סטדא עסק בכשפים. ויעוין סנהדרין (ק"ז): ש"אותו האיש" תלמידו של ר"י בן פרחה היה עמו במצרים וחזר עמו. ועיין בפירוש אברבנאל על ספר דניאל (הנקרא מעיני הישועה, מעין י' תמר ח') "אותו האיש" תלמידו של ר"י יהושע בן פרחה הנטלה קן"א שנה קודם החורבן, והנוצרים סלפו ואחרו, לצורך אמוניתם, אבל כיון שאין שעינו עיקר שהتلמיד של ר"י בן פרחה אינו ישוע אחר, לכן לא שעינו עיקר גדול בזוה הספק וכו'. יעוי"ש. וכן כתוב הראב"ד בשלשת הקבלה (עריך יהושע בן פרחה) לדעתו כתובי הזוכרונות מישראל "אותו האיש" היה תלמידו של ר' יהושע בן פרחה ולדעת כתובי הזוכרונות מאומות העולם היה בימי המלך הורדוס. ועיין מה שכותב הרמב"ן בספר הוויכוח (יום א' אות כ"ב ויום ג' אות נ"ז)

תיבה אחת לכמה תיבות, כגון: "ירט" יראה ראתה נתה. ו"ראשי תיבות" היינו שעושים מהרבה אותיות תיבה אחת, כמו: י"ש macho ה"שםים ויתגל ה"ארץ ר"ת שם הויה" ב"ה.

גם, אב נתתיק לאומות וכו'. כתוב חכ"א שיש לדקדק דוגמ' לדקדקה לכתב בחילק מהתארים לאומות ובחלק באומות, וצריך לבאר שלאו שנאמר בהם לאומות היינו מעלה שאברהם מתייחס בהן לאומות, ואלו שנאמר בהם באומות היינו מעלה היחס DIDICHIE צלפי הקב"ה.

גם, ותיק נתתיק לאומות. ביאר המהרש"א בח"א ע"פ רש"י בברכות (ט:) שותיק היינו צנווע ומחייב מצוות, דשני דברים אלו מצינו באברהם, שאמר אנכי עפר ואפר, וששהכים לחבוע חמורו לעקידת יצחק. ויעוין במוסף ערוך (ערך ותק) שותיק בלשון יונית "בעל מדות ומעלות טובות".

סב) גם, ברמ"ל בר מלא. יעוין רש"י. ומהרש"א בח"א הביא מרשי"י בישעה (ל' כ"ג) שפירש, שכיר הוא מישור ומיל מלשון מלא, דהינו מישור מלא התבואה. ובמנחות (ס"ו:) איתא שם לרושא זו ועוד איתא שם כרמל רך מל, ולירש"י בכריות (ד':)

ד"ה כרמל דהינו שנטמול ביד ולא הובב באור. סג) גם, נמרצת גוטרייקון וכו' רוצח הוא. מפורש בשמו אל ב' בט"ז ז') ששמי בקהלתו בינה את דוד איש הדרמים" ואמר לו "השיב עלייך ה' כל דמי בית שאול אשר מלכת החתיר" ויעו"ש במפרשים שהקשו איזה עון רציחה מצא שמעי בדוד. והרבד"ק פירש דשמא חדשו בדמי איש בשת ואבנרא. והרבב"ג כתוב דשמא קראו איש הדרמים ע"ש הדרמים הרבים ששפך (במלחמותיו). ויונתן תרגם "איש הדרמים" גבר חייב קטול. ולדבריו לא האשימו ברכזיה. ובפרט דרכיהם (דרך המלך, דרוש י"א) הקשה על כל הפירושים, ופירש דודואג ושמי נחalker על דוד בדין, אם נשאלין באורים ותומים דוקא למלך, או למי שהציבור צריכין לו נמי, דהם סבו שנשאלין רק למלך, ומימילא היה אחימלך מורד במלכות שנשאל לוד, ושאל עשה כדי בהריגת נב עיר הכהנים, והאשם בהריגתם תלוי בדוד, אבל דוד סבר שהנשאלין למי שהציבור צריכין לו, וכדיין עשה אחימלך ששאל בעבורו, עון הריגת נב תלוי בצוואר שאול. והוא שהאשימו שמעי ברכזיה, דומה שנענש דוד במרד אבשלום, מוכח דין הלכה כמהותו, ועון הדרמים של נב שב על ראשו ולא על בית שאול, עי"ש בארכוכה, ויעוין עוד בדקדוקי סופרים שבמקצת כתבי היד איתא בסוגין "רשע" במקומות "רוצח".

סד) גם, ומה נצד"ק נבונים אנחנו וכו'. כתוב המהרש"א בח"א דכיוון דלפי פשוטו קsha שאמרו מה נצדיק, ומיד ויגש אליו יהודה בדברים קשים, لكن דורשת הגמ' דגם במא נצדיק נכללו כמה עניין זכות, ע"ז שאינם אשימים כלל.

סה) רש"י ד"ה אחת שחרית ואחת בין הערבאים. כיון דהו"ל שהות בניתים כדי לידע הו"ל כשתי העלמות. לכוארה צ"ע לפ"ז מה שכתב רש"י לעיל (ס"ז: ד"ה חייב על כל שבת) שים שבניתים הווין ידיעה לחילק, מפני שבימים שבניתים ודאי נודע לו, וכואורה לפי מה שכתב כאן סגי שהיה שיעור בניתים שיבל להודיע לו ואין צריך שידע ממש. ויעוין במשמעותו של מהר"ל בדרכי רש"י בסוגין דודאי נודע לו בניתים.

הקרע בცפורי מ"מ, חייב. כיון שם יאריך את האות עצמה יהיו סמכות, מה שאין כן בב' דפי פנקט שמחוסר מעשה אחר, שהרי לא יוועל לו להאריך את הכתיבה עצמה, עד שיקרב את הדפים, יעוייש.

גמו', בגין שנטלו לגנו של חיית ועשאו שני זיניין וכו' בגין שנטלו לתגו של דלא. הרשב"א מוכיח מכאן דתיקונים אלו אין דינם בחק תוכות, אלא כמפורט דבוקות או כמסיר דיו שנפל על אותן,逮 לאו הци אין זה כתיבה. והר"ן (ל"ז: מדפי הר"ף ד"ה גרטינן) כתוב אכן מכאן ראייה, לדענין שבת בעין מלאת מחשבת, שהרי אפשר מוחק על מנת לכתוב חייב, וכ"ש המתיקן תיקון ונעשה על ידי זה כתוב, מה שאין כן לעניין כתיבת סת"ם בעין שיהיא למשחו דין כתיבה.

דף קה ע"א

בז' גם, לא קשיא, הא דבעי זוני הא דלא בעי זוני. נחלקו הראשונים אם זיין דשעטנ"ז ג"ץ מעכב בכתב ס"ת תפילה ומווזות. דעת הרמב"ם (פ"ז מהלכות ס"ת ה"ט) דאינו מעכב, ודעת הטור (יו"ד ס"ס רע"ד) דמעכב. והקשה השואל בש"ת רבוי עקיבא איגר (סימן ב"א) דמסוגין מוכח דזהוין מעכב שהרי משוו"ה פטור בעבי זוני. וודחה רבוי עקיבא איגר דכוונת הגמ' הא דבעי זוני, שרצה הסופר לזיין, ולכן פטור כל זמן שלא זיין. וכותב ששוב מצא כן בספר התמורה (סימן קי"ד) שכtab, דין נהוגין לזיין אותיות שטענ"ז ג"ץ בגיטין מפני שעיקר אותן היא גם בלא זיין. והוכיח בן מהא דנטלו לגנו של חיית ועשאו שני זיניין דחייב אף שהזייןין הם בלא זיין כהלכה. והקשה בעצמו מודמרין הכא" הוא דבעי זוני" שהוא פטור. והירץ כרבוי עקיבא איגר. וכל הדברים האלה מבוארים גם בדברי הטמ"ג (מצות עשה נ'). ובקהלות יעקב (שבת סימן מ"ח) הקשה על תירוץ זה, דמאי שנא מהא דלעיל (ק"ג). דחק קפיא בקבא חייב אף שבדעתו להוטף עוד על החקירה.

נה) וכותב רבוי עקיבא איגר דהטור לסבירא לייה שהזיין מעכב יישב להא דנטלו לגנו של חיית זיין. והקשה שמי זייןין, דחייב אף דאין מזויינין, על פי מה שהקשה הר"ן ותירץ (עיין לעיל אותן מזויינין, על דף א' שבת זיין פסולה לעניין סת"ם, מכל מקום בשבת חייב דהרי"ז מלאת מחשבת, אלא שבספר התרומה שם הביא דעתה הריב"א דכל אותן שמחוסרת זיין אינה אוט כל ופטור אף לעניין שבת, ולמד את הגמ' "הא דבעי זוני" כפשוטה. ואם כן להריב"א יקשה מנטלו לגנו של חיית אמא חייב. ותירץ הקהילות יעקב (שבת סימן מ"ח) דכיוון דכל זמן שהיה כתוב בספר חיית במקומות שני זיניין היה הספר בכל שמיoga שאסור להשחטו, ועל ידי שנטלו לגנו של חיית ונעשה כשני זיניין, אף שאינן כהלכה כלל, מכל מקום נפק לייה מכל ספר שאינו מוגה שהרי לא יטוע על ידי קרייאתו, لكن חשב תיקון של כתיבה בשתי אותיות. וכמו הרבה מהחייב אף בתיקון דאות אחת מהאי טעמא כמו שפירש", מחייבו הרבה ששת בתיקון ב' אותיות.

נט) גם, מנין ללשון גוטרייקון מן התורה. עיין בליקוטים שבסוף מהר"ל שכtab בשם ש"גוטרייקון" היינו שמחלקין אותיות

להתפור שהוא מתקן, ודאי יהא חייב. והקשה רבי עקיבא איגר בחידושיו ובגלוון הש"ס לעיל (ע"ג): מדברי התוס' שם ד"ה וציריך לעצים, דנקטו דקורע שלא על מנת לתפור אינה מלאכה כלל. וכן יש להקשוח מדברי רש"י (שם בע"א ד"ה על מנת לתפור) שכח שקורע שלא על מנת לתפור לא היה במשכן, دمشמעו דמטעם זה פטור ולא מטעם מקלקל, והביאור הלכה (סימן ש"מ סי"ד ד"ה ולא נתכין) מישב ברוחך דתוס' נקטו שיגרא דילשנא וכונתם שאינה מלאכה כיון שלא עשה תיקון כלל, וגם רש"י נתכוון דקורע שלא על מנת לתפור באופן שמקלקל לא היה במשכן, אבל אם יש תיקון בקריעתו ברודאי חייב. אמן שיטת הרויטב"א במכות דקורע שלא על מנת לתפור פטור גם אם הוא מתקן, ובמ"ש הכספ' משנה בשם (בפ"י מהלכות שבת ה"י).

(ז) גמי, ואי אדם כשר הוא חייב מחייב. בחידושי הר"ן נסתפק אם כוונת הגמי' שהחיבים לקורע על אדם כשר,adam chayav'in על חכם אמריו החוצר תנא דברירתא לאשמעין דהכל קורעין על חכם שמת. והגמ' כאן יכול להתרפרש חיובי מחייב לבכורות ולהתאבל ולכך אם קרע זכות הוא לו והו תיקון. אבל שאפשר לומר דחייבין לקורע גם על אדם כשר והנתנא דברירתא נקט חייב קריעה בחכם אגב חיליצה והבראה דין נהוגות אלא בחכם. ועיין משנה ברורה (סימן רב"ג סק"ח) דעת"פ ודאי ציריך לברך על פטירת אדם כשר דיין האמת, והעולם נהוגים לברך ללא שם מלכות ואינו נכון. וכע"פ על ת"ח שמת, לציריך ברודאי להתאונן ולהתمرמר ודאי יזכיר הברכה בשם מלכות. עכת"ד.

(ח) גמי, הא ר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. מבואר דקורע בחמותו אף שיש בו תיקון חשיב מלאכה שאינה צריכה לגופה. והנשימות אדם (הלוות שבת כלל כ"ט) נוקט דהוא הדין כל קורע שלא על מנת לתפור, אף אם יש בו תיקון חשיב מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור לדעת ר"ש. והקשה מבה זה על השולחן ערוך בסימן ש"מ סי"ד שסתם לחיב בכחאי גוונא. והביאור הלכה (שם ד"ה ולא נתכין) מתרץ דדוקא באופן שהתיקון אינו בגוף הדבר הנקרע חשיב מלאכה שאינה צריכה לגופה, דמייא דקורע בחמותו שהתיקון הוא בדבר אחר, אבל באופן שהיה תיקון בגוף הדבר הנקרע ודאי יהא נחשב צריכה בחתיכת השולחן ערוך גם בשלאל על מנת לתפור וכפי דמייריו השולחן ערוך שם.

(ט) גמי, הא נמי מתקן הוא דקעביד נחת רוח לצצרו. הקשה השואל בשווות עבודת הגרשוני (סימן נ"א הראשון) דהגם' בכתבאות (ה':) מסתפקת להתריר לבועל בתולה בשבת מפני שהוא מקלקל אצל עשיית פתח, ולכארה הלא מתקן הוא דקעביד נחת רוח ליצצרו, ותירץ העבודת הגרשוני דכיון דאפשר בהтиיה بلا עשיית פתח, וגם בהтиיה עשו乍 נחר' ליצצרו, נמצא שאין תיקון כל בעשיות הפתח.

(י) גמי, איזהו אל זר שיש בגופו של אדם, הוイ אומר זה יוצר הרע. מבואר החובות הלבבות (סוף שער היחוד) דמי שנכנע לתאות הגופות המגוננות ואינו שולט ביצצרו הרי הוא כעובד ע"ז בשתווף, שמשתף עם עבודת אלוקיו את עבודת תאווות, ומשו"ה נקראת אל זר.

(יא) גמי, לא צריכה דקעביד למירמא אימota אאנשי ביתיה. הרמב"ם (פ"י מהלכות שבת ה"י) פסק דהקורע בחמותו חייב

(ס) תוס' ד"ה ר"ג סבר. נראה דעתם דרשב"ג כו' ידיעת חטא הוא דשמה ידיעה. פירוש המצתה איתן ודורי גם רבנן דר"ג מודו בעלמא דבעין דוקא ידיעת חטא, אלא דסבירא לייה דשאני הכא שנודע לו כל מה שנעלם ממנו, סגי בזה.

פרק האורג

(א) גמי', האORG ב' חוטין על הגס ועל האימරא חייב. עיין רש"י והר"ח ערוך גרסו על הג"ם, ופירשו דהינו שאORG פחות משיעור אריגה דהינו פחות ממלא רוחב הסיט, אלא שאORG בחוט צבוע ובצורה מסוימת כגון גמ"א יוננית וחיובו הוא משום כותב ולא משום אורג.

(ב) גמי, אמר אביי תרתי בתני נירא וחדרא בנירא. עיין בראשי. והר"ן בחידושיו פירש תרתי בתני נירא וחדרא מיניהם בנירא. (שהרי במשנה תנן שתי בתני נירין בנירין).

דף קה ע"ב

(ג) גמי, דעבדה כי ביסתא. הביאור הלכה (סימן ש"מ סי"ג ד"ה אין שוברין) מצדד (ע"פ דעת הרמב"ם) דאין חיוב בקורע אלא בשצריך את שני החלקים של הדבר הנקרע, ודומיא דעבדה כי ביסתא המבוואר כאן ודוריעה שנפל בה דרנא (עליל ע"ה). שמתתקן על ידי הקריעה את כל הבגד. אבל אם ציריך רק את החתיכת הנקרעת, ומקלקל בקריעתו את החתיכת שקורע ממנה, פטור. עיין שמיישב עפ"י אמריו החיוור ניר אויסורו הוא משום תקון מען ולא משום קורע, דמייריו שאינו מתקן אלא את החתיכת הנקרעת. וככתוב הביאור הלכה דנספקא מינה מזה שם יקרע ניר לכמה קרעים וציריך לכל אחד מהקרים להשתמש בו יהא חייב משום קורע.

(ד) מתניתין, והמקלקל על מנת לתיקן שיוערו במתתקן. הביאור הלכה (סימן ש"מ סי"ד ד"ה וחיב) נסתפק מה שיועור החיבור בקורע שלא על מנת לתפור, אבל יש תקון בעצם הקריעה, כגון הקורע בחמותו או על מתו באופן המבוואר בגמי' שחיב, האם משערין ליה בשעור שאפשר לתפור בו שתי תפירות, או דו כיון שאין דעתו לתפור משערים כפי הצוריך לאותו עניין שתיקן בתפирתו, וכע"ן המקלקל על מנת לתיקן דתיקן הכא שעשוaro במתתקן.

(ה) גמי, ואף על פי שמלול את השבת יצא ידי קריעה. הרמב"ן בתורת האדם (ענין הקריעה, ד"ה בפרק ר"א) מביא שהירושלמי (בפירושין ה"ג) הקשה מ"ט יצא ידי קריעה הא הווי מצוה הבהה בעבירה, כאוכל מצחה גולחה שאינו יוציא. ותירץ הירושלמי דההט גופ המצווה היא עבירה, אבל הכא הקורע עבר עבירה ואין גופ המצווה היא עבירה, אלא דומה למוציא מעחה לרשות הרבים בעבירה דבודאי יוצא בה יד"ח מצחה. ולמד מזה הרמב"ן דהקורע בחלוקת גול לא יצא יד"ח קריעה דגוף המצווה בעבירה.

(ו) רש"י ד"ה הא במתה דידיה. הלכט קריעה דידיה לאו קלקל הוא אלא תיקון. מוכח דהא דבעין קורע על מנת לתפור הינו רק כדי שלא יהיה בגדר מקלקל, אבל אם נמצא קורע שלא על מנת

שאין בלבו את ההערכה לתורת החכם ואינו סבור שהתורה היא חיינו, והחיים אצלו הם גשמיים גרידא. על כן מראים לו מן השמים שלחיהם גשמיים גרידא אין ערך כלל ולפנן לא יחושו על חייו. דההיכים הם רק לצורך תורה הנצח.

דף קו ע"א

(ז) רשי"י ד"ה וביריתא. ואפילו מבעיר עצים לקידרתו מקלל הוא אצל עצים. הקשה הרמב"ן הא גם בחורש ותולדותיה אין החרישה עצמה הנאה ותיקון, אלא שהן תשמשו של עולם לתקן דברים אחרים, ופשיטה דכהאי גונא חביב צריכה

לגוףה, והכא נמי במבעיר הלא גופה של אש ציריך לו.

(ח) Tos' ד"ה חז"ו, ור' יוחנן סבר דר"ש נמי לא מיחייב אלא אם כן כ"ר גון דעתך לכלבו. הקשה הים של שלמה (ב"ק פ"ח סימן ב"ג) דודוק לאוקמא סתמא דמתניתין דחתם (ב"ק פ"ז). דהחולב בחבירו בשבת פטור מתשולמין מפני שנידון בנפשו, בצריך לכלבו. ולתוס' הלא איינו נידון בנפשו עד שיצטרך הדם לכלבו. אין לומר דמתניתין דחתם ר' יהודה היא, דמוכחה הtam דכל סתמי המשניות שם הן אליבא דר"ש. וכן כתוב דמהא מוכחה דהחולב בחבירו בדרך מריבה והכא ודעתו שייצא דם כדי שיחלש השכנגדו ויכול להתגבר עליו חшиб שפיר מתקן ומלאכה העיצה לגופה. עיין"ש עוד. וכותב המגן אברהם (סימן רע"ח סק"א) דבזה מישבת קושיות הטל אוורות שהקשה על הטור שפסק בא"ח רע"ח דמלאה שאינה עERICA לגופה פטור, ובחו"מ תכ"ד פסק שהחולב בשבת פטור מתשולמין, ולכאורה הלא איינו נידון בנפשו, דהו"ל מלאכה שאינה עERICA לגופה. והטל אוורות צידד מכך זה דהטור מספקא ליה אם לדינא מלאכה שאינה עERICA לגופה חיב או פטור (והפרוי מגדים שם הוכיח מיטימן של"ד דבודאי פטור, שימושו התיירו כיובי גחלת שמזיקה, עיין"ש). ולדברי היש"ש ניחא, רחבלת היא מלאכה העERICA לגופה.

(ט) בא"ד, ע"ב נראה וכו'. והרמב"ן הסכים עם רשי"י בזה דמחלוקתם במקלל בחיבורה תלייה במח' אם מלאכה שאינה עERICA לגופה חיב או פטור, אלא דעתו מלאכה ליה דגם לר"ש לא לפין מיללה והבערה שמתיקן את הנחבל בעצמו שמנכטו לברית ואת הנשרף עצמו דעשה לה כפירה, עיין"ש בארכונה.

(כ) Tos' ד"ה בחולב. והכא הוא עיריך לניטילת נשמה וכו' כי הדם הוא הנפש. אמן שיטת רשי"י (ק"ז). ד"ה והחולב, דחיב חולב משומן צבע. ושיטת הרמב"ן (פ"ח מהלכות שבת ה"ז) דחיבתו משומן מפרק. והקשה החתום סופר לדלאורה לשיטות היה עיריך לחיב כל מקלל בצלביה או בדישה, וזאת לא מצינו. ותירץ דכ"ז דאיין חבלת אב בפני עצמה מילא כד לפין מיללה שמקלל בחיבורה חיב, ולפין גם בצלביו ולא פטור, ואין נ"מ מאיזה מלאכה מחיב, ולא לפין על האב דידה.

(כא) בא"ד. בחידושי הגר"ש ש Kapoor (כתובות סימן ה') דין לדעת

לשייתו דמחיב במלאה שאינה עERICA לגופה), ולא הזכיר דברען דוקא בעביד למירמא אימתה אנשי ביתיה. וכבר השיג עליו הראב"ד בזה (שם בפ"ח ה"ח). וביאר הרב המגיד (בפ"ח) דעתה הרמב"ם דודאי אם שיכר יצרו אפילו באופן האסור חשיב מתקן וחיב שהרי סוס הוועיל להרגיע את כסו. ומה שמקשה הגמי לעיל וכחאי גונא מי שרוי, הינו רק מפני שבבריתא משמע שמותר לקrhoע בחמותו בחול, דמייא דקרעה על מתו שמורתה בחול, ומשו"ה הוצרכה הגמי למצעוא אופן שמותר לקrhoע בחמותו בחול, אבל לעניין שבת אין נפקא מינה כלל דבכל גונוי חיב.

(יב) גמו, רב יהודה שליף מצבייתא. ביאר הר"ן דהינו שהפריד שפת הבגד מהבגד. והמהרש"א בח"א כתוב דבודאי כשבועו למירמא אימתה, לא עשו אלא באופן שאין בו בל תשחית, כגון הנך שהוזכרו בגמ', שלא הותרו איסורים כדי למירמא אימתה.

(יג) Tos' ד"ה הא ר' יהודה. ואם כן הוי מלאכה שעריכה לגופה, בין שהוא עיריך מצוה, Tos' בסותה"ד נשאר דעתך מצוה הווי עERICA לגופה, והרש"א הקשה דאם כן מוציאה את המת לקבורה הוי נמי מצוה ואמאי חיב אינה עERICA לגופה, אלא על כרחך דעתך מצוה לא טגי להחשיבו עERICA לגופה. וכותב הביאור הלכה (שם סי"ד ד"ה ולא) דרש"י בודאי לא חיב עERICA לגופה, מה דהו"י מצוה, דעתםיה כמו שכח ליל (צ"ג): ד"ה ור"ש פוטר, אבל דבר שברצונו לא בא לה לו כלל, חיב מלאה שאינה עERICA לגופה, ואם כן כל עניין המת הוא שלא ברצונו,

ואין נפקא מינה אם יש מצוה בקרעה או לא.

(יד) בא"ד, אבל גבי קריית אבל הוי תיקון כי ישוכל ללכשו בכל שעה ואית בו חיים. כך גירסת מהרש"ל בתוס' והתו"ש גורס ואין בו חיים, וביאר כוונתם שהתקין הוא במא שמשכך בעטו על ידי זה, וכמו שכח הרמב"ם (פ"י מהלכות שבת ה"י) שהתקין בקורע על מתו הואריל וחמותו שוכנת בדבר זה הרי הוא מתקן. והקשה עליהם התו"ש הא חכמים חיבו לברך על הרעה בשם שembrך על הטובה, בשמחה וטוב לב, ואין מצוות הקרייה לשבר חמתו. ותירץ דאף שאין דעת חכמים נהנה שישבר חמתו על ידי הקרייה, מכל מקום האמת כך הוא שעילידי זה מתקן חומו ולבן חשב תקון. וגירסת הב"ח בתוס' בכל שעה דאית ביה חיים, וכען זה ברמב"ן וברש"א לעניין שייחס מלאכה העERICA לגופה מפני שהוא עיריך ללכשו בגדר קרוע וכל שבעה קרעו לפניו. ועפי"ז כתוב הביאור הלכה (סימן ש"מ סי"ד ד"ה והיב) לדעתה התו"ש היה שיעור החיב בקורע על מתו, טפח, והריבי התיקון שבזה הוא מה שיש לו בגדר קרוע בדיני קרייה, ודין קרייה טפח, אבל להרמב"ם שהתקין הוא מה שנח צערו על ידי

הקרע, אין מבורר אם גם לזה השיעור הוא טפח דוקא.

(טו) גמו, ימים האריכו, שנים לא האריכו. עיין רשי". ועיין

במהרש"א בח"א שפירש להיפך שהאריכו ימים אלא שלא ראו

טובה בשנותיהם, עיין"ש.

(טז) רשי"י ד"ה מודה בנגד מדיה. הוא לא נתאבל על שנתקצטו ימי החכם, אף לחיו לא יחושו מן השמים. ביאר הגרא"א דסלר צ"ל (מכtab מלאילו ח"ג 251) בדברי רשי"י שבמדה כנגד מדיה נרמז שורש החטא, דמזה שהוא לא נתאבל על החכם מוכח

שאינם מעכביין, כיון דפסק דמקלקל בחבורה פטור, ורק במיליה שמשמעותה כהכלתה הוא תיקון, אבל ציצין שאין מעכביין כיון דאין בהם מוצות מילה ממש היא מקלקל ופטור. ואף דמדרבען בודאי אסור לקלקל בחבורה, סבירא ליה להעתיר דכיון דמדרבען בחול חור גם על ציצין שאין מעכביין,athy דין דרבנן זה וڌחוי לשבות דעתוק לקלקל בחבורה.

(ב) רשיי ד"ה הצד. אבל אם הכוינו לבית איינו ניצוד בכר, שיוציאו לו דרך חולנות. הקשה הרש"ש הא בגמ' מבואר הטעם מפני שנשempt מתחת ידו. ועיין בשפט אמת שגם כן עמד בזה, וכותב דלאכורה נפקא מינה אם יצד לבית שחולנותיו סתוםין, דלש"י יהיה חייב אף נשempt מתחת ידו, אלא דיל' דגמ' רשיי יודה בזה דין דרך צידה בכר שיצטרך לשמור את חולנות הבית סתוםין. וכותב דברב"ח סימן שט"ז מבואר דלש"י חייב אם החולנות סתוםין.

דף קו ע"ב

(ב) Tos' ד"ה היכי דנפלי. היה להם שיעור הכתלים שווה. וביריע"א (החדשים) מבואר דמיiri בסתם כתלים שהן גבוהין ד' אמות.

(ב) Tos' ד"ה ואין גותניין, וכי בשביל שאינו מקורה מצוין להם מזוניות. עכ"ל. לבארה קשה דהא שפיר י"לadam הביבר אינו מקורה יכול הציפור לצעתו ממנה ולהפesh מזוניות, וחשיב מזוניות מצוין לו. ונראה ליישב דلتירוץ זה דין מקורה דאיירין בעופות שנזונותיהם עלייו, כגון אווזין ותרנגולין או יוני הדרסאות האוכליין ממנה, וכוונת התוס' לומר דאף אי' יהי אינו מקורה עדין מזונותיהם עליו, וחיב להאיכלים, ועיין מהרש"א.

(ב) גמו', הצד צבי סומא ויישן חייב. הרמב"ם (פ"י מהלכות שבת ה"א) סתם שהצד את הסומא והישן חייב, ולא הזכיר צבי. והאליה רבעא (סימן שט"ז סק"א) הקשה דבירושלמי (פי"ד ה"א) איתא דהטעם שבצבי ישן חייב דכשהוא ישן הוא עצם אחת ופוקח אחת, ומשמע דוקא צבי, ותירץ דהרמב"ם סבירא ליה דהירושלמי לשיטתו שם שפטור בעד צבי סומא, ועל כן סבירא ליה דישן בשאר מינים דינו כסומא ופטור, ורק בזכבי חייב שפוקח אחת. אבל להבבלי שסומא חייב, הוא הדין דישן בכל המינים חייב. והביאור הלכה (שט"ז ס"ב ד"ה הצד) הקשה אין מחיב הרמב"ם סתמא בכל סומא, הלא בחගים בשעת הטל נחשבים כניצודים ופירש"י (ד"ה חגבים) מפני שבשבועת הטל עיניהם מתעוררות, ומוכחה דיש מינים שכחמים סומין אינם יכולים לברוח. ותירץ השפט אמת דשאני חגים שנתעורו דיןם יכולים כלל לפrophic, הלכך חשיבי ניצודים ועומדים, מה שאין כן שאר המינים.

(ב) גמו', חיגר וחולה זוקן פטור. הרמב"ם (פ"י מהלכות שבת ה"ד) הוסיף אף הקטן. וכן הוא בירושלמי (פי"ד ה"א) וכן כל תיקון שפטו ממלול עוד. עי"ש שצדד שכטול תור שטקה, אך שלא

לרווח כל בכר.

(ל) גמו', הא בחולה מלחמת אישתא הא בחולה מלחמת אובצענא. דמלחמת אובצענא פטור, כן פירש"י, וכן הוא בפירוש רבינו חננאל שלפנינו. אבל המגיד משנה (פ"י מהלכות שבת ה"א) כתוב בשם

תוס' שהוצאת דם חייב משום נטילת נשמה, האם המלאכה היא מה שמחסר מדרומו של הנחבל, או נטילת הדם לצרכו. ויעי"ש שהוכיח מדכתבו התוס' בכתובות (ה: ד"ה דם) דהו עצת הדם היא המלאכה כמו במציצה, והרי במציצה הוצאה הדם אינה לצורך הדם עצמו אלא לצורך החסר הדם מהתינוק, ומוכח דו"ז היא המלאכה. אמנם מאידך גיסא מדראמרין בכתובות (שם) דהbowel בתוליה וצריך לדם כדי להוציאו על בתוליה הוא מלאכה Daoiriya (יעי"ש בתוס' ד"ה לדם) והתאם לאינו צריך לחסר הדם מהאה, אלא צריך את הדם עצמו, אם כן מוכח דעתילת הדם לצרכו היא מלאכה, לכן כתוב דעתך גדר המלאכה הוא ההפרדה בין גוף הנחבל לדמו, ובין אם צריך את ההפרדה כדי למעט דם מהחבל או צריך לה כדי להשתמש בדם, בתרווייה חשוב צריכה לגופה. אלא דהקשה ע"ז מהא דכתבו התוס' שם דאם צריך את יציאת דם הבתולים כדי שלא יתלבך בפעם אחרת, חшиб אינה צריכה לגופה, ולכואורה הלא צריך את הפרדת הדם מהאה (ודומיא דמציצה). וכותב דיש חילוק דאם הפרדת הדם היא לצורך הנחבל או הדם חшиб צריכה לגופה ואם הפרדת הדם היא רק לשיבה צדנית (בגון שלא יתלבך) חשוב אינו צריך לגופה, עי"ש.

(בב) גמו', מדריצטריך קרא למישרא מילה. החותם סופר הביא קושיות הבירוך טעם, דילמא הוא דשרא קרא מילה הוא משום המיצעה שאחריה, דהיא בודאי תיקון גמור, כיון שנעשה להציג מסכנת נפשות, ומה הראה מכאן לאסור מקלקל בחבורה. ותירץ החת"ס adam היה הדין דמקלקל בחבורה פטור, לא היה הדרהה ערבית להתרIOR מילה לצורך מצוה, והרי היה תקנה למול סמור לערב ולמצוץ בלילה. ומדמכל מקום התרIOR מילה, על כרחך דהמילה עצמה אסורה.

(בג) גמו', מה לי לתיקן מילה, מה לי לתיקן כל. השאגת אריה (סימן נ"ב) הקשה ממנתניתין דלקמן (קל"ז). דתנן מי שהיה לו ב' תנוקות למול, א' אחר השבת וא' בשבת, ושכח ומלאת של אחר השבת בשבת חייב. ולכואורה לר' יהודה דמילה נחשבת תיקון מפני המזווה, אם כן התם שמלאת התינוק של אחר השבת, הרי לא קיים בזה מצות מילה דהוא תוך שטקה, והוא מקלקל ומקלקל בחבורה פטור, ותירץ דבלאו הכלאי אוקמא הגמ' בכריות (די"ט): למתניתין דלקמן בר"ש מטעם אחר, דהרי התם הוא מתעסק ואני חייב אלא לר' דמתעסק בחבורה חייב. אלא דאם כן עדין קשים פסקי הרמב"ם דבפ"א מהלכות שבת הי"ז פסק שמקלקל בחבורה פטור, ובפ"ג מהלכות שגונות ה"ח משמע מדבריוadam שכח ומלאת תינוק של אחר השבת בשבת חייב, וקשה לנו"ל דהרי לא קיים בזה מצות מילה והוא מקלקל בחבורה צעריך הטעפת דם ברית בזמן.

(בד) גמו', שם. הטור (י"ד סימן רס"ו) כתוב בשם בעל העיטור דהמלו בשבת והשαιיר ציצין שאין מעכביין את המילה ופירש, מכל מקום חזר עליהן, והרא"ש אסור. ועיין בשאגת אריה (סימן נ"א) דמברא בשיטת בעל העיטור דהא דמתיר לחזור על ציצין

חייב, ישב הראשון וכו' ומילאחו, וכו' אף על פי וכו' הראשון חייב והשני פטור. הקשה התיו"ט הא אי אפשר לשני למלא מקום הראשון מבלתי שיהא המקום פניו, וכփניהו הראשון בטלה ממי לא צידת הצבי, ומאי טעמא כשהשני מללא הפתח פטור הא צד להצבי מחדש. ותירץ, דמייררי שהראשון לא הילך לכיוון חוץ, אלא אל תוך הבית, ואם כן השני עמד במקומו ולא הייתה המקום פניו כלל. ובמחיצת השקל (שטו סקי"א) ביאר דמייררי שפתח הבית רחב בעוביו, ויש בו מקום ישיבת שני בני אדם זה אחר זה, וממי לא כשיישב השני בפנים היה הצבי ניצוד, וכשעמד הראשון לא היה הפתח פניו. ובתוספות חדשים (על המשניות) הקשה דלשון "והילך לו" משמע שהילך בדרךו אפילו לחוץ. והרש"ש ביאר דהרי צבי רחוב יותר מאשר ביןוני, והראשון אפשר דמייררי שהפתח היה רחב כדי שיצא בו הצבי, והראשון סתם חצי חללו והשני סתם חצי חללו השני, ואף על פי שעמד הראשון אין בחול הנוטר כדי יציאת הצבי. והמגן אברהם (שם) השיג על התיו"ט, וסבירא ליה דמותר לשני לישב אליו בשניפנה המקום על ידי הראשון, ודיקי מרשי"י (עיין באות הבאה) דכיוון שכבר ניצוד הצבי הרי זה כאשרו, ודמייררי להתרוגלת בבית שמותר לנעל הדלת ולא הווי צידה.

(לו) גמי, הא למה זה דומה לנעל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו. פירושי אף על פי שעמד הראשון אין זה אלא כושמרו לצבי שהיה לו מאטמול. והרץ (דף לה. מדפי הר"ף ד"ה הא) ביאר בגון צבי בתוך הבית והדלת מגופה, והוא שומר בכר, ובא זה והוסיף מנעל, אף על פי שמוסיף לו שמיירה על שמיירתו מותר, ולא אמרין הרי זה כאשרו, מפני שאלאן נעל הוא שמא היו הדלתות נפתחות והצבי נמלט, קר שני זה מותר לו לישב בצד הראשון כיון שהראשון מילא את הפתח, אף על פי שלאחר שנсталק הראשון נשאר הצבי ניצוד מחמת השני, אי נמי בגון שהיה צבי קשור בביתו כדי שייצא על פי שנתר הצבי, אין אומרים לו זה שיפתח את ביתו כדי שייצא הצבי, כיון שבשבועה שנעל בהיתר נעל, אף זה כיון שבשבועה שישב בהיתר ישב, אין מחייבין אותו להסתלק ממש לאחר שנсталק הראשון. ורבי אלעוז משה הורביז ביאר דכמו דחתם פטור משום מתעסק ואין חיב לפתח את הבית אחר שנודע לו, ומכוון לכך, כיון דהשתא לא עבד מידי, hei נמי הכא פטור משום שהוא כבר ניצוד ואין חיב לעמוד אחר כך כשעמד הראשון.

(לו) שם. הרשב"א הביא מהירושלמי דנראה שהתרו לנעל ביתו על מנת לשמורו, אף על פי שצבי נמצא בתוכו, וממי לא ניצוד על ידי כן, ובבלבד שלא יתכוון לשמור את הצבי בלבד. דגרסינן החתום ר' יוסי וכו' היה צבי רץ בדרךו ונתקוון לנעל בעדו, ונעל בעדו ולאחר הצבי מותר. והקשה הרץ (לח. מדפי הר"ף ד"ה הא) וכי מפני שעריך לנעל ביתו, מותר לו לעשות מלאכה בשבת, ועוד דגס אם לא יתכוון לצידת הצבי הרי פסיק רישיה דמודה ר"ש דאסור. וביאר הרץ דהירושלמי מيري שלא נתכוין אלא לנעל ביתו, ואף על פי דאחר כך מצא צבי שומר בתוכו מותר להשairoו שם ואין צורך לפתח ביתו. והשלטי גברים יישב דעת הרשב"א, דסבירא ליה זהה דקיים אין דפסיק רישיה אסור,

רבינו חננאל דחוללה מלחמת אוביינא אין דין בכינזוד וחיב על צידתו. ועיין שמצדר דcen היא גם שיטת הרמב"ם. ועיין בביאור הלכה (שטי"ז ס"ב ד"ה או חוליה) שכותב דלא כזרה דברי המגיד משנה הם דוקא כאשרינו עייף כ"כ שאין יכול לו. ומהבית יוסף (שם) משמע דלהר"ח (שבמ"מ) בכל גוני חיב, והביאור הלכה (ערך אש א') דפירוש פירוש ראשון ברשי", והוטיף פירוש אחר שמחמת אישתא היינו חוללה ממש לדלא למירוחת, ומחייבת איבעננא (כח גירסתו) היינו רק שנטרכ הרצה ונעצנן, דהוא רהיט וחיב על צידתו.

(לא) גמי, אם היו מקלחות ובאות פטור. וכותב רש"י בד"ה מקלחות הרבה ביחיד, שהן מזומנים ליקח. ולכואורה כונתו לומר דמה שבאות ביחיד מჭיל עליו לצודן,adam ישפט ממנו אחד יכול להtrapos חברו, וקשה הא מכל מקום הא כל אחד מצד עצמו אין ניעוד ועומד. ועיין ברביינו חננאל שביאר דבשעת השרב אם מקלחות ובאות כמים הנשפכים או דבר (היורי), שהן באות כמו נופלות למקום אחד, ואין בהן כח לילך לכאנ ולכאנ וכור, ואם מפורחות ההן חיב עכ"ל. ואפשר לומר שם רש"י כיוון לבך.

(לב) רש"י ד"ה אוביינא. עייפות וכו'. נסתפק הביאור הלכה (שם) מה הודיע אם רדף אחר צבי עד שנעשה הצבי עייף כ"כ שדינו ביחיד, ולא תפסו בידיהם. האם חיב דהרי שעשו ניצוד, או דפטור דין רדף צידה אלא כשלבסוף תופסו או מכניסו למקום משומר.

(לג) מתניתין, געלו שניים פטורין וכו', הקשה התיו"ט אמרاي תנא ליה הכא הא כבר תנינה לעיל (צ"ב): להנהו דין גבי הוציאה, והשפת אמרת תירץ דהכא קמ"ל דאך על פי שככל אחד יכול לעצדו בעצמו, אם יתפנסנו בידיו, אלא שהם צדחו על ידי נעלית דלתות, ובאופן זה אין כל אחד יכול לנעל בעדו, גם במקרה גוונא חשבין לייה אין יכול וזה אינו יכול, וכעין שכחטו תוס' לעיל (צ"ג. ד"ה אמר מר) דאך בעל כח הרבה שיוכל לעשות בלבד, אם עושה באופן שבענין זה אינו יכול לבדו חשב אינו יכול.

(לד) מתניתין שם. בתוספה (פי"ג ה"ו) איתא שנים שישבו על הפתח [אי' מבפנים וא' מבחוץ], באופן שהמעשה של כל אחד הוא צידה שלימה], שניהן פטורין שאין ידוע איזה מהם קודם. ומודיק החzon יוחזק אל adam היה ידוע שנייהם ישבו יחד במקומות היו גם כן פטורין, (ראי לאו הכי היה לתנא לומר דין ידוע אם קדם האחד). והקשה אמראי פטורין במקרה גוונא הרי לא דמי לשניים שעשו דשניהם משתתפין במלוכה, ואחד מסיע לשני, והכא הרי כל אחד מעשה את המלוכה בפני עצמו בשלימות ומה איכפת לנו דגם אחר עשה את אותה מלוכה. ותירץ דשםאי ייל דין כוונת התוספה לפטור של שנים שעשו, אלא דין כאן צידה המחייבת לא זה ולא זהה, ועל כל אחד אכן למאייר דגם ליל מעשי היה הצבי ניצוד באותו רגע, וסיים דהרביה יש לפלפל בתירוץ זה.

דף קו ע"א
לה) מתניתין, (ק"ו): ישב האחד על הפתח ולא מילאחו וכו' השני

דהתוספת שבת סבירה אליה, דאסור לקלוף העור, וכותב דין זה מוכרכ ברש"י, דאפשר דמיiri שלא חיטר מהעור רק שקידף לצד מעלה.

וגם, שם. כתוב הריטב"א (החדשים) דהואו בר' שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור אבל אסור, ומשום צערא שרוא איסורא דרבנן. והקשה ר"י דאפילו שלא במקום עצר, תיפוק ליה דהוא ליה דבר שאין מתכוון, ותירץ דהוא פסיק רישיה ולא ימות דעתו מדרבען ואף על גב דלא אייכפת ליה, ויש מתרצים שלא הווי פסיק רישיה, דאפשר שיוציאו ליה ויעשה פתח ויסגר מיד, וכותב דין עיקר.

מד) גם, ואידך הצד נחש בשבת. הקשו רבינו עקיבא איגר והרבנן נתגאל (ב' אות ד'), דילכואורה מה הראייה מעקרב לנחש, דאפשר דזודק סכנת עקרב פטור ומותר, אבל נחש שאינו מזוק כל כך פטור אבל אסור, וכגדיאתא במש' ברכות (לג.) דאפילו נחש על עקבו לא יפסיק, ואמר רב שתת דלא שננו אלא נחש אבל עקרב פוסק. ותירץ הקרבן נתגאל דעתך לסתוגיתנו שלא כרב שתת, וסובר בדברמת גם בנחש פוסק דסכנתן שווה. ועפ"ז ביאר דברי הרמב"ם (פי"ו מהל' תפילה וה"ט) "היה עומדת בתפילה וראה נחשים ועקרבים באים כנגדו, אם הגינו אלו והיה דרכן באויתן מקומות שהן מיתינות פוסק ובורות, עכ"ל. על כרחך דסובר הרמב"ם בסוגיא דין דנחש ועקרב שווין, והרש"ש תירץ דשאני עקרב דהכא דאינו מושוכן, دائ' מירידי דיש חשש סכנה, אם כן כל האיסורי דאוריתא שרי. ובספר תוספת שבת (שטו, כת) תירץ ע"פ הגמ' דלקמן (כאב): דחמיישה נהרגין בשבת, ואפיקלו אין רצין אחריו, ואחד מהם נחש שבארץ ישראל. והען בסוגיאן מירידי בנחש שבארץ ישראל דמסוכן בעקרב.

מה) רש"י ד"ה פטור ומותר, דין כאן תיקון ורבנן נמי לא גורו בה שבוט משום צערא. הקשה המגן אברהם (שב"ח סקל"ג), למד דמלאקה שאינה צריכה לגופה חייב, הא לא בעין תיקון. ותירץ דכשועשה להוציא הליחאה אינה גמור מלאכה, ואי אפשר לבוא לידי חיוב מכמה בפטיש בשום פנים, אי נמי הווי דבר שאינו מתכוון. (ובכן הביא המגיד משנה בפי" מהל' שבת (הי"ז) בשם ספר הבהיר) ובשער הציון (שם סקט"ה) ביאר תירוץ בתרא דהמגן אברהם, אבל שכן מתכוון לעשות לה פה אין ע"ז שם מלאכה כלל, ולא שייר לומר פסיק רישא.

פרק שמונה שרכזים

א) מתניתין, שמונה שרכזים האמורין בתורה הצדן והחובל בהן חייב. ביאר הר"ן (דף לח מדפי הר"ף ד"ה שמונה) דאף שאר שרכזים חייב אי יצא מהם רם על ידי חבלתו, אלא דבאלו השרכזים כיון דעתית להו רם, אפיקלו לא יצא הדם משום שנוצר מתחת עור, הווי כיצא וחייב משום נטילת נשמה, וכן פירושו התוס' לעיל (עה). ד"ה כי.

(ב) מתניתין, והחובל בהן חייב. בטעם החיוב לירוש"י חדא משום תולדה דשוחט, (וביאר הריטב"א (החדשים) דהינו נטילת נשמה, דמה לי קטלא כולה מה לי קטלה פלאגא), ועוד משום צובע. ודעת הרמב"ן הרשב"א הריטב"א המאירי והתוס', דמשום נטילת

הינו שבאותו מעשה דפסיק רישיה, איינו עושה דבר יותר עמו, אך אם עושה עמו גם דבר יותר ומתכוין אליו שרי, אף על פי דפסיק רישיה הוא.

(לח) גם, נכנסה לו ציפור תהה כנפיו, כתוב הריטב"א (החדשים) שלא אסירין ליה מדרבען מפני שנראה כצד, או משום גזירה שמא יצוד לכתהילה, מיهو אסור ליטלו דבעל חיים אינם בני טلطול, ובמשנה ברורה (שטי"ז כ"ה) הביא מהפלי מגדים (אשר אברהם סקי"א)adam יש לו בית הולך ומנויחו שם, ורק ביד אסור ליקח משום מוקצה.

(לט) [גם], נכנסה לו ציפור תהה כנפיו יושב ומשמרו עד שתחשך. ומקשין מבא השני וישב בצדיו, ולאחר כך עמד הרראשון דפטור אבל אסור, ומטייך דפטור ומותר דומייא דסיפה בנמצא צבי שמור בתוכו, ועיין Tos' במתניתין ד"ה למה זה דומה, דכתבו, דבמציאות ס"ד דליתסר משום דמחוז דלהוסיף שמירה בא, ולכואורה אי אפשר לומר סבירה זו נכנסת ציפור, דהא מלאיה נכנסת, וא"כ אמר מודמין ציפור למציאות, ולא לסתיפה (א.ג.). אמרם אי נדיין נמצא דבציפור לא דמייא לגונא דסיפה, לדסיפה חלון לצאת כי נשמר מלאו, מעצם היותו בבית. אבל גבי ציפור הרי כדי שלא תברוח הציפור צריך להשאר יושב במצוות כל הזמן בלי נזע, והוא בשב ואל תעשה עשרה שמירה בגופו, ועל כן דומה ממש לשני שיש שביבתו שעושה שמירה בגופו. ומה שאמרו Tos' הלשון שמוסיף בשמירתו, הינו לאחר שהשני הולך מוסיף שמירה בזמן, אבל לא באיכות השמירה דהרי הצבי היה נשמר בלאו הכי מחמת הרראשון].

(מ) גם, כל פטור שבת פטור אבל אסור. בחידושי ר"א גוטמבר כתוב דהוא הדין לכל איסורי, ועיין למש"כ הבסוף משנה (בפ"ג מביאת המקדש הי"ט) על דברי הרמב"ם שם "טמא שנכנס למقدس דרך גנות פטור וכור", ואף על פי שהוא פטור מכורת מכין אותו מכת מרדות" דמתקני פטור משמע דעתו מדרבען, ומשום הuci כתוב הרמב"ם דמכין אותו מכת מרדות.

(מא) גם, המפليس מורסא בשבת אם לעשותה לה פה חייב. פירש רש"י רחיב משום בונה פתח או מתקן כל'. וביאר הריטב"א (החדשים) דאשכחן בנין באדם כרכתי בז'ובן ה' את הצלע". והתוס' (לעיל ג. ד"ה ומפסיק) כתבו בשם ר'ית דאף דבউןفتح העשי להוציא ולהכenis, האיفتح עשויה להכenis אויר ולהוציא לאלה. וכ"כ הריטב"א בסוגיאן, אמרם הרמב"ם (פי' משנת הי"ז) כתוב, "המפليس שחוץ בשבת כדי להוציא פפי המכח וכו', הרי זה רחיב משום מכמה בפטיש שזו היא מלאכת הרופא ואם הפייס להוציא ממנה הליחאה שבה הרי זה מותר". וכותב המגיד משנה דסבירא ליה להרמב"ם דכשועשה להוציא ממנה ליה, אין זה גמור מלאכה ולא הווי מכמה בפטיש. והבסוף משנה הקשה בשם הרמ"ך מה זה וזה שייר למכה בפטיש הא אין זו גמור מלאכה.

(מב) גם, הפרי מגדים (שב"ח משbezות זחב ס"ק כ"א) כתוב דאם גוזו העור מעל גבי המכחה איינו חייב חטא, והוא כציפור שפרשא רובה דאיתנה יונקת מן הגוף. ודיקיק בן מלשון רשי"י שכותב בד"ה אם "אם לקולפה ולעשות לה פה" ומוכח דלקולפה לחוד אין חיוב חטא. והביאור הלכה (שם ד"ה כד') הביא

דף קז ע"ב
 ז גמ', נוצר הדם אף על פי שלא יצא. הקשה התיו"ט אמתניתין, מי טעמא חייב משום חובל אף על פי שלא יצא הדם. הא איתא לעיל (קו) דחובל חייב דוקא כשציריך הדם לכלבו. ותירץ דבמתכוון שיצא דם סגי אף שלא נתקיים כל מחשבתו, ודומה לכתב שם משמעון שאף על פי שלא נתקיים כל מחשבתו הרי עשה מלאכה. ובתוס' רבי עקיבא איגר הקשה דלא דמי, דהכתוב שם משמעון הרי כותב שם והוא מלאכה, אלא דהוא נתכוון לכתבו שמעון, ולא נתקיים מחשבתו, אבל הכא ד叙述 הדם הרוי לא יצא ואין יכול ליתנו לכלבו, ומה בכך דחשב ליתן לכלבו כיון שלא יצא הדם לא נעשתה מלאכת חיוב, ומכלך הוא. וכتبداول יש לדוחק דמיירי דוגם כשנצרך יכול ליתן לכלבו הדם והבשר ייחדו, והניח בצע"ע. ובמשנה ברורה (שטי"ז סק"ל) הביא מהפари מגדים לתרך כמו שנדרך רבי עקיבא איגר, ובהפראה ישראל (בזועו אות א') תירץ דמה דבעינן שהיא צריכה הדם לכלבו, היינו לר' יהודה דחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה, הלכבר מתקן בחובל הווי דוקא בכחאי גונא שציריך הדם לכלבו. אך לר' שמעון באמת חייב משום חובל אף בנצרך הדם לחוד וסגי בהכני, כיון דסביר דמקלקל בחיבורו חייב. והמאירי (שבת קו) כתוב חול"ל, וכן נוצר הדם אף על פי שמקלקל נקרא תיקון, שדרוך העולם להכותם כדי להחלישם שייהו נוחין ליבש.

ח גמ', אמר רב אשי מאן תא ק ר' יהודה. בバイור הלכה (שטי"ז ד"ה שמעונה) ביאר דברי רב אשי, דכוונתו דהאי תנא סבר בענין זה כר' יהודה דואיל בתר גישתה, אך אין התנא דברייתא ר' יהודה.adam לא כן הוא לר' חייב במלאכה שאינה צריכה לגופה, ואם כן גם בשאר שקצים ורמשים שצדן שלא לצורך חייב, ומודיע פטור בשרצים שאין להם עורות, על כרחך דכונת רב אשי דסביר לה כר' בחדא דואיל בתר גישתה, וסביר לה כר' ש במלאכה שאינה צריכה לגופה.

ט גמ', מאן תנא א"ר ירמי ר"א היא וכו'. וא"ת Mai ס"ד דר' ירמי' דרבנן פעריו בכל הורג שקצים ורמשים, מהיכי תיתי למර דמשום קטנם אין לחיב עליהם. (ש.ב.) וייל' דכמו לרבנן אין מספיק התנאי דנטילת נשמה, אלא בענין נמי התנאי דפירה ורבה וזה לבול עולם, ה"ע ס"ד דר' ירמיה דיש איזה טעם במה שהם סוג המיום רק בקטנותם וצורתם שאינה דומה לאילם דמיינו ילפין, ואף על גב דר' ירמי' עצמו לא ברור לי ההגדרה, מ"מ אמר דר' אליעזר בודאי חייב, והתקיף לי ר' יוסף דין שום טעם אלא עניין פריה ורבה.

י גמ', הצד פרועש בשבת ר"א מחייב. בשולחן ערוף (שטו"ט פט) פסק דפרועש אסור להרוגו, וכינה מותר להרוגה, וכتب המשנה ברורה (שם סקל"ח) דהטעם הוא דהא ילפין הריגת כל בעלי חיים בשבת מאיים מאדמים, אם כן בענין דומייא דידחו דפרומים ורביהם, לאפוקי כינה דaina באה מזוכר ונקייה אלא מן הזעה. אבל פרועש אף על פי שאינה פרה ורבה סוס"ס כיון דיצירתה מן העפר, יש בה חיות כאילו נבראה מזוכר ונקייה, ואסור משום נטילת נשמה. ובשולחן ערוף הגרא"ז (ס"כ) כתוב דהוא משום דתחלת בריית בעל חיים הייתה מן העפר.

נשמה, ודרחו הטעם דמשום צובע, ובחולין (מו). פירש"י דהוא משום נטילת נשמה. וכותב הביאור הלכה (שטי"ז ד"ה והחובל) דרש"י חור בו, וסביר כשאר הראשונים דחייב משום נטילת נשמה. והרמב"ן והריטב"א (החדשים) כתבו דעתא בירושלמי (כלל גדול ה"ב) "מה צביעה היתה במשכן שהוא מושבבtein בבחמה שני', ועורות אילם מאדמים, ופירש, שהיה מאדמים האילים מחיים על ידי שהיו מושבבtein אותם, א"ר יוסי הדא אמרה העולה חבורה ונוצר הדם חייב משום צובע". אך הרמב"ן דחה את הראיה, והתמס מירוי כשבשה חבורה על דעת עצבע את העור דומייא דאלים מאדמים, דבכهائي גונא צובע הוא, דמתכוון הוא לכך וניחא ליה בצעיבעה.

ג מתניתין, שם, הרמב"ם כתוב (בפ"ח משבת ה"ז) דחייב משום מפרק, והוא שיהיה צריך לדם שיצא מן החבורה, אבל אם נתכוון להזיק בלבד פטור, מפני שהוא מקלקל ואין חייב עד שיחיה בדם או בחלב שהוציאו כגרוגרת. עכ"ל. ובתשובה ר' אברהם בן הרמב"ם ביאר שאף שאין דישה אלא בגידולי קרקע, תולדה דרש ישנו אף שלא בגידולי קרקע. והמגן אברהם (שטי"ז סקט"ו) כתוב דהטעם הוא בבחמה הוויא גידולי קרקע, ובתוס' רבי עקיבא איגר במשניות, הקשה להרמב"ם שכטב דשוחט חייב משום נטילת נשמה, יתחייב נמי משום דש עי"ש). וכتب המגיד משנה (שם) דלהרמב"ם דחייב משום מפרק דהו תולדה דרש השיעור בכרוגרת, אך להרשב"א ולרש"י בפחות מכן. והמחזית השקלה (שם סקט"ז) כתוב דאם משום נטילת נשמה חייב בכל שהוא, ואם משום צובע חייב בשיעור צביעה, וכמו שכטב הרמב"ם (פ"ט הי"ג מהל' שבת) דהשיעור בצעיבת חוט שארכו ד' טפחים. והバイור הלכה (שם ד"ה והחובל) כתוב לדעת הרמב"ם אם חבל בבשר לאחר מיתה ויצא דם חייב.

ד מתניתין, שם, בספר צפתת פענח (פ"ח מהל' שבת ה"ז) כתוב שאין חובל בדגים משום דאין בהוצאה דם משום נטילת נשמה, נויש לעין לשיטת הרמב"ם אם שייר מפרק בדג, דלהמן אברהם (הובא באות ג) דבבחמה הטעם דהו גידולי קרקע, הא דג אינו גידולי קרקע לכלי עלים, ולא יתחייב משום מפרק, אך לר' אברהם בן הרמב"ם (הובא באות ג') דסביר דבמפרק דהו תולדה חייב אף שלא בגידולי קרקע, בdag נמי יתחייב. (ר.ג.)

ה תוס' ר' ה' הצידן. עיין בלשון הרין (לח: מדפי הר"ף ד"ה הצידן) שכטב, ותירץ ר' דשמעונה שרוצים האמורים בתורה אין דרכן להזיק וכל צידתן לצורך הוא, אבל שאר שקצים ורמשים פעמים אדם צדן שלא לצורך והיינו כדי שלא יזקן, עכ"ל. ונתבארו יותר דברי הר"י, והשלטי גבורים (שם אות ב') כתוב דכן דעת רביינו דבורי הר"י, ועי"ש שהביאו דעת הבעל המאור דחייב בצדแทน אף האי גאון, ועי"ש שהביאו דחייב בצדแทน אף שהזיק לא לצורך כיון דפסק בר"י דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב. ו' גמ', היה ועוף שברשותן במס' ביצה (כד). מבואר דחייב ועוף שברשותו דליך בהו צידה מדאוריתא, היינו כל שחוזרין לבולבים לערב ונח לתופסם שם, ובכ"כ המשנה ברורה (שטי"ז סקנ"ג) דכיוון שהם בני תרבות והרגלו בבית, הרי הן בניצודין ועומדיין ולא שייר בהן צידה, ונחלקו בזה דלהמבחן בשולחן ערוף (שם סי"ב) מותר לצורך, ולרמ"א פטור אבל אסור.

להקשוט למתנתין רידין דמאי טעמא החובל חייב, הא לא חשיב עור וכדמוכח לענין קרבן, ותירץ לאפשר דאף על פי דלענין שבת היור, לענין הפטש עור דקרבן לא הקפיד הכתוב אלא על עור שלם כבבמה, אבל לפי התירוץ דכיוון דהדיינו עוברת לא הו נקב, אם כן לגבי הקרבה הו עור שלם ומדוע מרבי ליה קרא.

(ז) גם, אם יבוא אליהו ויאמר אי פסקא זוהמא מיניה. כתוב בחידושי הר"ץ יש מפרשים, אי פסקא זוהמא מיניה לאחר עיבודו כמו שפסק מעור בהמה שאין ריחו הראשון ניכר בו, ולא נהירא בעניין, דהא קחוינן (כונתו ניחוי אנן) ופירוש בשבא נשח על חזה הטיל זוהמא עליה ועל כל בריותם שבעולם, ישראל שעמדו על הר סיני נפסקה זוהמא מהם ומון הבריות שהיו שם, חזון מדגים שלא היו שם ולהכי אctrיך לאליהו להודיע לנו אי פסקה או לא, עכ"ל. והשלט אמרת כתוב דקבלת היתה בידין על כך.

(ח) גם, גברא רבה קatty ממעבא וחיש במעיה וכא דלו מיא לאקובלאי אפיה קמייה. עיין רשי"ו ותוס'. ומהרש"א בחידושי אגדות ביאר, ששמואל שמע שרוב חש במעיו ובא אליו לרפאותו כיוון שהוא רופא מומחה, ושמואל וקרנה ישבו על שפת הנהר כדי לקבל פניו, וכשרהה דגס המים מקבלין פניו אל תהאי אנקנניה (ובבן יהודיע ביאר דנהרא מלכ"א הינו נהר פרת דהוא מלך הנהרות).

(יט) גם, זיל היה ליה אנקנניה. ביאר הרש"ש דנקט לשון זו, משום דאוננותו דקרנה היא דבקה בתהית היין ויודע טיבו על ידי כן, (כתובות קה). ואמור לו שמואל הוואיל ואתה בקי בתהית היין, לך ותתעה על קנקנו ויינו דהתורה נמשלה ליין.

(כ) גם, אימא לבו דכתיב ומלהם ערלה לבבכם. בעז יוסף (על העין יעקב) כתוב דהיפה תואר הקשה, איך אפשר למול מן הלב כי הלב לא יסבול פירוק, והיאך יתכן שיצوها ה' לסתנת נפשות, וכותב דשמא אין הכוונה לב עצמו אלא בנגד לבו או מאייזה עורק המחוורב לב.

(כא) גם, יהיו רצון דתיפוק ליה קרנא בעניינה, ביאר הייב"ץ דקללו בן משום שהיה חש במעיו, וקרנא עכbero בשאלותיו, ועוד דמשום חולשה דאורחאה אין הדרך לעשות כן, ואין אדם נתפס על צערו.

(כב) גם, עייליה שמואל לבייטה אובליה נהמא וכו' ליט רב ואמר וכו' מהנהגת שמואל נראה לבארה דס"ל דמותר לצער חבירו בעל כרחו כדי לרפאותו, ואף שלא מדעתו. וכן מוכח להלן כת: מהנהגת רב שימי דאיידי לייה כפרשא וארהטה הילא מיili וכו', אלא דיל' דשם הוא פיקוח נפש, וה"ג משמע מודלהhn כת: דכדי לרפאות אשה מזובה מותר לאדם לבוא מהזרה וליבעתה בלי ידיעתה, ולפי זה צ"ל דמה שהתקיים קללת رب אף דקללת חنم לא תבוא, הינו משום דקלلت חכם אפילו בחינוך באה מבואר במכות יא. אמן ייל דזוקא היכא שעצם הרפואה צריכה להיעשות בחוסר ידיעתו כמעשים הנ"ל מותר, כי על מנת שיפחד מהפרש, או כדי שתיבעתה האשה, אי אפשר בענין אחר, מה שאין כן במעשה דশמואל שיכול ה' לומר לו שעושה כן לרפואתו, וא"כ צ"ע מ"ט עבד הכהן. [יר.].

(כג) גם, מנין שאין כותבין תפילין אלא על גבי עור בהמה טהורה, הקשה רב עקיבא איגר מדוע נקט דזוקא בהמה (וחיה

יא) גם, אמר שמואל השולה דג מן הים כיוון שישב בו בסלע חייב. הרמב"ן הביא מהירושלמי בפרק כלל גדול ה"ב דמאן דעתנו, וכל דבר שמבדילו מחיותו, חייב משום קוצר, לא ATIYA בשיטתה דגמרא דילן, וכן כתוב הפיורי מגדים (אשר אברהם שטו סקט"ז) דלבבלי השולה דג חייב משום נטילת נשמה ולירושלמי משום קוצר. והמגן אברהם (חצ' סק"ו) כתוב דהמהרש"ל סובר לדעת הרירושלמי אין בדגים משום צידה, כיוון שלא הוא דמייא דמשכן (דלא הוצרכו לכך), וחיב משום קוצר דהו עוקר דבר מגידולו. וסובר דמשום כך חייב אף ביו"ט. (אמנם המגן אברהם פליג וסובר דגם להירושלמי ודאי דחיב גם משום צידה). וכותב במחצית השקל (שם) דנפקא מינה דלבבלי דהו משום נטילת נשמה חייב רק בשיבש בו בסלע בין הסנפירים, אך לירושלמי חייב מיד כשהוחציאו מן המים משום עוקר דבר מגידולו.

(יב) שם. במחצית השקל (שטו סק"י) הביא משות' חותה יאיר (קסד) דהשוללה דג מן הים שישב בו בסלע בין סנפירו חייב, ואם החזירו למים מקמי היכי אפשר דנסאר בחיוותו ופטור, ומ"מ אישורא עביד, והוא משום דחצ' שיעור אסור מה"ה.

(יג) גם, אמר שמואל הושיט ידו למעי בהמה ודילל עובר שבמעיה חייב וכו' משום עוקר דבר מגידולו. כתוב הרמב"ן קשיא ליה גוז ותולש לנוף מן העוף כשהן חין לא מחייבין וכו' חרדא משום עוקר דבר מגידולו וכו' אלמא אין משום עוקר דבר מגידולו והוא תולדה דקוצר אלא בגידולי קרע וכו', ועוד דודאי קוצר ודש תרוייהו בחד גונא גורין להו ממשכן, כי היכי דאמר רבן אין דישה אלא בגידולי קרע וכי נמי אמרין ודאי אין קצירה אלא בגידולי קרע. וכו' ויש לפרש דמדלול עובר משום נטילת נשמה הוא חייב והכי קامر אף על גב דהאי עובר לית ביה בדידיה נשמה, כיוון דגידולו תלוי בנשمتת אמו העוקרו משם נוטל נשמוו ממנה, עכ"ל. ובכ"ב הרשב"א והריטב"א (החדשים), וכן דעת הרמב"ם (בפי"א מוהל' שבת ה"א), אמן התוס' בכורות (כח). ד"ה ואמר, ובע"ז (כו). ד"ה סבר סבירא ליה, דחיב משום גוז. וביאר החזון איש (קל"ג ס"א) דעתה הרמב"ן ודעימיה דאינו חייב משום גוז כיוון דעובר ירך אמו ואין גוז אלא בדבר הטעל לגוף. והנה לירושלמי שהביא הרמב"ן (הובא

באות הקודמת) חיובו משום קוצר. (יד) רשי"י ד"ה אלא בכושי. הרמב"ם בפיווש המשניות כתוב, וכבר נתרבר במלאת הרפואות כי העורCSI כשייחול לא ישוב כמו שהיא לעולם, ולפיכך הוא חייב על כל מה שיש לו עור. ובאבי נזר (קצת ליקוטים מב. ה) ביאר, דחיב נטילת נשמה הוא מלחמת שהעור לא יהיה כבתחילה.

דף קח ע"א

(טו) גם, אמר אבי האי מאן דתלש פיטורא מאונא דחצבא. המנחה חינוך (קוצר אות ב') הקשה מוהaca לשיטת הרמב"ן הרשב"א והריטב"א (החדשים) (דף קז): דאינו חייב משום עוקר דבר מגידולו אלא בגידולי קרע, והרי הפטירות הללו אינם גידולי קרע, ותירץ דעל ברחך הוו גידולי קרע ובפרט להמסקנא במס' עירובין (כח): דמא רעא קא רב. (טז) גם, מתיב ר' זира בכנפיו וכו'. הקשה מהרש"א דהיה יכול

מבואר מדברי הטור (שכא). ל' גמ', אלו הן מי מלך המותרים נוטן שמן ומלהך או שמן ומים בתחילת ואחר כך נוטן את המלהך. כתוב הריטב"א (החדשים) דהשינויו כשבועה הפסיק בין נתינתם המים לנtinyת המלהך, כי דרכו בחול לחתם המים והמלך בתחילתה, ומסתברא דברינו זה לא שרי ר' יוסי אלא מי מלך מועטים. ובמשנה ברורה (שכא טקי') כתוב, דיש מקילין אם נוטן שמן לפני קודם שנוטן המלהך לתוכו, או במלך קודם שנוטן מים לתוכו, משום שהמשמן מחליש כח המלהך מהיותו עז ואין עליו שם מי מלך, ומה שאסרו אם נוטן שמן לבסוף היינו אליבא דרש"י (עיין לעיל אותכו) וכ"ב המאייר זול', או שהרואה נתינת המלהך והמים אינו מרניש שיהיא השמן עתיד לבוא לשם ויחשוב שלקלים אוכלין הוא עושה, עב"ל.

לא גמ', תנין ר' יהודה בר חביבא אין מולחין צנון וביצה בשבת. עיין לעיל (אות כה) דרלש"י הוא משומ מעבד ואיסור מדרבן, ורמב"ם כתוב בפ"ב מהל' שבת הי"א זול', אבל צנון וכיוצא בו אסור מפני שנראה ככבש כבשים בשבת והcovוש אסור מפני שהוא מבשלה, עכ"ל, ובductה השולחן עורך צ"ע, דב似מן שכא סעיף ב' כתוב, אין עושים מי מלך הרבה ביחיד לחתם לתוך הכבשים משומ דדמי לעיבוד, וכductה ריש"י, ואילו בטיעף ג' כתוב, אסור למלהך חתיכות צנון ד' או ה' ביחד מפני שנראה כcovוש לבן והcovוש אסור מפני שהוא מבשלה. וביאר הפרוי מגדים (במשבצות זהב סק"ג) דגביו מלך מסתבר יותר הטעם דמעבד ולבני צנון מסתבר דהוי covוש. ובסק"ה ביאר דזהקה להמחבר מודיע יהא אסור למלהך צנון ולאכול לאלתר דבכהאי גוננא אינו נראה כמעבד, ומשום הכל פירש דבעצמו הטעם משומ covוש.

לב' גמ', צנון אסור וביצה מותרת. הלבוש (שכא) כתוב דביצה מותרת משומ שאין דרך לעשות מהם כבשים, והמגן אברהם (שם סק"ה) פлаг וסובר דהטעם משומ דאין המלהך מועל להן כל כך. וציין שכן סבירא ליה לתרומות הדשן. [ולכאורה נראה דפליגי בפלוגתא דרש"י והרמב"ם (עליל אותכו). דהתרומות הדשן דעתנו דאין דרך לעשות הימנה כבשים. אך טעמה דהلبוש מותרת דאין דרך לעשות הימנה כבשים. אך טעמה דהלהבush בשיטת ריש"י דהוא משומ עיבוד אוכלין, וכיון דאין המלהך מועל כל כך לבייצה לא אסור רבנן. (ר.ג.)].

לג' גמ', אמר ליה מהו למימוש מהני מיא בשבת. כתוב המאיירימה של סדום היה ידוע אצלם במים שבה היו מרפאים את העינים, הפיכא סדום והפיקן מיליה, מימייה מרפאיין, ומלהך היוציא מהן מסמא, או שמא כח המלהך חזק יותר מדאי, או שמא מרפאיין את החולה ומסמאין את הבריא, בדרך הרבה מסמי הרפואה.

לד' גמ', אמר שמואל שורה אדם קילוריין מערב שבת ונוטן על גבי עיניו בשבת ואני חושש. רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס ציין לתוס' לעיל (יח). ד"ה ומתרפהת דהקשו מהכא למה דאיתיה התחם ומניחין קילור על גב העין ערבות שבת עם חשיכה, ומתרפהת והולכת כל היום כולם, מבואר דברשבת עצמה אסור. ותירץ דבסטוגיא דידן מיררי באדם בריא ואני מניח בעין לרפואה אלא תחת העין לתענוג, הילך אין לחוש לשחיקת סממנים, אך

נקט נמי בברייתא ולא נקט עוף תהו, דהא סבירא לייה לרבות הונא דכובטין ע"ג עוף תהו.

בד' גמ', אמשול לך משל למה הדבר דומה וכו'. ביאר המהרש"א בחידושי אגדות דתשובה זו מילתא בעלמא הדיא, ועיקר טעמא מן המותר בפרק דהינו מין המותר בפרק, דלא שיר שמדבר בעור כיון דאיינו ראותה לאכילה, ועל כרחך דממין המותר בפרק הוא, ומובה דעור נחותות ועקורות נמי מותר כמו שכabbו התוטס'.

כח' רשיי ד"ה מאין אם יבא אליו ויאמר, היתר ואיסור אין תלוי בו דלא בשמים היא, בעירובין (מוח). ד"ה והרי פירושי' דאיסור והיתר שיר לב"ד ולא לאורים ותומים. וביאר המהריז' חיota (בסטוגיא) דגם הכא סבר מתחילה דהשיב לו דאליהם יורה הדין אם כותבין תפילין על עור הדג או לא, ופרקין דאיסור והיתר שיר לבית דין דלא בשמים היא, ומתרענן דאיין הכוונה דאליהם לימד דין, אלא דחו"ל ידעו דאם פסקה הזזהמא מיניה כותבין ואם לאו אין כותבין, רק דהסתפקו כיון שלא ידעו טבעו של הדג, ובזה יכול אליו לבירר הטבע, ומהז ידעו ח"ל לעניין הדין.

כו) Tos' ד"ה וא. תירצחו דגם בבהמה שיר צמר אף על פי שהעור בעי הפשט. הקשה רב כיוקבא איגר היאר שיר שיהיה צמר بلا עור. ובספר תפארת ירושלים (ובחים פ"ט מ"ה) תירץ דכונת Tos' דהפשט עור אין טumo משום דמאוט, שהרי גם בהמה היכן שלא צירק הפשטה מקריבין אפילו הדבר המאots יותר מעור, שהרי מקריבין השער שבראש הכבשים שאינו צירק הפשט, ועל כרחך דהפשט לאו משום מיאוס הוא אלא מצותו בכר, והוא הדין בעוף.

דף קח ע"ב כז' מתניתין, אין עושים הילמי בשבת. רעת רשיי דאיסור משומ מעבד דמתקין את האוכל בכך. והריטב"א (החדשים) ביאר דמיוחזי כעובדין דחול וככושה לצורך ימי החול. זול' הרמב"ם (פ"ב שבת ה"י) מערב אדם מים ומלהך ושם וטבול בו פטו או נותנו לתוך התבשיל. והוא שיעשה מעט אבל הרבה אסור מפני שנראה כעשה מלאכת התבשיל, עכ"ל. והתו"ט ביאר דהראב"ם לשיטתו (בפי"א מהל' שבת) דאיין עיבוד באוכלין, אמן רשיי סובר בהתוטס' לעיל (עה): ד"ה אין, אכן על פי דאיין מעבד באוכלין מדאורייתא, מדרבן ודאי דאיסור. עוד כתוב, דלשיטת הרמב"ם היה לתנאנא להקדמים דיני קשרים, אמן לשיטת ריש"י דהוא משומ מעבד ניחא דנקט גבי הצד. ובצפנת פענה (ח"ב סימן ל"ד) הביא מוהירושלמי, שחיבר משום מכיה בפטיש ובכיבור הלכה (שכח ד"ה הדחתן) הסיק לדינה דאיין מכיה בפטיש באוכלין.

כח' מתניתין, אבל עושים מי מלך. הרשב"א כתוב דאיתא בירושלמי מה בין הילמי מה בין מי מלך, הילמי צריכה אומן, מי מלך אין ציריך אומן. וביאר הריטב"א (החדשים) דאפשר דהילמי צריכין אומן משומ דהו מי מלך מרובים.

כט' מתניתין, א"ר יוסי והלא הוא הילמי בין מרובה ובין מועט. ביאר התו"ט דרבנן פלגי וסוברים דאיין אסור משומ מעבד, אלא בשועשה כן בדבר העומד להתקיים כמו כבשים דדמי לעיבוד, אך לצורך אכילה לשעתו לא דמי לעיבוד, וככתב התו"ט דכן

דאכילד לרפואה, אבל להר"ח דמפרש לענין הנחה על גבי העין, ניחא לפרש דמיורי בעלין של יירק, וס"ד דכששים מותן על העין הפעולה נראית דחויה לרפואה (א.ג.).

(מ) גם, דביחתו דזעירו עבדא ליה לחיא בר אשי ולא אבל. רב ניסים גאון גרש דביחתו דזעירו **איןסיבא** ליה לר' חייא בר אשי. מאה גם, גיגרא. ביאר הייעב"ץ והוא יירק שקרהו הכתוב אורות (מלכים ב' ד' ל"ט) וכמו שכחוב ויצא אחד אל השודה ללקט ארת ובמצודת ציון שם ביאר דהום צמחי שדה, וכמו שכחוב טל אורות טף, ובמסכת יומא איתא (יח): מה נקרא שמה אורות שמאיירה את העינים.

(מב) גם,גב היד ובג' הרוג' הרוי הэн כמבה של חל' ומחלין עליין את השבת. כתוב הקרבן נתנאל (ו' אות ה') דהינו דוקא בחול' שעלה מלאו או שלא על ידי מכת חרב, אך במקת חרב אמרין דבכל מקום מחלין עליו את השבת. מג' גם, כל מיני בשות שרוא לבר מטווזא. פירש"י דהא כל אוכלים אוכל אדם לרפואה, ולא מוכחה מלטה. וכואורה צ"ע הא לעיל בסוגין אמר רב ששת דכשות אין בה ממש רפואה ופירש"י דאיינו מרפא. ועיין בייעב"ץ דכתב דהערוך גרס קישות דהוא מין זרע בשל קישואין. ואם כן שייך לומר דבקשות יש רפואה ולא בכישות.

(מד) רשי"י ד"ה שריקה טויא. המגן אברהם (ס"ס שיח) כתוב לדמברי רשי"י שכחוב ובלבד שלא יהיה רותח מבואר, דגוש אוף על פי שהעבירות מכל רינו כבכלי ראשון.

(מה) גם, רוחצים במים גור, לרשי"י אף על פי שהן מלחין קצת דרך לרוחץ בהן בחול ולא מוכחה מלטה דלרפואה היא. וכותב הרש"ש דלא מצא כן, וביאר דאף על פי שהן חמין וכדייתא במגילה (ו.) חמאת זו חמיג גור ודומיא דחמי טבריא.

(מו) גם, אבל לא ביום הגדול. הרמב"ם (פ"כ"א מהל' שבת ה"ט) כתוב, אין רוחץ ביום שמשלשלין, ולא בטיט שטובען בו, ולא במים משרה הבאושים, ולא ביום סדום, ולא ביום הרעים שבין הגדל, מפני שכל אלו צער הэн וכחוב וקראת לשבת עונג. ובמגן אברהם (שנה סקמ"ג) כתוב דכל זה אסור אף בבריא אם עושה לרפואה, ודוקיק בן מסויגין דנקטינן אף על פי שיש לו חטפים בראש, משמע דעתך הבריתא בלבד חטfine דהינו בבריא, ואעפ"כ אם נשותחה אסור ממש דמוכחה מלטה. ועוד הובייח מהא דלעיל (כח): מהו למימי מיה מייא בשבת ופשטו דלרפואה אסור, ומשמע דעתו היה שואל, (וביאר המחייב השקיל (שם) מدلלא נקט מהו למימי חולה), ועל כרחך דבריא היה שהוא הולך אחר ר' ירמיה.

(מז) [RESHIYI] ד"ה שריקה טויא, לשrok ולטוח שמן וביצים מגולגולן על הצליל כשהוא חם משחERICA שרי, ובלבד שלא יהיו רותח כדי לבשל, ולא אמרין דמי למתקן. ולכואורה צ"ע גבי ביצים מגולגולין דהינו יישול אחר בישול. ויל' דרש"י לשיטתו לעיל לד. דפי' וא"כ אין יישול אחר בישול. שמא קדרתו שנצעטנה וירתיחנה ונמצא מבשל בשבת, וס"ל דיש בישול אחר בישול עכ"פ בדבר לח דברי הרא"ש שם. (א.ג.) אמנים עיין במאירי שכ' ז'יל, שריקה טיא והוא למroke ולטוח שמן וביצים מגולגולים על הצליל כשהוא חם משחERICA אין נראתה הוצרך לומר שאין בהם ממש רפואה, דבעצם המאכל אין נראתה

לעיל מيري במניח לרפואה הילך אסור בשבת, ובתוס' ישנים (שם) תירץ דבוסגין אינו משים הקלור עצמו בתחבותה, אלא שורה הקלור במים, ולבסוף ייכא למיגור כיוון DIDOU דלא התירו אלא על ידי שריה, ולמראות עין ייכא למשח כיוון דסבורי שלרוחץ במים הוא צרי. והר"ן (דף ו. מדפי הר"ף ד"ה והאי) תירץ דבשבת דאסור הינו דוקא בקלור שהוא עב דומיא דאספלנית, דאי יניחו בשבת אייכא למיחש שם יمراח, אי נמי משום שחיקת סמןין, אבל קלור רך וצלול, אפילו בשבת מותר להניחו על גבי העין, כראמרין שורין קלורין מערב שבת, ומণיחין על גבי העין בשבת, דכיוון שהוא צלול אינו אלא כרוחץ עיניו במים, וליכא למיגור ממשום שחיקת סמןין.

(לה) רשי"י ד"ה אין מלחין צנון ביצה. ג' וד' חתיכות יהר' והקשה היב"ח (שבא) דבד"ה מימליך לא מלחנא, כתוב ב'. ותירץ דמדינה אסור בגין וד' ביצים ורב נחמן החמיר על עצמו, וכמו שכותב השולחן ערוך (שכא ס"ג) וביאר הלבוש דכיוון דמניח דמי לעיבוד ולככישה. ודעת הט"ז (שם סק"א) והמגן אברהם (שם) דאפשרו אם דעתו לאכול באותו היום, אם הוא לצורך סעודה אחרת יש ליזהר בויה, אך לאליה רבה אסור רק אם בדעתו להניח לאחר השבת. ובמשנה ברורה (שם סק"א) כתוב דכן משמע מביאור הגרא"א, ואם העת חם ועשה כדי שלא יטריח, גם לדעת הט"ז יש להקל בויה.

דף קט ע"א

(לו) גם, תניא ר' נתן אומר בת חורין היא זו ומקפיד עד שירוחין ידיו ג' פעמים. בಗליון המהירוש"א כתוב דהרבנן"ס לא הביא הא דירחוין ג' פעמים, ובספר כתפות תמרים (יוםא עז): כתוב, דסובר דהיא דעת ר' נתן, אבל רבנן פלייגי ביוםא, וסובר דלא בעין שירוחין ג' פעמים ופסק כרבנן. ובשולחן ערוך כתוב (ד' ס"ב) ידקך לערות עליין מים ג' פעמים להעביר רוח רעה שהורה עליין, ובמשנה ברורה (ד' סק"י) הביא מהמעשה רב דציריך ליטול ד' פעמים, ג' להעביר רוח רעה, והד' להעביר המים שנטמאו.

(לו) שם. המהירוש"א כתוב דהערוך ביאר דיש לה כבוד ברוחות בן חורין בני אדם.

(לח) גם, פעופוי ביעי אסור. רשי"י ד"ה שריקה כתוב, דהינו טריפת ביצים, ואסור ממש מראית העין שנראה כרוצה לבשל בקדירה. ומතוס' ד"ה שריקה משמע דאסור ממש סינון, והוא בורר. והרש"ב"א כתוב דהדר"ח פירש דפיעפועוי הוא מין יירק, וכדייתא במס' עירובין (כח). דמערבעין בפיעפועין, וכן כתוב בתוספות הרא"ש וכן צריך לבאר בדעתה תוס'. והקשה הרש"ב"א דכיוון דמערבעין בהן אם כן אוכלין אוכלים דכל אוכלים אוכל אדם לרפואה.

(לט) [גמ'] עליין אין בהם ממש רפואה, פ"י רשי"י, עליין כך שם העשב, ואין בהם ממש רפואה באכילתו להאריך העיניים. אבל הר"ח מפרש עלי יירק לצנן העין, והיינו להניח על גבי העין על מנת שתעצטן, ובתוס' (וכמברואר בדבורי להדריא גבי קישות). ונראתה דרש"י דמפרש דמיiri לעניין אכילה, בעלי יירק סתום לא הוצרך לומר שאין בהם ממש רפואה, דבעצם המאכל אין נראתה

להרמב"ן ולהרמב"ם (פ"א מהל' שבת), וכן פירושי (ד"ה ברעים). וביאר הריטב"א (החדשים) לדעת הראשונים הנ"ל, סמיך המתרץ אמר דאוקים מעיקרא, דין רוחץין בים הגדל ודוקא באשתהו, אלא דהסיקו דאין הכל תלוי בשיהוי, אלא ביפוי שבו ורعن שבו. והרשב"א כתוב, דמסתברא דמלתא פסיקתא קתני יפין שבו, אפילו נשתהא, מדלא הזoir באן שהוי כלל, והא דקתי בברייתא קמייתא לא בים הגדל ולא במים מרשה, לאו לימירא שיהא זה כוה ותורייהו בדاستהו, אלא תורייהו לאיסורי האי כדיינה והאי כדיינה. וכותב דכן נראה בדעת הריב"ף. וכותב המגיד משנה (פ"א משבת כ"ט) דמסתבר כהרמב"ם והרמב"ן משומ דלא גרע מים רעים שבים הגדל ממי מרשה, ואם מי מרשה מותרין בدلא נשתהא כל שכן מים הרעים שבים הגדל. והשולchan ערוך (שבח) פסק כהרמב"ם.

נד גם, שם. הקשה השפט אמות מאי סלקא דעתך להקשוט ממי מרשהiami שארה הא ברייתא מחלוקת להדריא בין אשთהי לא אשთהי, ותירץ דלשיטת הרשב"א והריב"ף (עיין באות הקודמות) ATI שפיר, דכין דברים הגדל דעתך אף בלא אשתהי, סלקא דעתך דהויא הדין למי מרשה וממי סdom דבכהאי גונא אסור, אך סימן דמסתימת הגמי לא משמע בדבריהם.

נה מתניתין, אין אובלן איזוביון בשבת לפי שאינו מאכל בריאות. ביאר המרומי שדה דהא דהוצרך התנאו לפרש לפוי שאינו מאכל בריאות, משום שיש מאכלים שאוכלים אותם אנשים בריאות ולא חלשים, ויש שאוכלים אותם חלשים למאכל ולא לרפואה. וסדר"א דאוכל היינו רק מה שכבל בני אדם אוכלים, ומשום כן פירש דדוקא איזוביון דהוא מאכל חלשים לא מיקר ממאכל, אך יוזר אף על פי דהו מאכל בריאות ולא חלשים, هو מאכל.

נו מתניתין, שם, כתוב המאייר (עליל קט). כל מאכל שאין אכילתו ניכרת שהיא לרפואה אף על פי שהוא מועיל לרפואה ושחווא אוכל לרפואה מותר, אין הדבר מוכיח שהוא נעשה לרפואה, כגון שיאכל גרגיר להאר את העינים וכו', שהרי אף הבראים אוכלים אותו שלא לבנות רפואי, וכן הדין בכל המrankות הרפואיים או החזקים, שככל אף הבראים אוכלים אותן דרך הנאה וחיזוק, אבל העשבים שאין אכילתם לעולם אלא לרפואה אסור לאכלה בשבת. ובמשנה ברורה (שבח סק"ב) הביא מהפריו מגדיםadam הבריא עושה כן כדי לחזק מזגו אסור.

נו מתניתין, אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו, פירש רשי' אם אין חולה. השפט אמת דיק דמשמע מלשון רשי' דין הוא חולה אף לצמאו אסור, משום דהרואה יאמר דשותה לרפואה, והמשנה דברה בבריא. והמגן אברהם (שבח סקמ"ג) כתוב אכן בבריא אם מתכוין לרפואה אסור. אך הבית יוסף (שם) פירש דלצמאו לאו דדוקא, ובבריא מותר בכל גונא.

דף קי ע"א

נה גם, תליסר חמורי חיורתא. רשי' לקמן (קיט). ד"ה תריסר, כתוב, דכל מקום דנקט תליסר היינו גונמא וכ"ב התוס' בברכות (ב). ד"ה תליסר, ועיין במהריב"ץ חיות במבוא האגדות לש"ס אסוגיא דידן.

מוותר, הוайл ומגולגלים הם וראוים לאכילה ללא כך אין מעשין כלום, ובלבך שלא יהא רותח כדי לבשל ולעטוף למגاري. ועיין רשי' בדף לח': פ"י מגולגולות דצליות קט, וא"כ אדרבא רש"י כתוב דוקא מגולגליין דאלא"ה אפיקו בחם ולא רותח מבאים שהיה רואיים לאכילה, ואם הוא רותח בוודאי יש בישול אחר בישול בכחאי גונא, והרשב"א והריטבא גרסו ברש"י טרופות רצ"ע.]

מח' תוס' ד"ה שרייקא טויא. ובריטב"א (החדשים) הביא מהר"ח קצת בשינוי, וכותב השפט אמת דרש"י שיר' הכא, משום דלעיל

נמי אירי בימי דמתוך המכבל למי מלך דאסטר מושום עיבוד. מט) תוס' ד"ה הא ר"מ. המהרב"א ביאר דאין קושית התוס' בקושית רב נחמן. דר"נ הקשה אימור דפלגי לא ראה דיש חלק בין טומאה לשבת, והתוס' הוסיף הייך סלקא דעתך לדמות, דכיוון דלב"ע לעניין טומאה וטהרה שום כל הימים חוץ מן הימים הגדל, אם כן מי טעה ימה של סדום אינה שוה גבי שבת לשאר ימים, ועל כרחך דלעיל מيري ברפואה, ולא דמי להכא דמיiri בטומאה וטהרה.

נ' גם, ר' יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחلين. הכסף משנה (פ"ט מקומות הי"ב) כתוב, דעתך הרא"ש דקייל' כר' יוסי דכל הימים מטהרין בזוחלין והוא הדין הימים הגדל. וכ"פ ר"י ורביינו שימוש. והרמב"ם (שם) כתוב כל הימים מטהרין בזוחLIN ופסולין לזרים ולמצורעים ולקדושים בהן מי חטא. וכותב הכסף משנה דאף על פי דמלשון הרמב"ם משמע דסובר בשאר הראשונים אין חילוק בין שאירימים לים הגדל, מדרביו בפ"ז מהל' פרה ה"י אין משמע כן, שכabbת הימים הגדל במקורה ואינו כמשמעותו לפיקר אין ממלאין ממנו לקידוש, וכל הנחרות פסולין לקדש מהן מי חטא, ושאר הימים כמוין. וביאר הכסף משנה דסבירא לייה להרמב"ם דלב"ע לעניין טבילה שאיר טמאים כל הימים דינם כמשמעותו לטהר בין באשבורן ובין בזוחLIN. ורק היכא דבעינן מים חיים, דלר"מ כל הימים כמקורה, ולרי' יהודה ים הגדל פסול ושאר ימים כשרים בין באשבורן בין בזוחLIN כדי מעין. ור' יוסי נמי חילק בין ים הגדל לשאר ימים, דשאיר מים כשרים למים חיים דוקא באשבורן ולא בזוחLIN, וים הגדל פסול למים חיים בין באשבורן ובין בזוחLIN.

דף קי ע"ב

נא גם, רוחץין למי טבריא ובמי מרשה וכו' במה דברים אמרוים וכו'. כתוב המהרב"א דהאי בד"א לא קאיامي טבריא דהרי בבריתא דלייל דאיiri נשתהא והתирו לרוחץ מי טבריא (וכבר קדמו הרשב"א). עוד כתוב, אפשר כיוון דהכא אירי ביש לו חטאים בראשו, נהאה טפי לרפואה, הלכך אפיקו למי טבריא אסור אלא אם כן לא נשתהא.

גב' גם, לא קשיא הא ביפין שבו הא ברעיםubo. פירוש' דמזור שבן רוחץין בהול שלא לרפואה, אך הר"ן (דף מ: מדפי הריב"ף) כתוב בשם ר"ח דמים הרעים מסו אבל יפים לא מסו. נג' גם, לא קשיא הא דאישתהי הא דלא אישתהי. כתוב הר"ן (מ: מדפי הריב"ף) דהאיסור בים הגדל הווי באיסור דמי מרשה, ולא נאסרו מים הרעים ברוחיצה אלא בדאישתהי, וכן סבירא לייה

דשותה שלושת המינים הנזכרים עם יין. והרמב"ם בפירוש המשניות ביאר, דשותה אותן עם ג' כוסות יין.

סת רשי"ד "ה דבי נח. לרשי טבלא הינו פעמון (כפי תרגומו) ובע"ז יוסף כתוב דהערוך פירש, דהינו כל' זמר כגון גנון חילש וחוץראה.

דף קי ע"ב

(ע) גמי, ליתי חרוגנא דהיגטא רומיתא. פירש העורך דהינו מה שגדל סביב הסנה וכדעליל (ז). היומי והיגי.

עה) גמי, ואי לא לותבה אפרשת דרכם. בענין זה כתב רבינו עקיבא איגר (לעיל סז.) בשם המהרי"ל, לכל הרופאות שבכל התלמוד אסור לנסתות אותם, משום שאין אדם יכול לעמוד על עיקרן, וכי לא יعلו בידם לעגו וילגלו על דברי חכמים. ובמהרש"א בחידושי אגדות עמ"ס גיטין (סח). ד"ה דמא הקשה, מודיע כתבו רבינא ורב אשיש רפואות בתלמוד הא אמרין (ברבות ט): שננו חזקיהו ספר רפואיות כדי שיבקשו רחמים ושבחו הרכמים על כך, ותירץ דודאי ניתנה רשות לרפואות ולידי רופאות, אלא שאין ראוי לגנותן לכולם משום אי-נשוי דלא מעלי דיבתו ברפואה ולא בה. אך בגין דבמשך הדורות יבואו לשכוח הני רפואות, התירו לכתוב הרופאות ולגנותן לרבים, מאותו טעם דהתירו לכתוב תורה שבעל פה דעת לשוטות לה' הפרו תורה (גיטין ס.). והויסיף מהרש"א דמתוך זה תראה שאין התלמוד חסר דבר מכל החכמות, כי לכל חולין תמצא בו רפואה, ועל יאמר המליעג על חכמי התלמוד שהיו חסרים ממחמת הרפואה.

עב) גמי, לירקונא וכו' ומיעקר ואי לא ליהתי וכו'. וברש"ד "ה ואילא, דלית לי" א"נ דעביד לי' ולא אהני, ולא"נ דריש"י נראה, דהני רפואות אחרני יותר קשין לעקרות, דאי לא"ה מ"ט לא עביד להו בירישא, ולפי זה נראה דאין דרך לרפואת הירקון אלא ע"י עקרות, ובטעם הדבר נראה לומר, על פי הגמ' דלעיל לג. דמボא רירקוןathi מלחמת שנות חינם, וכבר מצינו לעיל לב: בענין שנות חינם אשתו מפלת נפלים, אם כן בעין זה ונכנס בעקרות, ועוד מצינו בבכורות (מד): דגם סילון החזר מביא לידי יركון, ואמרה הגמ' שם דהמשחה עצמו יכול לבוא לידי עקרות, ולפי זה עונש הירקון הווי מודה כנגד מודה והרי בע"ב נונש בעקרות (יר). אמן עצם הראי" מוש"י אינה מוכחת, דאפשר לבאר הטעם שעשו באופן זה, כי אין הרפואות האחרות מוכחות, וע"כ יעשה ראשית היותר בטוח לרפואתו, ואף על פי דאין האחרות מעקרות].

עג) גמי, ומ"ש רשי והתניא מנין לטיروس באדם וכו'. הקשה השפט אמת מה מדרמי טירוס בידים לנידון דין דמילא ענקר ואני אלא גורם. הא בגין דכתיב לא תעשו, עשה אסורה אך בגרמא מותר וכדלקמן (קב): ואין לומר לדרשין טעמא דקרה דהכוונה שלא ימנע מלחוליד, והרי מרביתן נמי נוטק אחר כורת ושם מינה דגזרת הכתוב היא לאסור אפילו בגין ראוי להוליד, ואם כן מנא לנו לאסור גם גורם להסתתרס. וכותב לבאר עפמ"ש המתיר דרבנן אסרו גם בגין ואטמכווה אקרא דלא תעשו, וקיי ביה תיעשו, ואפילו ממילא.

נת) גם, עד דיאזלי מיתי לה אכלה אריה. ביאר הבן יהוידע דמה דלא נעשית טריפה כאותם הי"ג, אלא אכלה אריה, להוידע שנענש בעבור כבוד חכמים שנמשלו לאירוע. ובמדרש תלפיות מבואר, דהאריה גבורהתו תליה בעניינוadam יכسو עניינו יחלש כוחו, וכן החכם כוחו בעניינו. ועוד דאריה גימטריא גבורה לרמזו שליטה בו מידת הדין והגבורה. ובע"ז יעקב ביאר דאפשר דהיה שם אדם נוטף דנסכו נש שאיינו חייאו דרבנן, והוא השתמש באוטו עובר לרפואתו, ובכך רצה להשתמש במותר העובר (שהיה כשר), ולכן אכלו אריה כדי שלא תהא לו רפואה.

ס) גמי, דילמא חזקיהו דרבנן טרפה דלית ליה אסota. ביאר הבן יהוידע דעונש מזולז בתלמיד חכם על ידי נשח, כיוון דקודם החטא היה הנחש שמש לאדם וכדיaita במס' סנהדרין (נט): חבל על שמש גדול שאבד מן העולם, שאמללא לא נתקל נשח כל אחד ואחד מישראל היו מזומנים לו שני נחשים טובים אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום להביאו לו סנדלבונים טובים ומורגליות טובות. ולכן תלמיד חכם שמתaken את קלוקול הנחש

בלימוד תורתו יהיה הנחש משמש לכבודו.

סא) גמי, דכי נפשיה דרב. עיין עב"ז צריך לגורוס הרבה. [NAME]

دلא מסתבר דאותו בר קשא חוי מתוקפת רב עד לאבוי. (ר.ג.) סב) גמי, גוזר רב יצחק בר ביסנא ביאר הבן יהוידע דגוזר ג' אלה לבבוז רב שהיה צדיק גדול, והצדיקים נמשל להדסים, וגידמי הם ענפי דקלים, והצדיק נמשל לתהmar שנא' (טהילים צ"ב) צדיק כתמר יפרח, וכשם שהטבלא משמעת קול כך התלמיד חכם משמע קול בתורה שנא' (משלי א') ברכובות תנתן קולה.

סג) גמי, מהו לשותות מי רגלים בשבת. המרדכי (שפוג) הוכיח מהכא דבחול מותר לשותות מי רגלים משום רפואה. והיעב"ז הוכיח כן מהגמ' דלעיל (קט): דרי' חנינה אמר דמי רגלים בני ארבעים יום, מועליים לרפואת גילויא. וביאר דאף על גב דבלא רפואה אסורים משום בל תשקו, במקום רפואה שרי ואפק דיליכא סכנתא. וב"כ בביואר הגור"א יו"ד סימן פא סק"ה. ובקרבן נתנא (פח אוות ל') כתוב דמי רגלים נהר ששמו כן.

סד) רשי"ד "ה לישואר נגרא. כתוב הרש"ש דלפי זה לא אתי שפיר כ"כ הא דאיתא אחר כן ואי לא ליעבר נהרא. [וזדרביו צ"ע] דהרי חרץ הוא דבר הייתר שכחיו וייתר כל לעשות הדילוג מעליו, מה שאין כן לעבור נהר ציר בשחיה, דאי על גבי גשר ילק אחריו ולא הרווח בקיצור הדרך שלו]. וביאר דיויתר נכוון לפרש כמו שפיר"י במסכת פסחים (קיד. ד"ה לא) דהינו פסיעה גסה. וברש"ט (שם) הביא את שני היפויושים.

סה) תוס' ד"ה סייסאני. בפסחים (מב): כתבו התוס' ד"ה וסימנ', דסמרק הוא סימן יותר טוב מסיסאני, וזה ביאור דבריהם הכא. סו) גמי, ושתי להו בין דבחא לעצרתא. לקמן (קמן): איתא דשمواאל אמר דכל המשקין לרפואה, מועליים בייתר בשתיין בין פסח לעצרת. ומבואר דהוא זמן המஸוג לרפואה.

סז) גמי, וכוס עקרין. בתו"ט ביאר דאף על פי דכווס עקרין מרפא לובה ואני מעקריה, קראו לו בשם זה כדי שיתפרנס עניינו שמסוגל הוא להביא לידי עקרות, ויזהרו הימנו וישתמשו בסגולות האחירות לרפואת מחלת זו.

סח) גמי, תלתא בחמורא ולא מיעקרא. פירש רש"ד "ה לירקונא,

לייה לשמויאל כר"ש ממה דפסק כוותיה תירץ דשרי להקיזו, אלא רהთוס' הביאו נמי ראייה מסתמא דתלמודא דאיינו מחלוקת בין שבת לדעלמא. וכן איתא ברא"ש בפирקין.

דף קיא ע"א

(בב) גמו, במסרים אחר מסרס שהוא חייב. הקשה הרמב"ן בשלמא הותם בדקה עביד מעשה בגון נוטק אחר כורת, ומחייב אחר מחמוץ נמי, רחמנא קפיד אמחמצן אלש מקטף ואופה. אלא סריס ששותה כוס של עיקריןמאי קעביד, ואיכא למימר הכא בסрис חמזה שאינו מולידי, אבל מתואזה ובועל, וכשהוא שותה כוס של עיקרין הללו מייעקר לגמרי ואינו מתקשה כלל, ואין יכול להיות נזק לנשים זהה אסור לפי שהקפידה תורה אתספפת סיروس. והרש"א תירץ, במסרים אחר מסרס גזירת הכתוב הוא וטעמא דקראי משומם דכל שכיווצא בו כלומר בחור שכמותו מולידי וזה מסרסו אין ניכר שהיה סריס מתחילה ונראה כמסרסו עכשו ולפיכך אסрис הקפיד הכתוב. ובתוספות הרא"ש ביאר גזירות הכתוב היא כיון דבאה מתחילה על ידי סיروس.

(גג) שם. כתוב החותם סופר דאף על פי דבמסרים אחר מסרס ביארו הרמב"ן והרש"א דהוא גזירת הכתוב (עיין באות הקודמת), במחייב אחר מחמוץ ודאי דaicא טעמא, שהרי נשעה חמוץ ברור יותר על ידי החימוץ השני, מתחילה לא היה ברור כל כך, וכן למד אסור להטיל מום בעבאל מום בסירוס דמוסיף כיון קדשים.

(בב) גמו, אלא בזקן. הקשה התוס' רא"ש מנא לנ למדרש טעמא. דקראי משומם פריה ורביה כיון דקפidea דקראי אלל אשר בארצכם. והריטב"א (החדשים) הקשה, וא"ת וכיון דאפילו בסрис גמור אסור היכי תיסק אדעתין למשירי בזקן, ותירץ שכן דין תורה דכל שהטיסירוס מבטל כוחו מלוליד שאלמלא כן היה ראוי להוליד ריביה איסור אפילו סיروس אחר סיروس שנראה כאילו מסרס עכשו, אבל כל שמעצמו איינו מולידי בגון ז肯 ועקר אין סיروس אסור בו אלא מגזירות הכתוב.

(הה) גמו, שם. כתוב במנחת חינוך (רכז אות ד') דלענין מלכות אין לךין בסירוס ז肯 שאינו יכול להוליד ואף על פי דיכול להתרפאות, דמי יימר דיוועילו לו הרפאות. והגמ' דפרקינן מדרא' יוחנן אין זה אלא לעניין איסור, אך ליכא סברא להלכות מדרא' יוחנן, וסימן דעת' על הרמב"ם והשולחן ערוך דהשミニו דין סיروس באינו ראוי להוליד.

(פפ) רשי"ד ה"ה ה"ן ה"ן. כתוב הייעב"ץ דמשמע דכל ז肯 יכול להחויזר כוחו על ידי רפאות, מדלא מוקמינן אלא באשה. ואם כן קשה מה הנס דאברהם אבינו שאמרה שרה, ואדוני ז肯. ותירץ דברמת טעות הוא בידה והראיה שגם אחר כך הוליד עשר בניים בני קטורה.

(פז) גמו, אלא באשה. צ"ע מ"ט לא תאסר משומם חייב מצות לא תוחזו בראה, ולכאורה מוכחה ברדעת הר"ן (סימן לב) מובה בחידושי רבי עקיבא איגר (קידושין מ"א). דאשה אינה מצויה על שבת, ודלא בתוס' גיטין (מ"א): ד"ה לא, ובבא בתרא (יג'), וכן לדוחות רשביר לגمرا לאักษות מדאוריתא, לר' יוחנן מאשר מדברי קבלה, דהרי מבואר בתוס' ד"ה והתניא, דהוקושא

עד גמ', דאמר ר' יוחנן הרוצה שישירוס, הקשה הרשב"א, חדשני הר"ן, והריטב"א (החדשים) היאר באנו להביא ראייה מר' יוחנן לאופן דמגילא, הא ר' דיבר ברוצה לסרטס דהינו דעתך ליה כונה, ותירץ דמה שכתבה הגמ' מכובן ואינו מכובן, אין הפירוש כונה, אלא דמכובן הינו לסרטס באבר התחשיש עצמו, ואינו מכובן הינו שעשה הסירוס באבר עצמו והסירוס בא ממילא.

(עה) גמו, מנין לסיروس באדם. ביאר הייעב"ץ דלא בעין האי דרשא למלח שאסור לאדם לעשות עצמו סריס, דתיפוק ליה דהשחתה היא, ואין אדם רשאי לחבל בעצמו, וכדרשינו בב"ק (צא), ופשיטה דגם אחרים מוזהרין על בר, אלא כי איצטריך בכחאי גוננא דאיינו עשה מעשה בידים וכדיםקינן, אי נמי דילפין דאף על ידי גוי אסור, ומשם הכל לא נקט מנין שאסור לסרס את האדם, דלא עסקין באיסור המסרס אלא בMASTER דבכל גוננא אסור.

(עו) גמו, הרוצה שישירוס תרגנול יטול כרבלהו. כתוב התרומה הדרשן (ק"ה) דבhai סיروس ליכא משום צער בעלי חיים כיון דלצורך האדם שרי.

(עז) גמו, אלא בסрис. ביאר החותם סופר דלא מيري בסрис חמזה דנימא דהוי דיקלא בעלמא ומותר בסירוס, כיון דיש לו רפואה מבואר במתניתין דיבמות (עת): ובודאי דשייך בו סיروس ואסור, על כרחך דמיiri בסрис אסור.

(עח) תוס' ד"ה והתניא. השפט אמרת כתוב דלולי דברי התוס' היה אפשר לישב, דמפריה ורביה היה פשוט למסקין דיש לתרץ דמיiri בסрис, ולכן לא הקשה אלא מאיסור מסרס דאסור אף בסрис דהא אפילו נוטק אחר כורת חייב. וביפה עיניהם כתוב, דלמא"ד (יבמות טא): דהיו לו בנימ ומותו קיים מצות פריה ורביה לא קשיא מיידי. ואפילו למאן דפליג וסובר דלא קיים הינו רק מדררי ספרים.

(עט) תוס' ד"ה תלמוד לומר. בביואר דעת השאלות כתוב החותם סופר עפ"ד הרשב"א, דין מתכוון בשאר איסורים פטור, דעתם האיסור הוא לתכילת ווכנה מסוימת, ואם איינו נעשה לאותו תכילת כגון לבש כלאים שלא לתכילת לבישה, כי אם להעביר המכט פטור, ולא בעין לדינא דמלאת מחשבת כדי לפטורו. מה שאין כן בשבת דחיב אפילו מدلיק נר בצחורי סליק אדרעתן תכילת, ומשם המכט אי לאו דין דמלאת מחשבת סליק דבunning מלאת למימר דחיב אפילו באינו מתכוון, ורק משום דבעין מלאת מחשבת פטור. ולפי זה במסרים שאסורה התורה אף בלי שום כוונת תכילת דאפילו מסרס אחר מסרס חייב, ועל כרחך גזירות הכתוב הוא. וע"כ כיון דלא כתיב בסירוס מלאת מחשבת חייב באינו מתכוון.

(פ) גמו, שם. עיין ר"ן שכטב (מ): מדרפי הריע"ף ד"ה אלא) ואפילו לדברי ר' נתן בעל העורך זיל האומר דבפסק רישיה דלא ניחא ליה לא מודה ר' שמעון, איכא למימר דהני מילוי לענין שבת משומם דכתיבתה ביה מלאת מחשבת, אבל באיסורי דעלמא כל היכא דהוי פסק רישיה אף על גב דלא ניחא ליה מודה ביה ר' שמעון.

(פא) גמו, שם. כתוב מהרשר"א דודאי שפיר איכא ראייה דסבירא

אחד היה, אלאadam טובל בו' במצותו מזה ואחר בר טובל, אבל כשבא להזות בשמיini בתשייע ובעשורי יכול להקדים טבילה להזאה. והמהרש"ל כתוב דההוס' ב מגילה (ב). תירץ בענין אחר דמיירי דעתך והזאה עלו קטע בשוגג או שהוא עצמו עבר והזאה.

צג' גם, למיומרא דבר בר' שמעון סבירא ליה. וברשי' בכולי (בוקול') שבת סובר בר' ש, הרשב"א והרייטב"א (החדשים) הקשו וכי משום דעתך לה בחודא בר' יהודה יסביר במוותו בכל דבריו מה עניין זו אצל זו, הנה שמואל ואמוראי טובא סובר בהא בר' ובהא בר' ש, ומה שיש אומרים כי קבלה היהת בידם דכל מאן דאית ליה בהדייא בהא דהכא בר' שמעון, סבר לה כתיה בכל קולי שבת, איןנו מתיישב על הלב, והבעל המאור כתוב דהכי קים להו דעתך סבר לה בר' יהודה בכל הלכות שבת, כי היכי דעתך כתיה בהאי דבר שאינו מתכוון.

צד' תוס' ד"ה למיומרא. עיין מהרש"א שביאר דת"ק שרי לבני מלכים לסורך על מכותיהם משום דאפיילו על גבי מכח אין נראה דעושין אלא לתענוג, ר' שמעון סבר דכל ישראל בני מלכים חן ואין ניכר דעתושין אלא לתענוג, והויסוף דעתיך לומר דעתך כן ע"ג מכח אין וראי מופא דעתך כן הווי פסיק רישיה.

צה' בא"ד. כתוב ר"ת דטעמא דרבנן שמעון דשרי, הוא מטעם דבר שאין מתכוון, ונראה לומר לרשותך שהובא בתוס' לעיל (מא): ד"ה מיחם שפינה, במקומו שהאיסור מדרבנן אף לרבי יהודה דבר שאין מתכוון מותר, اي אפשר לפרש טumo דרבנן דרבנן משום הא, כיון שהוא דרבנן ולכולי עלמא שרי, אמן תוס' הדתם סבירי דגם בדרבנן איתא לפלוגתא ואתה שפירות. (נ.מ.פ.).

דף קיא ע"ב

צ' גם, ההאי מסוכריות דנזיותא אסור להדוקיה ביוםא טבא. דעתך רשי' דאסור משום שחיטה. וכן דעת ר"ח בתוס' ד"ה האי, שכחטו ב' טעמיים לאיסור שחיטה, א. משום מלבן ואף על גב דברין לא גורין משום שחיטה מ"מ אסור לשחוות אף בין כיון שהבגד מתלבן קטצת. ב. משום מפרק. גם הרמב"ן כתוב דהסוחט בגדר חייב משום תולדת צובע בדרך מלבן, בין במים ובין בין, והוא כשמתכבד הבגד בבר מעת, ושיעורו מכלא רוחב הסיט כפול בחוטין ובאריגה ג' על ג', והויסוף דכן דעת הרמב"ם. ואף דמלשון הרמב"ם (פ"ט שבת הי"א) דכתיב איסור שחיטה משום מכובס ודין המכובס בגין במים, כבר ביאר הכתף משנה שם ע"פ מה שכתב הרמב"ם בפ"כ"ב, דאסור לדוחק בטלית או מוך וכיוצא בהם בפי אישישה שמא יבא לידי שחיטה. ולא נקט באישישה מלאה מים, אפשר דחייב גם בשאר משקין, DSTAM אשישה שאר משקין יש בה, דמה דעתך הרמב"ם כיבוס בגין לאו דוקא. והרשב"א סבר דתרי גונו איסורי שחיטה חן. במים, משום ליבון, ובין, משום מפרק. [ולכוארה לויל' דברי הרמב"ן והכ"מ אפשר היה לומר דגם הרמב"ם סבר כהרשב"א].

צ' גם, הרשב"א הביא דעת ר"ת (בספר הישר רפ"ג) דעתמא משום דילמא מבטל ליה ומשוי ליה דופן, ובתוס' כתובות (ו.) בסוד'ה מסוכריות, הביא סברא זו מהערוך ור' הקשה, היכי דמי אם בדעתו לבטל שם בשעת הנחה Mai פסיק רישיה שיר כן מיד הוא עושה כל דמתכוון לעשותו, ואם אין בדעתו

לרי' יוחנן מדין לערב אל תנח, דהו דברי קבלה דעת לא כן יעמידו ביש לה בניים. (ש.ב.ב.).

כח' רשי' ד"ה אלא באשה, דאשה אינה מצויה על פריה ורביה וכור, והקשה המנתה חינוך (רצא אות ג') דהרי מוכח מאיסור סיروس דבעלי חיים דאין זה הטעם, וכונת הש"ס דבאה גזירת הכתוב דליך סיروس. ובאייר דכונת החינוך, שכטב דההטעם שאשה מותרת בשתיית כוס של עקרין משום דאינה מצויה על פור', איןנו אלא לומר دائית היהת מחזיבת היהת אסורה, גם הרמב"ם (פט"ז איסורי ביאה הי"ב) כתוב דאשה מותרת לשחות עקרין כדי לטرسה, עד שלא תלך, וכ"כ הטור (אהע"ז סימן ה'), והב"ח (שם) דאשה אסורה לשחות כוס עקרין אלא מפני צער לידיה. והמהרש"ל (הביאו הפתחתי השובה שם סקי"א) כתוב, דה"ה אם יש לה בנימ שאים חולכים בדרך הירושה ויראה שמא תלך במוותם. ובחילקת מחוקק (שם סק"ו) דס"ל שלא כהב"ח, כתוב דגם בהמה לא גורין לאסור להשkont כוס של בסיטוס מגזירת הכתוב, אמן אם הייתה מצויה עקרין אלא בזקרים, אותו זקרים דאדם, אך לנקבות דבעלי חיים מותר. אמן המבי"ט (בקנית ספר פט"ז מהל' איסורי ביאה) כתוב בהחינוך וכרכ"ז דאשה מותרת לשחות כיון דאינה מצויה על פריה ורביה. ובשוו"ת חתם סופר (ابן העוזר ב') כתוב דאשה שלא ילדה, ושלא קיימה מצוות שבת לא תשתה כוס של עקרין אם לא מפני ריקון וצער לידיה, ואם קיימה שבת כל דהו מותרת, אף שלא צער כלל.

פט' גם, בזקינה. ביאר הריטב"א (החדשים) שעברו שנותיה מלדת, דגבוי אשה ליבא למימר שתחזרו לנערותה אם לא על ידי נס.

צ' גם, למיומרא דחומצ' מעלי. היפה עינים כתוב דבירושלמי (במתניתין) משנין דמתניתין מيري בחומרן של פירות, ואם כן גם הכא יש לפרש דהא בקיואה דפירי קאי אמרתניתן ומועל לשלינים. אך רשי' לא פירש כן וסובר דקרה מיורי בקיואה דפירי ודלא כהירושלמי.

צ' גם, אמר אביי כי תנן נמי מתניתין, מגमע וטולט תנן. הקשה השbeta אמת אם כן אפילו שאר משקין, לכל אדם שותה לצמאו, יהיה אסור במגמע וטולט הויאל ומוכח דרפואיוה הוא, ומאי טעמא נקט תנא דמתניתין חומץ, ותירץ דשנינו בסתמא (עליל קט): כל המשקין שותה, משמע דאפי' בפולט מותר, ואם כן ציריך לומר דחומצ' כיון שותהו רק החושש לשינויו, מוכח דרפואיוה הוא, ומה דבבליעה מותר, משום דבכהאי גונא מוכח דאינו עושה לריפויה, אך במשקה שדריך אנשים בריאות לשחות אף במגמע וטולט מותר. ומישובת קושיתת תוס' ד"ה כי תנן דאתה אף במגמע וטולט מותר. ולמיימר דבמטבל כדרכו יכול אף ליפלוט, עוד כתוב דלדינא מוכח מtos' ושאר הראשונים דלא כמו שכתוב וצ"ע.

צ'ב' תוס' ד"ה לא ס"ד. בסוח"ד אי נמי התם איירי בטבילה דלאחר הזאה. ביארו המהרש"ל והמהרש"א דישנן ב' טבילות לפני הזאה ולאחריה. ובמתניתין דעתובל בלילה מيري בדלתני הזאה. וכונת התוס' דמיירי דעתבי עלי שלו היה בערב יומם היפורים וטבל והזאה באוטו היום. אך ביום היפורים דהוא שמיini שלו טובל בטבילה דלאחר הזאה. והמהרש"א הביא מהרמב"ם והרע"ב (בסוף מכתב פרה) דפליגי וסובר דרך בטבילה

קיים, וב"ה אין חיבור כתוב, דין חיבור לעליו ואפילו עשוו לקיימה. וכן משמעות הר"ן (על הרי"ף ובחדשו).

ג) רשי"ד והאלו קשרים. בסוח"ד, דומיא דkowski חוטי יריעות הנפשקין, וכן פירש הרע"ב, הקשה רבוי עקיבא אוגר (במשניות), הא מסקין לעיל (עד): דילפין מצד חלון, [אמנם רשי"ע עצמו הביא לימוד זה ב"ה בר' הוא חיב, לענין חיבת התרת הקשר, אבל ע"ש בגמרא שטיימה בלשון אלא ומשמע דגם קשייה ילפין מהא] וא"כ לא בעין להא דkowski יריעות למסקנה. [ויש ליישב דס"ל לרשי"ד דמ"ג אי אפשר ליליך מצד חלון לדין קשייה, כיון דשם לא כל הקשרים היו של קיימת לעולם, וכמו שכותב רשי"ד שהיו נצרכים לפקרים להתרין ל��וץ או להרחיבן, וכיון דkowski הווי דוקא של קיימת, הוכחה רשי"להוכיח מיריעות שהיו לעולם, יר.). אמן עדין צ"ע דמ"ג אי ילפין מתריך אף בקשר שאינו של קיימת, נימא דה"ג גבי קשייה נילך מהא, ולכארה א"א לומר דאף שנלמד מצד חילזון הווי דוקא בקשר של קיימת, דילפין מוקשרים שהיו עשויים לעולם ולא מהקשרים שהיו עשויים להתרין, דהרי רשי"כ כתוב דמהנהו שעומדין להתרין ילפין].

ד) רשי"ד זוממא. ביאר הרש"ש דינה דנקט רשי"י בנאה ופעמים שמתירה (ומশמע דלפעים מניחה קשורה ליום ומתריך ראש الآخر) אך באיסטרידא משמע מפרישי' דלulos מתריך הרצעעה מן האיסטרידא. הינו משום דרך ספינה לעוגן בנמל אפילו כמה שבועות, וקשוורה במסך זמן זה ולכון אסור לכתילה. אך נאה אינה קשוורה אלא לכמה שעות ביום לפוש ולאכול, ואי לאו דין מתרין לפעמים אותו הקשר, היה מותר לכתילה.

ה) גמן, ענבה לר' מאיר מהו. הקשה השפט אמת לשיטת הרמב"ם בפירוש המשניות והרע"ב, דר"מ פlige ואין הלכה כמותו, (עיין לעיל אות ב) דין נפק מינה בבעה הנ"ל ובפרט דמסקין בתיקו.

ו) מתניתין, יש לך קשרים שאין חיבור לעילן. כתוב הריטב"א (החדשים) דכללא דAMILתא דכל קשר שהוא קשור דקימא לעולם חיב מדאוריתא. ודאיינו מתקיים לעולם ועשוי להתקיים לימים אחדים אסור מדרבנן. וכל שעשו לקשוоро ולהתריו בכל יום מותר לכתילה לקשוоро ולהתריו, ואפילו אם הוא מהודק יפה שעריך להתריו בשתי ידיו. והטור (ש"ז) כתוב, דקשר העומד להתקיים ז' ימים פטור אבל אסור. אך להביטה יוסף (שם) עד ז' ימים הווי כעשה להתריו ביוםיו ומותר לכתילה, ועי"ש שהביא דעת רבינו ירוחם דעת ג' ימים מיקרי ליום ומותר לכתילה ומג' ימים ועד חמץ שנה הווי קשור ליום ואסור מדרבנן, וביתור מהצוי שנה מיקרי לעולם וחיב חטא.

ז) מתניתין, קושרת אשה בפתח חלוכה. פירוש רשי"ד להתייר הוא משומ דלא דמי לקשר של קיימת כיון דעתו להתריו בכל יומה, אך להרמב"ם (פ"י מהל' שבת ה"א) סבריו דבעינן מעשה אומן, וקשה הרוא"ש מהיכי תיתני דבעינן מעשה אומן, וכותב הגרא"א (או"ח ש"ז) דדבריהם מוכחים מדנקט קשר הספרינן שהם אומנים, ולא קשר הספרינן, ובפירוש המשניות לא הזכיר הרמב"ם דמירי בקשר אומן, וכותב המרומי שדה דבעינן למימר דהרמב"ם חזר בו.

ב) מתניתין, ר' מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתריו באחת מידיו אין חיבור לעילו. פירוש הריטב"א (החדשים) אף על פי שעשו לקיימו שם לעולם, עיריך שיהא קשר קיים בעצםו שלא יוכל ארם להתריו בידו אחת. ואי לאו לא חשיב קשר מדאוריתא, ור' מאיר לא נחلك אלא פירוש דברי חכמים, וכן פירוש בחידושי הר"ן דבעינן לתרווייהו, אך בפירוש המשניות לרמב"ם והמאירי, כתבו דר"מ פlige אחכמים. וכן משמעות שיטת רשי"י, דבד"ה ואלו כתוב, דמתניתין המחייב הוא קשר של

לבטלה שם אם כן לא הווי פסק רישייה שיעשנה כל', ותירץ בדוחק, שהוא מתכוון לבטלה ואיןו מתכוון לגמרי לעשות כל' ושירץ ביה פסק רישייה הוайл ואינו מתכוון לעשות כל'.

צח) גמן, מודה ר' שמעון בפסק רישיה ולא מוות. הר"ן (דף מא. מדפי הרי"ף ד"ה אבל) כתוב הדערוך הקשה על מה שפירש רשי"ד דמסוכרייא דנויתיא היא בדורפה של חבית, [וצ"ע מנתה ליה דרש"י פירש בכחאי גונא, ועין תוט' ד"ה מודה] היא בכחאי גונא לא נהנה מהין הנשחת, ולא מודה ר"ש אלא בפסק רישייה דניחאה ליה, והוכיח דבריו מלעיל (בט): גבי מוכרי כסות, ו(קג). מהתולש עולשין, מיוםא (لد): גבי עשויות של ברזל, ומסוכה (לג): גבי הדס שענביו מרובין מעליו, והר"ן דחה כל ראיותיו, [אמנם אי רשי"ד סבר דאסיר שחיטה משום מלבן אין כאן קושיא], והוא פירש, DSTIMת הנקב למלחה במוגפה ומפני שהמשקה נסחט לתוך הכליל אסור בין דנהנה בסחיטהו. והר"ן דחה דברי העורך והקשה על רשי"ד מודיע אסור להדקה, כיון דאיינו צריך למשקין הנשחטין, [ובהכרח הסחיטה כאן משום מפרק תולדה חדש הוא דבר דאין המsocריה מתלבנת דין דרך לבון בכר], ובעינן שיצטרך למשקין היוצאין, דומיא דהאב, ותירץ דבאמת מדאוריתא לא מיתסר, אך כיון דקא שחיט

במשקין שדרך שחיטה בהן מיתסר מדרבנן. צט) הוס' ד"ה האי, בסוח"ד ומצע ר"י וכור' דלא אמר שרירותו וכור' שאינו כי אם לכלהו כמו סיוג באלונטיית, היראים והטור (רעד') סבריו דגם דרך לכלהו אמרין שרירותו وهو כיבוסו, וההיתר לקנה ידיו במאפה הוא דוקא היכא דיש מעט מים, והביה יוסף (שם) כתוב דגם המהרי"ס סובר הכי, ומשום הכי היה מנער ידיו בכך מהמים וرك אחר בר מקנה בגדי ובמאפה.

ק) רשי"ד אף על גב. הקשה הרש"ש דר' יהודה מאן דכר שמייה. ובשלמא לר"ת (בתוס' ד"ה למימרא) א"ש דר' יהודה אסור דבר שאין מתכוון. אך רשי"ד לא פירש כן.

פרק ואלו קשרים

א) מתניתין, ואלו קשרים שאין חיבור לעילן. לרשי"ד והרא"ש (א') מיררי בקשר של קיימת, וחיבב אפילו במעשה הדroit. אך הרי"ף והרמב"ם (פ"י מהל' שבת ה"א) סבריו דבעינן מעשה אומן, וקשה הרוא"ש מהיכי תיתני דבעינן מעשה אומן, וכותב הגרא"א (או"ח ש"ז) דדבריהם מוכחים מדנקט קשר הספרינן שהם אומנים, ולא קשר הספרינן, ובפירוש המשניות לא הזזכיר הרמב"ם דמירי בקשר אומן, וכותב המרומי שדה דבעינן למימר דהרמב"ם חזר בו.

ב) מתניתין, ר' מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתריו באחת מידיו אין חיבור לעילו. פירוש הריטב"א (החדשים) אף על פי שעשו לקיימו שם לעולם, עיריך שיהא קשר קיים בעצםו שלא יוכל ארם להתריו בידו אחת. ואי לאו לא חשיב קשר מדאוריתא, ור' מאיר לא נחalking אלא פירוש דברי חכמים, וכן פירוש בחידושי הר"ן דבעינן לתרווייהו, אך בפירוש המשניות לרמב"ם והמאירי, כתבו דר"מ פlige אחכמים. וכן משמעות שיטת רשי"י, דבד"ה ואלו כתוב, דמתניתין המחייב הוא קשר של

אסור, (וכמו שכותב הרמ"א). יד גמ', אמר ליה שבקיה. כתוב החזון איש (מ"ז סקי"ב) דמייריו דהמנעל היה ברגלו, ומוכח אסור לטלטל מוקצת בגופו. [אםنم רשי"ד"ה שבקיה כתוב, ולא הטלנו בידך להצניעו, אם כן איירין לענין טلطול בידים. (ר.ג.)]

טו גמ', התם לא מינטרanca מינטר. כתוב הרשב"א בשם הראב"ד וכ"כ הרץ (דף מא: מדפי הרוי"ף ד"ה רב), דעתמא דשרי, משום دقינו דכברמלית לא מינטר, לא מקצי איניש ודעתו לטلطלה על ידי גמי לח, אך בחזרה דמייריו מקצת מדעתו עד דמתוקנו, ולא משום הפסד ממון נגעו בה.

דף קיב ע"ב

טו גמ', אמראי נינהו ואליבא דרי יוחנן. כתוב השפט אמת דלפי זה לא בעין לשינויו דרב יצחק בן יוסף, דהא בחולין (מג): איתא דמה דאמר ר' יוחנן דהלהכתם משנה אינה לב"ע, ותלייא בפלוגתא דאמוראי, ואם כן יש לומר דהמשנה כפשוטה ומ"ד. דסבירא ליה לר"י דהלהכתם משנה סובר בשינויו דרבנן. אמןם כיון דבכמיה דוכתין מצינו דסבירא ליה לסתמא דגמריא דלר"י הלכה כסותם משנה, אם כן על כרחך גם אבוי ורב יוסף דהם מרוי דשמעתתא סבירי הaci, ואם כן מוכח דסבירא בשינויו דרב יצחק בן יוסף. ולפי זה קשה לרמב"ם לדע"ב ולר"ש (מס' כלים פ"כ מ"ד) דלא פירשו דמייריו במשנה בדר' אוננים כדרמקיןanca. והמשנה למילך (פ"ז מהל' כלים הי"ב) תירץ דסבירא ליה להרמב"ם דקי"ל כרבנן לגבי אבוי ורב יוסף, אבל הקשה דכיוון לדבדעת ר"י מספקא לנו כמאן סבירא ליה, היה להרמב"ם לפסוק הרבה. ובשפט אמת כתוב דדברי המשנה למילך דחויקם, ותירץ דבר. ובדרך לומר דהראשונים הנ"ל גרטו כගירסת הגליאן דרי יוחנן קאמר ליה אליבא דרי יהודה וליה לא סבירא ליה, ואם כן וראי דסבירא ליה לר' יוחנן דאין הלכה בר' יהודה (ועפי"ז יישב קושית המשנה למילך דהרמב"ם לא פסק כרב מושום דקי"ל דרב ר' יוחנן הלכה בר"י).

יז גמ', שם. הקשה השפט אמת היאך תירץ רב יצחק בן יוסף המשנה אליבא דרי יוחנן, הא במס' חולין (מג). מבואר דרי יצחק לא סובר האי כלל דהלהכתם משנה בדעת ר' יוחנן, והניח בצע". ובהגחות בן אריה כתוב דמהכא מוכח דרב יצחק בן יוסף ור' יצחק בר' יוסף תרי אמראי נינהו.

יח גמ', וחזר וניקב במצויא זית וסתמו וכו'. כתבו הרש"ש והשפט אמת דמה דנקט וסתמו לא דוקא והוא הדין אם הניח הנקב השני פתוח.

יט גמ', קרי עלייה לית דין ברנש איכא דאמרاي בגון דין בר אינייש. ביאר רבוי אלעזר משה הורביז דהא דראשונים כמלאיכים תליא בחלוקת זו, דללישנא דאמר לית דין בר נש סובר דראשונים כמלאיכים, ולאיכא דאמרוי סובר כמלאיכים אי אפשר אלא דהו כבני אדם ובן כחמורים. (וכ"כ השפט אמת).

כ) גמ', דעתה ליה תרי אוני מהו דתימא חד מנייהו בטولي בטליה. ביאר הריטב"א (החדשים) דסלקא דעתך دقינו דלא ידיעין hei מנייהו שניהם אסוריין קמ"ל دقינו דלא ידיעין כל אחד מהם חשוב שהוא עומדת להתריר ועוד דלפעמים מתייר שניהם.

ח) גמ', לא צריבא דעתה ליה תרי דשי. וברשי"ד"ה מהו, וכיון שלא ידעי hei מנייהו, תרויהו ליתטרו, קמ"ל. ה"ק הרש"ש כיון דמתניתין התירה לקשור שניהם, אם כן באיזה שיבטול עשוה ודאי אסור. והריטב"א (החדשים) (עיין אות ב') הוסיף, דקמ"ל דכיוון דלא ידיעין hei מנייהו, כל אחד חשוב עומדת להתריר, ועוד דלפעמים מתייר שניהם. (ועיין לקמן (קיג). איתא בברייתא דאסור לקשור חבל בפרה ובאיובו, אף דודאי יפתח צד א' שלא יניחסנה קשורה באיבוס כל היום, ולא ידיעין איזה צד יפתח, רצ"ע. (יב.).

ט) גמ', מנעל אמןעל לא קשיא וכו'. עיין פירושי וכן ביארו הריטב"א (החדשים) והרא"ש, אמןם הרוי"ף והרמב"ם (פ"ז מהל' שבת ה"א) חילקו בעין אחר, דמנעל הווי קשר של קיימת ומעשה אומן, ומשום הaci חייב חטא, וקשר דרבנן, הווי של קיימת אבל מעשה הדיות, ופטור אבל אסור, ובבדני מחוזא דאיינו לא של קיימת ולא מעשה אומן מותר לכתחילה והוא לשיטם (עיין לעיל אות א)

י) גמ', שם. כתוב השפט אמת דלפי זה מה דשנינו במתניתין דמנעל מותר לכתחילה היינו בשל בני מחוזא, דחוק. ולכן כתוב דהא דשנינו במתניתין קאיאה דקורסית אשא, ודרך הנשים להדק מנגניהם וסנדליםיהם שייהוו מכובנים ולכך מותר לבני מחוזא. ובידומכח לקמן (קמא): דasmaה מקפתת אם אין המנעל מכובן

למרת רגלה, ולכן לא תצא בשבת במנעל חדש.

יא) רשי"ד"ה בדרבן, הריטב"א (החדשים) כתוב בשם ר' לי לבאר באופן אחר וכ"כ המרדכי (שפוי) דמנעל דרבנן גם הוא מהודךיפה, אלא שדרבן לחולצו מליל שבת ליל שבת, כיון דבימי השבע ישנים במנעליהם לפי שעוסקים בתורה כל הלילה. והקשה הט"ז (ש"ז סק"ב) דאם כן היאך קושרים אותו בשבת שחרית הא פטור אבל אסור. ובקרבן נתגנאל (א' אות נ') תירץ דבשבת קשו רבען מנגניהם על ידי עניבה עד מוציא שבת.

יב) גמ', דרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא. הקשה המרומי שדה לשיטת הרוי"ף והרמב"ם (עיין אות א) דלחיב בעין קשר של קיימת ומעשה אומן, מהה נפרש, אם היה קשר של אומן לעולם פטור אבל אסור, ואם לא היה קשר של אומן אין בו חיוב חטא. ותירץ דסביר דהיה בהם קשר אומן, ועל הקטנים הישנים יכול גם ההדיזוט לקשור, ולכן אם היה קשר של קיימת חייב חטא, דהו קשור אומן, אך אם איןו של קיימת וגם איןו מעשה אומן. ודבריו אינם מובנים דלבאו ראה כוונתו לומר שהדיין היה על הקשיה, וע"כ כיון שהוא עבשו קשור ואינו אומן פטור אבל אסור, אמןם מכל מקום הרוי יש כאן מתייר קשר של אומן, ולענין ההיתר לא בעין שיעשה על ידי אומן ועל זה אייריןanca.

יג) גמ', אל' שקול גמי לח דחויז למאלל בהמה. כתוב הרמב"ם (פ"י מ ה"ד) כל שרatoi למאלל בהמה מותר לקשור אותו בשבת, לפיך אם נפסקה רצועת סנדלו בכרמלית, נוטל גמי לח הרואי למאלל בהמה, וכורך עליו וקשר הגמי. ובהגחות רבי עקיבא איגר לשולחן ערוך (שכ"ד ס"ד) כתוב בשם מורה ריק"ש דלהרמב"ם מותר אף בקשר של קיימת ומעשה אומן. אמןם במשנה ברורה (שם סקי"ב) הביא דעת ראשונים, דרך בקשר דאיינו של קיימת מותר, וכן הביא מהחיי אדם דאף לשיטת הרמב"ם בקש ותבן

שם עולמית, והיינו כפשות הגם' בחבל גרגדי. בז' גם', ור' יהודה אומר בורך עליו פונדייא או פסקיא. כתבו התוס' בפסחים (יא). ד"ה בורך לאו דוקא דייל אפלו לקשור כיון שלא מבטל ליה, ומה דעתך ובלבך שלא יעוזנו קאי אחбел.

בchap. תוס' ד"ה התם. כתוב השפט אמת דلتירוץ קמא קשה מדוע תירצחו דוחתם חבל דעלמא דהא יש להעמיד אף' בחבל גרגדי ואתiae בחכמים. יותר משמע מהтирוץ השני דאיפלו חבל בעלמא משום גזירה אותו חבל דהפקר, גרגדי הוא גזירה לגזירה.

בט' גם', כל קיווי מותר לטלטל בשבת. רשי' פירושDKM' לדין הגרגדי מקפיד עליהן ולא הו מלאכתו לאיסור, ביאור דרבינו, דמשום שאינו מקפיד עליהם משתמשים בהם לכל הចטרכויות האחריות ומה שימושם בו כאורג אינו תשמישו המיום. ורבי עקיבא איגר בגליון הש"ס ציין לתוס' לקמן (קכבר: ד"ה רחח) דהקשו הא ר' יהודה אסור טלטל כל' שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, וביאור במורומי שדה דריש' אתה לישב קושיותם, וכותב שלא היו מלאכתו לאיסור. והרמב"ם (פכ"ז מהל' שבת ה"א) כתוב כל כל' האורג וחבליו וקנים שלו מותר לטלטלן בכלי שללאכתו לאיסור, וכותב המגיד משנה דהרמב"ם דלא ברשי'. וכן סבירה ליה לרמב"ז ולרש"א לקמן (קכבר) וכ"כ הריטב"א (החדשים) בסוגיין.

ל' גם', גומות ממילא קא הוין. הקשה המרומי שדה הייך מיيري בהני עמודים, אם בטלים לkrkע וודאי אסור מחמת גומא דהו בחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה אסור לכ"ע לכתילה. (ולפת וצננותו שאני דמיירי בטומן ולא בזוריעה ודעתו ליטלים לעת הצורך). ואם אין מובלן ודרכן להטלטל מדוע אסור מחמת גומא, וכי כל המונח בבור יהיה אסור להוציאו מחמת גומא. ועיין במגן אברהם (ש"ד סק"ה) דמותר משום דאיינו מתקוני, וכן מבואר ברבינו חננאל (הנדפס בדף קיג:)] ואך על גב דהו פסיק רישיה, סוף סוף הוא מקלקל. אך הבית מאיר (שם) סובר דודוקא בנוטל עפר המחוור לkrkע חשוב גומא, אך בעמוד או לפת לא חשיבה סתימה בין דעתך לנטול, והגומא ממילא הוא כדמותיקרא.

לא) מותניתין, מkapלין את הכלים, כתוב השולחן עירוך (ש"ב ס"ג) דיש מי שאומר דלקפלל שלא בסדר הקיפול הראשון מותר ונראין דבריו. וביאר הלבוש (שם) דאין לקיפול זה שום קיום ולא הו מותקין. ובשער החזון כתוב (שם סק"ב) דנהליך בזה האחرونים, ובחוי אדם החמיר בונה.

לב) מותניתין, אבל לא משבת למומצאי שבת. כתוב הרמב"ם (פכ"ג) משבת ה"ז) דהטעם משום דהוא כמתיקן. אך הראב"ד השיג על דבריו וסובר אסור מפני דטרוח הוא. והמגיד משנה והמגדל עוז כתבו דנתכוונו לדבר אחד אסור מפני טטרוח ומתקן משבת לחול.

לג) מותניתין, ר' ישמעאל אומר מkapלין את הכלים ומצביעין את המיותה מיו"ב לשבת. בענין הכהנה מיו"ט לשבת נחalker האחرونים. דרבנן עקיבא איגר (בגליון השולחן ערוך ש"ב סק"ו) כתוב דמותר בהכינה אף על פי שלא הניח עירובי תבשילין, מהא דר' ישמעאל סובר דמציעין מיו"ב לשבת כיון דשבת חמורה והביא מרשי' בפסחים (יא). שפירש אבל לא בחבל שמא יניחנו

באו) תוס' ד"ה אבל, ולפי' הקונטראס קמא ניחא וכו'. ביארו המהרש"ל והמהרש"א דכונת תוס' דלפирוש קמא דריש' יש לומר דמיירי שהזב דרס עליו כשהוא ייחף, ואעפ"כ לא אמרין פנים חדשות לענין מגע מודרך כיון דאיפלו בנטסקו שניהם שייר מגע מدرس. והמהרש"ל הוסיף דהו הדין בלבד דרס עליו הזב, אלא כתוב כן, כיון דזראי טמא מدرس קודם דמטמא טומאת מגע מدرس, ואם כן אכתי קשה דשבע טומאה וליכא טומאת מגע כלל.

(בב) תוס' ד"ה נפלוג, קשה לר' אדרפריך נפלוג וניתני בדידה וכו'. כתוב השפט אמת דلتירוץ התוס' דחוק מאד. ولكن יש לבאר דהנה בתחילתה פירש' דאיפלו בנטלו ב' אוניו הויל' כל' לקלבל טומאת מגע מدرس ולא מدرس ואך על פי דהתוס' הקשו עליו רוש"י עצמו חזר בו. סוף סוף יש לומר דנטסקה אונן אחת גם לשיטת ר' יהודה דבחיצוניות טהור מטומאת מدرس אעפ"כ הויל' כל' לגבי מגע מدرس, ומה שאמרה הבריתא לעיל בדר' החיצוניה טהור, איינו מוכרכה דאיפלו מגע.

(כג) תוס' ד"ה עד שהשלימו למוציא רימון, אלא מפרש מה שאמר למלחה הרימון לא גדול וכו', כתוב הר"ש כלים (פי"ז מ"ד) דא"א לפреш בחותוס', כיון דמתניתין דהרימון לא גדול נשנית רק לאחר המשנה דג' אחוזים, והיאך אפשר לומר דג' אחוזים הויל' פירושא דהאי משנה, ותירץ הרש"ש דבאמת אחד חז', ורק דבמשנה דג' אחוזים ביאר התנא את איקות גידולו דבעינן שהיה ג' אחוזים, אך במשנה דהרימון לא גדול מפרש את מקום גידולו. (דיש מקומות המגדלים פירות גסים ויש קטנים ויש ביןונים) ועוד כתוב דדרך התנא כשבונה אגב גראם דברים כיוצא בו, חזר לשנות את עיקר הדבר בקצרה כדי לשנות עמו הטפלים אלו.

(כד) תוס' ד"ה רבוי, אמאי לא מייתי היה סיועה דטמה וכו'. הרש"ש תירץ קושיתם על פי מה שכטבו התוס' בערכין (ג:) ד"ה ערל, דאפשר דמתניתין דסנDEL היה שגורה בפיהם וכן ערב, ובחדושי רבוי אלעזר משה הורביז חילק, דסנDEL כלו גוף אחד וכל רצועה מיטמאת בפניהם, אך התם אף' קודם שנשברה עשויה לפרק, ואני מטמא אלא מגע מدرس, וכן כיון דהארוכה טמאה מدرس.

דף קיג ע"א

(כה) מותניתין, קושרין דלי בפסיקה. כתוב הרשב"א דלא מיירי בدلלים שלנו שאינם קבועים בבור, דבזה איפלו חבל בעלמא, איינו קשר של קיימת כיון דאיינו עשוי לעמוד לזמן מרובה. וכן כתוב בתוספות הרא"ש.

(כו) מותניתין, אבל לא בחבל, הקשה השפט אמת דלפирש' דטעמא משום דמנטלו והו קשור של קיימת צ"ב Adams כן יתחייב חטא, ומה דנקט אבל לא בחבל ממשמע אסור גרידא, ועוד משום זה גם ר' מודה ובגמ' מבואר דבחבל גרגדי פלייגי ומשום גזירה. וביאר דכונת רשי' דכיוון דבחבל בעלמא מובלטו בגין גזירה אף' בחבל גרגדי ומה דנקט אבל לא בחבל מיררי בכל החבלים, והביא מרשי' בפסחים (יא). שפירש אבל לא בחבל שמא יניחנו

ובפרק ל' משמע דהחויב מבעוד יום. וביאר הגרי"ז (חידושי הגרא"ח והגרא"ז סטענSEL סימן יא) דבחויב הדלקה יש שני דיןדים, חדא, עונג שבת, ועוד, כבוד שבת, וונג שירך דוקא בשבת עצמה וכאכילה ושתיה. אך כבוד שבת הוא מבעוד יום, וגם אם יצויר דתאה הדלקה בשבת, אין מתקיים בוה הדין דכבוד שבת, ובדין הדלקה מדין כבוד מيري בפרק ל', ונתקט לה אגב שאר חויבי כבוד שבת, כגון שלא יהא מלבשו דחול מללבשו בשבת, אך בפרק ה' מيري בחויב הדלקה מדין עונג שבת

דף קיג ע"ב

מן גmai, ודבר דבר שלא יהא דברך של שבת כדברך של חול. פירוש רשי"י כגון עונג מקח וממכר וחשבנות. ובתוס' הקשו דברך ילפין ממוצה חփוץ. ותירץ השلت אמת דאי מקרה דמצואו חփוץ הווי טלקא דעתך דוקא מעשה אסור כגון שמתייל בשדוחו לראות מה היא צריכה. (דאstor כדאיתא בעירובין לח': וקמ"ל דافق בדיבור אסור. ולדברי רשי"י הרהור דሞתר היינו אף דמקח וממכר. אמן לתוס' דאייסור "ודבר דבר" מيري בדיבור של בטליה, יש לומר דההדור דמקח וממכר נמי אסור. ובשו"ת מшиб דבר (לה') תירץ קושית התוס', רנפקא מינה במ"מ של מצואה דמותר בשבת, אך ציריך ליזהר שלא ידבר כמו חול, וכדאיתא לקמן (קמץ). כדי שלא יבוא לבתו. והב"ח (ש"ז) תירץ, דכונת רשי"י לומר טהור פלונית אקנה למחר, או דבר פלוני עשה מחר.

מן תוס' ד"ה שלא יהא. הקשה השلت אמת לדבריהם הא בחול נמי אסור לשוח בדברים בטלים, וכדאיתא ביום (יט): דעובר בלאו. וביאר, דבשבת ציריך לדוקא שלא להאריך אפילו בדיבור הנצרך לו (וכتب דמן משמע בפסק הtos' הכא). והרמ"א (ש"ז ס"א) כתוב דברני אדם שטיפור שמועות ודברי חדשניים הוא עונג להם מותר לטפרם בשבת. וכותב המשנה ברורה (שם סק"ד) דמכל מקום יותר מהמשיר בוה הרבה. והוסיף זה יתר זה אינו משנת חסידים והנשמר מלדבר דברי חול קדוש יאמר לו. ובשולchan ערוף הגרא"ז (שם בקונטרס אהרון סק"ב) כתוב, בדברי מקח וממכר בכחאי גונא דעתך הэн וראי דאסטר, ובספר עני שמואל בסוגין הביא דברי הנסים יפות דבריאר כוונת הגמא, דיקשרות אדם דיבורו ופיו בקדושת שבת, ואפיילו שמתפלל בשבת בנוסח התפילה דמתפלל בחול יהיו הדברים יוצאים מפיו בקדושה יתרה.

מן גmai, דברו אסור הרהור מותר. כן פסק הרמב"ם (פ"כ"ד שבת ה"א). והקשה השאגת אריה (ו') כיון דשיטת הרמב"ם (בפ"א מברכות ה"ז) דההדור כדיבור, היאר פסק דההדור מותר בדברים האסורים בדיבור בשבת, והמאיiri (בסוגין) כתוב דההדור מותר כיון דלא ניתנה תורה למלאכי השורט, אמן בית יוסף (ש"ז ס"ח) כתוב דעתו שלא יהורר בדברים האסורים בדיבור.

מן גmai, שם. ביאר המהרא"ל בחידושי אגדות, דעתם ייחוד בכתיביהם נר דולק בשבת וכו' אחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות דולק וכו' שככל שהוא מבעוד יום מפני כבוד שבת והוא נר כתוב וציריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד שבת והוא נר דולק וכו' שככל אלו לכבוד שבת בהן, עכ"ל. ולשונו ציריך עיון דמדבריו בפרק ה' משמע דההדין דיהא הנר דולק, הוא בשבת,

יותר, ור"ע נמי לא פlige אלא ביו"כ, דסובר דשניהם שיין, אך לגבי יו"ט ודאי קדושת שבת חמורה, וחלי שבת קרייבין ביו"ט. אמן האליה רבבה (שם) פlige וסובר דמותר לקפל ולהצעי ביו"ט שהל בערב שבת דוקא כשבועה עירוב תבשילין. אמן בתהלה לדוד (ש"ב סק"ד) מסתפק בוה ומצדד גם ל"ע דסובר דשבת ויו"כ שווין, מ"מ שרי להכין מוה לה, וטעמו דמאי שנא ממה דעתך מליל שבת ליוםו.

ל"ג, לא שננו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא וכו'. ביאר ריבינו חננאל (בעמ' ב') דבשני בני אדם הוא כמעשה אומן. וכן בישנים קיפולן מחווין בחדרים והויא מלאה. וכן בצדיעים הוייא מלאה. ובאליה רבבה (סימן ש"ב) הביא מהירושלמי דבשני בני אדם מתחפשין הקטנים ונראה כמתקין מנא, וכותב המשנה ברורה (שם סקט"ו וסקט"ז) דהוא הטעם נמי בישנים וצדיעים דהוי מתקין מנא. עוד כתוב שם (סק"ד) דאדם אחד המקפל על סفال דיננו ממkapל בשנים.

לה גmai, ודבר דבר שלא יהא דברך של שבת כדברך של חול. כתוב הרש"ב א דבירושלמי (במתניתין) איתא דאסטר לשאול צרכיו בתפילה וכו' זעירא שאל לר' חייא בר אבא מהו למיimer רוענו זוננו פרנסנו, וא"ל דטופס ברכה הוא.

לו גmai, קרי למאניה מכבדותיה. כתוב המהרא"ז בחידושי אגדות דלקמן ילפין (קיד). שינוי בגדים דרכ' כבוד לפני המקום מהארון, ומיצינו שבגדיו נאמר "לכבוד ולתפארת", ובע"ז יוסף הביא מהשאלות דקרא כן לבגדים שלבש בשבת. ובע"ז יעקב ביאר דורי לא היה לו הדרות פנים שהוא כבודן של ת"ח (עיין ב"מ פד), ולכן הידר לילך במלבושים כבוד.

לו גmai, וכברתו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול. הקשה הבן יהודיע דהיה לו לומר שתחליף בגדי שבת דזהו עיקר הכלבוד, ותירץ דקמ"ל דافق על פי שמחלייף בגדיו יקפיד שלא יהיו דומים במראייהם ובצורותם למלבוש של חול, דין ניכר בוה כבוד שבת, עוד הקשה מודוע לא דרישין דמכבדו באוכל שונה مثل חול, ותירץ דעיקר האכילה הוא הלחם והבשר וזה גם בחול מוכחה לאכול, עוד תירץ דbacilla לא ניכר הכבוד אלא בשעה שאוכל ורק בביתו על שלחנו, אך מלבושיםו כבודם כל היום ולעיניו כל אדם. ובע"ז יעקב ביאר דלקמן (קיד). דרישין בקרא דלקודוש ה' מכובד מيري ביום היכירויות, דבו ליכא אכילה ושתיה, ועל כרחך דהכבוד קאי אבגד ולא אמאכ"ל ומשתה.

לו גmai, שם. ביאר המהרא"ל בחידושי אגדות, דעתם ייחוד המלבוש לשבת, דעתיה נאמר, קודש היא לכם (שמות ל"א) וכל קודש נבדל מן החומר, ומשום כך טעונה כבוד, שהרי החמרי אינו בעל כבוד, והנבדל הימנו מכובד הוא לנו ראיה שבת קודש הנבדלת מן החומר למלבוש מיוחד, והוא כבוד.

לו גmai, וכברתו מעשות צרכין. כתוב הרמב"ם (פ"נה משבת ה"א) הדלקת נר שבת וכו' אחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בתהיהם נר דולק בשבת וכו' שזה בכלל עונג שבת. ובפרק ל' כתוב וציריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד שבת והוא נר דולק וכו' שככל אלו לכבוד שבת בהן, עכ"ל. ולשונו ציריך עיון דמדבריו בפרק ה' משמע דההדין דיהא הנר דולק, הוא בשבת,

מן) גמ', פסיעה גסה נוטלת אחד מוחמש מאות ממואר עיניו של אדם. ביאר המהרי"ל, דכיון דהעין שולט ומבטיכ בכל העולם, מנזרה עד מערב ומשמעים עד הארץ מהלך ת"ק שנים, כאשר פועל פסיעה גסה נוטל חלק אחד מראייה זו.

(גמ', שם. כתוב הריטוב"א דאחד מחמש מאות היינו חלק אחד מכל הנשאר במואר עיניו אחר כל פסיעה,adam לא כן יהיה עיניו כהות לאחר חמיש מאות פסיעות. אמן בתוס' תענית (י:) כתבו נוטלת רק בפסיעה ראשונה אף מכאן ואילך כיון חדש דש.

(גמ', ומהדר ליה בקידושא דבר שני, פירש רש"י, השותה מיין של קידוש בליל שבתות, והrittenב"א (החדשים), כתוב דיש מפרשים דנותן הין על גבי העין, זהה בתוך העין אסור וככלUIL (כח), אף אחרים פירשו דכיוון שאין רפואתו בטבע העין אלא בחביבות המצווה וקדושתה, אפילו בתוך העין מותר (דיליכא למיגור משום שחיקת סמנין) והוא סוף דילכ"ע פסיעה גסה של שבת עצמה אין לה תקנה בקידוש. [ונראה, הטעם דכיוון דרhopואה הוא משום חביבות המצווה וקדושתה, כמו שכותב הריטוב"א, אם כן מי שאינו מעיריך ומוקיר קדושת השבת אינו זוכה לרופואה זו. וכן דביאר הבן יהודע במס' בכורות (מד): דמי שאינו מקפיד להטיל צרכיו ומעמיד עצמו זוכה לבנים (לחד לשנאו בגמ') כיון דבר זה מביא לידי עקרות,ומי שאינו מוקיר ומעריך הדבר אינו זוכה לו. ר.ג.] ובמאורי כתוב דרhopואה על ידי מנוחת השבת.

(גמ', שם. ביאר הבן יהודע הטעם דודוקא קידוש הלילה מועיל, דבלילה יש שבעים תיבות של יוכלו וברכת הקידוש דהם כמנין ע', ואומרים אותן על הין שמנינו בגימטריא ע'. ולאור שני נ"ר, (ברמ"א כתוב ר'יעא, י) דבשעת הקידוש נתון עיניו בנורות) דמנין בגימטריא ת"ק. נמצא ע' של קריאה, וע' של יין, נגד שני עיני האדם, שחרר מכם אחד מות'ך שרמו בשתי נרות שבת.

(גמ', מהו לאכול אדמה בשבת. פירש רש"י מי גוזר בה משום שחיקת סמנינים כשאר רפואה, הקשה השטה אמת דין הלשון משמעו כן, ועוד מה השיב ר'יעי וכי בחול מי הותרה, כיון דעתשה לרופואה כמה דברי רפואה אכן דמעליליה וקשיין להאי, וביאר דאיפלו שלא לרופואה ורצה רביע לאסור גירודה שמא ישחוך העפר ויכתשו).

(נד) גמ', כל האוכל מעברה של בבל באילו אוכל מבשר אבותיו. הקשה השטה אמת היא מסקין דהטעם משום מלקי, ומשמעו דודוקא עפורה של בבל מלקי, ושל ארץ ישראל אין מלקי, וצ"ב דהא רביע ר'יעי ישמעאל היו בא"י ואעפ"כ השיב לו רביע דאסור לאכול אדמה משום דמלקי. וברשות' הקשה דכיוון דמלך מודיע נקטו דודוקא בבל. [ולכאורה אין כאן קושיא כלל דמה שהביאה הגמ' על אדמתה של בבל הוא תוספת למזה שאמרה לענן אוכל איפלו בארץ ישראל, ולפי מה שהוסיפו בගירסת בסוגרים מרובעות ו"יא וכו' הוא חומר על איסור אכילת אדמה בכל מקום ולא רק על בבל, ומסקנת הגמ' דעיקר האיסור משום דמלך, וא"כ אפשר לאסור גם משום שריצים ורמשים. אמן עדין צ"ע Mai נ"מ משום Mai אסרים].

דמושלם הוא, איינו טוען יציאה לפועל, ועל כן הרהור דין בו מעنين היציאה לפועל, ואיינו גשמי אין הוא סותר למידת שבת שנקראת קודש, ומותר.

(מד) גמ', מהו לפטוש פסיעה גסה בשבת. כתוב הריטוב"א (ש"א ס"א) דשיעור פסיעה גסה, כשהפטוש יותר מאמנה בפסיעה אחת. וביאר המגן אברהם (שם סק"ב) דהינו דכף הרגל עצמה היא חי אמרה, וכשיהיא חי אמרה בין רגלי לרגל הויא אמרה שלימה. וכותב עוד, דהאגודה הביא מהתוס' בתוס' תענית (י:) שלא יעקור רגליו השניה קודם שנייה הראשונה.

מה) וברשי"ד ר"ה מותר. השער הציון (ש"א סק"ג) דיק מדברי רש"י דבסטם קפיצה מותר. כיון דאינה אסורה לרוב הונא אלא כשאמת המים רחבה דא"א לעובר עליה אלא על ידי קפיצה, ומשמעו דסתם קפיצה מותרת, אף כתוב דמשאר פוסקים לא בשולחן עורך דבעסיף ב', כתוב דקפיצה אסורה ובעסיף ג' משמע מדרביו דקפיצה מותרת, ויש ליישב דהרי אי יש אמרת המים והמרחק פחות מאמה, או רגילין לדלג על גביה וזה צורת ההליכה. אבל מניין לנו להתריר לקפוץ אפילו בפחות אי לא זו הוי הדריך, ועיין לעיל דף ק': [בסוגיא דפרק].

מו) גמ', וכי בחול מי הותרה. הקשה מהר"א בחידושים אגדות, דאם כן מי נפקא מינה בין שבת לחול. ותירץ דבחול ליבא אלא סכנה לעיניו, ובשבת אייכא נמי איסורא. [וצ"ע וכי אין איסור במכניס עצמו לטכנת אבר] ובמחצית השקל (ש"א סק"א) תירץ דנקא מינה בסומה, דבחול מותר ושבת אסורה. ובשפת אמרת הקשה לדברי מהר"א דכיוון דעכ"פ בחול נמי אסורה אם כן איינו עושה שניי בעצם ההליכה בין שבת לחול, הא גם בחול פסיעה ביןונית, דצרכין לשנות פסיעותיו לקטנות, וכמו שכותב הפרי מגדים (שם) דבשעת איפלו פסיעות פחות מאמנה אסורה. ועפ"ז ביאר הא דאיתא בברכות (ו): דהיווצה מבית הכנסת לא יפסע פסיעה גסה, אבל בכניותו מצוה לרווץ, אין הפשט דירוץ בפסיעה גסה כיון דאסורה אף בחול, אלא לפסיעה ביןונית דמותרת בחול. ובפירוש הרי"ף בעין יעקב ביאר, דרך נוק דפסיעת לחול חוות בקידוש דليل שבת ולא פסיעה דשבת. ובענף יוסף תירץ ע"פ התוס' תענית (י): ר"ה פסיעה, דרך פסיעת ראשונה נוטלת, אף אחר כך כיון חדש דש, ובשבת אף על פי חדש אסורה.

מו) גמ', שם. מבואר דפסיעת גסה אסורה לכל אדם. והקשה בספר ארצת החיים (ד') מברכות (מג): דפסיעת גסה הוא מהדברים שהם גנאי לתלמיד חכם. ותירץ דכן הדריך להזהיר ת"ח גם במידי דאסור לכל אדם, דהא מנה שם בברכות גם קומה זקופה והוא איסור לכל אדם, וכבר קדרמו המאייר בסוגין.

מח) גמ', שאני אומר פסיעת גסה וכו'. ביאר הבן יהודע דהא דנקט שאני אומב. דין דבר זה מקובל אצל מאביו או שאר רבוטיו. ועוד דרי' ישמעאל היה בעל בשר (וכדאיתא בב"מ פד). והרגיש טפי בטירחא דפסיעת גסה, והעריך דגמ' לשאר בני אדם המומצעים יש טירחא בפסיעת גסה, ולכך הסכימה דעתו לאסור, ומושום הכי נקט שאני אומר, דמה שהרגיש מעצמו הביאו לומר

יג שבט – יד שבט התשע"ג

חלק היותר מן הרואין, דברי חזקיה לא היו נצרכין לכל הביצה והעושר שהיה להם מסנחריב כיון שנסתפקו במעטם, (וחזקיה עצמו היה אוכל ירך כדאיתא בסנהדרין צד): וכן בימי רבי שהיה עושרו אך למותר. וכן לימות המשיח שהייתה למלכות בית דוד יותר מן הערך.

(ס) גמ', איכה דאמריו ותأكل בימי דוד ושלמה. ביאר מהר"ל בחידושי אגדות, דל'ישנא קמא יש ג' מדריגות א. דוד היה נלחם באומות ומנצחן, ב. בימי שלמה היה שלום ומלך על כל העולם וזו מעלה יתרה, ג. בימי חזקיה אף על פי שהתחילה מלכות בית דוד ליחסר, נעשו להם ניסים, (זהו דנקט לשון ותוර דהוא והנותר ולא עיקר הדבר) ולאicia דאמריו, א. ותأكل בימי דוד ושלמה, שבימי שנייהם היה מלכות בית דוד בתוקפו, ב. ותשבע בימי חזקיה דנעשו ניסים בדורו, ג. ותוර בימי רבינו שאף על פי שהייתה אחר החורבן הייתה חשיבות למלכות בית דוד בעבורו. וכן למתניתא כל לעניין הוא מדריגה בפני עצמה.

(ס) רשי"ד "ה עומדות. כתוב הרש"ש דמנקט רשי" שכהה ולא לקט דמיורי בהה לעיל משמעו שלא סבירא ליה דיש לקט במחוור. אמנם הביא הרמב"ם (בפירוש המשניות פאה פ"ה מ"ב) דיש לקט גם במחוור.

(ס) רשי"ד "ה וחתת כבudo. והרש"ש כתוב דנקט לה אידי היא דרי"י קרי למאניה מכבותיה.

(ס) גמ', וחתת כבudo ולא כבudo ממש. עיין פירוש"י וכותב המהרשה"א דלרשי"י פלייגי בתרתי במשמעותו דורשין דחתת כבudo וdochok הואה. ולכן ביאר דגם ר"א קרא למאניה מכבותיה, אלא דחתת משמעו ליה לשון חליפין וסובר דבגדים שהם כבudo נשרפו. וג' מחולקות בדבר, דלר"י נשרפ' הגוף, ולר"א הבגדים, ולרשב"ג שריפת נשמה. והמהר"ל בחידושי אגדות ביאר, דלר"א נשרפ' הגוף וגם מלבושים דשניהם נקראין גופו. ונמצא דלר"י נשרפ' הגוף ולא מלבושים, ולר"א גופו ומלבושים, ולרשב"ג לא גופו ולא מלבושים.

דף קיד ע"א

(ס) גמ', מנין לשוני בגדים מן התורה וכו', מבאר המהרשה"א את הקשר לטוגיא לעיל לעניין בגדי שבת, דבגדים שבישל בהם קדריה לזרבו הינו שהচין בהם צרכי שבת אל ימוש בהם כוס לזרבו הינו כוס של קידוש.

(ס) גמ', גנאי הוא לתלמיד חכם שייצא במנעלים המטולאים לשוק. הקשה הרי"ק (בעין יעקב)מאי טעמא לא אמר דחיב מיתה בטלאי כמו בנמצא רבב על בגדו דנלמד מהפסק דחיב הוי גנאי ולא חייב מיתה, דאי בדידחו נמי חייב מיתה, היאר ציווה ה' על ישעיו לנזהוג כך, רק בשביל אות ומופת לבני כוש, אלא ע"כ דהוו גנאי בלבד, [אמנם לפי זה עירק עיון מאיט עטמא איה הוו גנאי לתלמיד חכם בכחאי גונא אינו חייב מיתה דהוא משומם חילול ה', ועוד דפי זה, בעין למימר דאף בגדי מטולאים יהיה דין במנעל].

(ס) גמ', בטלאי על גב טלאי. בברכות (מ"ג) איתא ג' תנאים

נה) גם', באילו אוכל מבשר אבותיו. ביאר במרומי שדה דמה דנקט בשר אבותיו הינו משום דברו המת טעון קבורה, וכל הנקרים אפרן אסור, ואפר המת אסור בהנאה לעולם, וכדאיתא בתמורה (לד). ובשר אבותיו הינו ישראל (וכן פירש רשי"י דאבוטיו הינו שמתו שם בגולה) דברו מת גוי מותר בהנאה לשיטת Tosf' בב"ק (יא), אך שקצים ורמשים דהיסטורי אכילה נינחו פרכין דנמחו והוא עבר בעלמא ומותרין, ודלא ברשי". אבל להריה"ק שהיפר הגירסה וכותב המימרות דר"ל ור"י (שנער ומצולח), ואחר כך מימרא דר"א דבר אבותיו, משמע דסובר דאבוטיו הינו מתי מבול, ואם כן דעתו דברו מת עכו"ם אסור בהנאה. וכן דעת הרמב"ן (עה"ת פרשת שמיני בפסוק אחרות תאכלו).

(נו) גמ', שם. כחוב המהרשה"א בחידושי אגדות דבר הארץ ישראלי אין לחוש משום אבותיו שמתו, בארץ ישראל (לשיטת רשי"י דהינו אבותיו שמתו) כיון דמצינין את הקברות ומטהרין אותה, ומהאי טעמא גورو טומאה בארץ נקרים אגושא ואוירא ולא בא"י.

(נו) גמ', ושמת שמלוותיך ארא"א אלו בגדים של שבת. פירש רשי"י וכי ערומה הייתה אלא שמלה מיוחדות וחגי שבת ולבשן והמהרשה"א בחידושי אגדות ביאר, דדרשין מדכתיב שמלוותיך לשון רבים, דלבשה בגדי חול, ולקחה עמה בגדי שבת ולבשן רק אחר שירדה לגוזן. והבן יהודע ביאר דדרשין מדכתיב שמלה ולא שלמה, דשלמה הוא בגד החשוב יותר וכמו שכותב (שםות י"ב ל"ה) כל כסף וכלי זהב ושמלות, אך שלמה הוא בגד גרווע וכמו שכותב (שםות כ"ב ח') על שה על שלמה, ובגדי שבת החשובים נקראים שלמה. וביעון יעקב הביא דאיתא בתרגום דאלו התחשיטין, ומדוקין מדכתיב ושםת ולא ולבשן.

(נו) גמ', תן לחכם ויחכם עוד ארא"א זו רות המואביה ושמואל הרמתי. ביאר בעיון יעקב דעיקר החכמה היא היראה כדכתיב ראשית חכמה יראת ה', ורות עשתה כן מפני היראה שלא יכשלו בה בני אדם. ושמואל מפני יראת הגאות לא אמר דבר ה' שלא היה בטוח בעצמו דתשרה עליו השכינה.

(נו) גמ', וכי דרכו של בועז לדבק עם הנשים. הקשה המהרשה"א מהיכי תיתי שמה שאמר הינו עניין התרבוקות, בנשים הא רק אמר שהוא לשין השיר בעניין אישות וכמ"ש ודבק באשתו. וכן דיבוק, וזהו לשין השיר בעניין אישות וכמ"ש ודבק באשתו. וכן ותדבק נפשו בדינה, והוא ליה למימר וכיה תהיי עם נערותי, ואמר לשון תדבקין לדמותך לדבק בה מדרשא דעתוני וכו'. ובשפת אמרתת נערה זו זע, ומשני דורות אני. התרבוקות נערה זו זע, ומשני דורות אני.

(ס) גמ', עתיד בן לצאת מפרק שמעשיו קשין בחומרץ ומנו מנשה. ביאר המהרשה"א בחידושי אגדות שלא מצינו בכל מלכי יהודה שהרשינו במנשה, דנתינש במלכותו חמישים וחמש שנים, ודומה לחומרץ דככל דמתישן קשה יותר.

(ס) גמ', ותأكل בימי דוד וכו'. ביאר המהרשה"א דל'ישנא קמא אפשר לדrhoש דמיiri בורות עצמה דהאריכה ימים עד לימי דוד ושלמה, וכדאיתא במס' בבא בתרא (צא), אך ותוර בימי חזקיהו דלא חייתה כל כך.

(ס) גמ', ותוර בימי חזקיה. ביאר במרומי שדה דכל נותר הינו

בדכתבו התוס' בחגיגה (ז) ד"ה עלות, ואם כן אי אפשר ללמוד ק"ו על עלות שבת שאפשר להקטיר ביום טוב, ואם כן לרבי ישמעאל נמי בעינן לדרשה משום יום טוב, וכן הקשה השפט אמרת והוסיף דלשיטת התוספות ד"ה ה"ג, והרש"א ביצה (י"ב) דלמי"ד נדרים ונדרות קרבנים ביום טוב, עלות נדרים ונדרות נמי קרבנים ATI שפיר. והחzon איש (על חגיגה ז: סימן קכ"ט סק"ד) תירץ לרבי ישמעאל ס"ל בשיטת אבא שאול בביצה (ב), אך עלת נדרה קריבה ביום טוב, ועוד תירץ דודוקא שחייבת עלת נדרה אסורה ביום טוב, אבל הקטרת האימוריין שהיא חובת היום (אף דשחייבת אינה חובת היום מכל מקום כיוון שכבר נשחתה מצוין להקטיריה) נלמדת מהקטרת האימוריין של שלמי נדרה שקרבעין ביום טוב.

דף קיד ע"ב

(ע) Tos' ד"ה ליתקע, אבל תקיעות שתוקעין בע"ש או עיר"ט, השפט אמרת הוכיח מכמה מקומות בש"ס כדעת הרמב"ם שהיו תוקעין רק בע"ש ולא בעיר"ט, אך הביא מרביבנו חננאל בשם רב האי גאון שהוכיח מהמשנה בחולין דהיו תוקעין גם בעיר"ט כדעתתוספות.

(ע') רש"י ד"ה וליתקע בין וכור' דיווה"כ שרי בקנית יرك, וכור' דהוי עינוי שרואה ומזמין ואני אוכל, ולקמן (קט"ו). ב"ה מותר, פרשי"י דקדום המנהה אסור משום שאינו מצפה לאכול ולא הוי עגמת נפש, אך הבעל המאור פlige ופירש משום עגמת נפש היינו שלא יהיה טורח במוציאי הצום, ותהא נפשו עוגמה עליון, ודוקא מהמנהה ולמעלה דקרווב לשעת האכילה ונחשב כפת בסלו ולא יאכל, אבל קודם המנהה אסור דחיישין שיأكل, וכן כתוב המאירי, והרמב"ן (לקמן כתו). כתוב הטעם דאטרו קודם המנהה, משום שנראה כמתיקן לצורך היום, אבל מהמנהה ולמעלה הרי

דרchan של בני אדם לתקן מאכלן לצורך הערב.

(ע') גמו, בקנית ירכ, פירשי' לנתק העליין מן הקלחין כדי להשווותם שייהיו מוכנים לחתקן ולפרמן. והרמב"ם (שביתת עשר פ"א ה"ג) מפרש להסיר העלים המעוופשות וכדעת הרמב"ם בשם רש"י דהינו להסיר העלים המעוופשות וכדעת הרמב"ם והקשה הא בכחאי גונוא הו בורר ואטור, ופירש בתוספות דMahonת הירק אבל לא דק דק. והמגיד משנה (שם) תירץ, דאסור בורר הויו דוקא בפסולת גמור, או באוכל מותוך אוכל, אבל כאן שהעלים ראויים לאכילה על ידי הדחק, והכל אוכל אחד, אין זה אלא משום שבוט שאסור בשבת ומתור ביום היכפורים, ולרש"י ד"ה אסור בקנית ירכ, המסר הועלן המעוופשין הו שבוט משום דעתך משבת לחול, ולפפי זה אם מסיר הועלן המעוופשין לצורך סעודת השבת מותר בשבת. עוד כתבו הרמב"ן

ועוד בשם הירושלמי דקנית ירכ הינו הדחת ירכ.

(ע') Tos' ד"ה וליתקע, כי היכי לדידיו שמצוין את המתוות מיווה"כ לשבת אלא ניחא ליה למperfיך לכולי' עלמא, הקשה מהרשב"א דלרבות שישא עדין קשיא כיוון דהוי שבוט קרובה, והרי רב שישא ודאי ידע את המשנה, לרבי ישמעאל מציין את המתוות מיום היכפורים לשבת.

(ב) Tos' ד"ה אמר, אלא חומרא הוא שיקטירו האימוריין ולא

לאסור בכחאי גונוא, א. דהווי בחלק העליון של המנעל, ב. בהולך בדרך, ג. ביוםות החמה בלבד, אבל אם הטלאי בעקב, או שמהלך במנעל זה בביתו, או ביוםות הגשמיں שהטייט מכסה את הטלאי מותה.

(ע') רש"י ד"ה מרודעת, לרבי ישמעאל דאמר בגין מצד אחד מרודעת מה אמר בה, וזהינו אליבא דר' יהודה אליבא דר' ישמעאל] והקשה הרש"ש אם הספק לרבי יהודה, איך פשטו מרבי יוסי דפליג, דלמא כמו דרבי יהודה בגין מצד אחד, הוא הרין במרודעת מצד אחד, ותירץ דכיוון שנייהם נחלקו בגין בדעת רבי ישמעאל מסתבר למעט מחוקתם ולומר דברודעת יכול עולם ממשני צדדים.

(ע") גמו, של בנאים מצד אחד. התוספות יומ טוב (מקוואות פ"ט משנה ו') מדיק מהרמב"ם דלענין חיצזה כל לביך ואפילו אינו רבב חוץ, ולאו דוקא בגילימה, אלא אף בכל בגדיו, ומשום דתלמידי חכמים נזהרים מלבלוך דהא חיבטים עליון מיתה.

(ע") גמו, זה המקפיד על חילוקו, בבבאה מציעא (כ"ד). איתא, דמחוזרים אבידה בטביעות עין לאינו משנה דיבורו בלבד ג' דברים שמותר לשנות, ובשולחן ערוק (חו"מ רסב, ב"א) פסק כ שני הסוגיות, אך הסמ"ע (שם) הוכיח דהווי מחולקת הסוגיות מרד השםינו הריבי'ק והרמב"ם את דין המקפיד על חילוקו, ופסקו בהסוגיא דאלו מציאות, והוסיף הסמ"ע דבטוגין שמוחזרים למקפיד על חילוקו, הינו דוקא באבידת חילוק.

(ע") גמו, איזהו תלמיד חכם כל ששו alien אותו הלבנה בכל מקום וכו'. מבאר מהרשב"א דהה תלמידי חכמים המזוכרים לעיל אינם בגדיר תלמיד חכם גמור, אלא בשם לווי, כגון כל תלמיד חכם המקפיד על חילוקו, דנקרא תלמיד חכם לענין שמוחזרים לו אבידה בטביעות העין, וכן העוסק בחפציו שמיים כגון צרכי ציבור, נחשב תלמיד חכם לענין שעושים לו מלאכתו, וכן הבקי בהלבה מסויימת נקרא תלמיד חכם לענין שראוי למנותו פרנס על היצבור בהלבה שבקי בה, ואפילו שאינו בקי בהלבות אחרות, ובודאי שלמד במדה שאמרה הגמ' ואפילו במסכת כליה הינו לגריעות ואבמו שכתבו התוס'], אבל שכן שאלו איזהו תלמיד חכם והינו תלמיד חכם גמור, ואמרו דהוא הידוע הלבנה בכל מקום, ונפקא מינה למונתו פרנס על היצבור בכל הענינים.

(ע") גמו, אל תקברוני לא בכלים לבנים וכור' שמא לא אזהה וכו', וציריך עיון מה היה חשו של רבינו ינאי הרי אי ידוע בגיהנם כמו כל היושבים שם שודomin לשולי קדרה משום אש של גיהנם (וכדרפיש רש"ו), גם הוא יהיה שחור, אף אם ילبس לבנים, ונראה לבאר, לרבי ינאי לא חשש שידוע בגיהנם כמו היושבים שם, דהא תלמיד חכם אין אור של גיהנם שלולת בהם ק"ו יושב ביה, וכמו שכותב רש"י ד"ה שמא לא אזהה "ויאשב בין אותם" וכור', והכי נמי יש לבאר הצד של שמא אזהה וכו', דהינו שלא יורד לגיהנם, אבל עדין אינו בגדיר צדיק הלבוש לבן, אלא החזיק עצמו לבינוני, דהרי הצדיקים עצםם כל אחד נכווה מהופתו של חברו (ילקוט שמעוני ישעה פ"ד רמזו ת). (אל.)

(ע") גמו, נדרים ונדרות קרבין ביום טוב. הקשה רבינו עקיבא איגר היא עלות נדרים ונדרות לכולי' עלמא אין קרבין ביום טוב

דאין טוחן אחר טוחן, והרמב"ם (שבת פ"א הי"ח) כתב דהמחתר ריק דק דק כדי לבשלו הרי זה תולדת טוחן משמע דחולק על Tosafot רבכלי ריק שייך טוחן. ובמשנה למלך (חמץ ומצה פ"א ה'ג בסוף ההגנה) הוכיחה מהתוספות כאן דאף בלחם שייך טוחן אחר טוחן, והתוספת שבת דחיה הראה מושום/tosafot אירי בירק ואין ראייה ללחם, והבසפ' משנה (שבת פ"א הי"ח) הביא מחלוקת הרשב"א דהאistor דפרים סילקא דוקא לאכלו לאחר זמן, אבל לאכלו מיד מותר דלא אסרו על האדם לאכול מאכלו חתיכות קטנות או גדולות וכגד מעינו בבורר שמותר לאalter.

(בג) Tos' ד"ה לעולם למלאכה, דהוי איסור DAOРИיתא, הקשה הרא"מ הורוויז,adam בן Mai טעמא נקטה הבריתא קנית יرك יותר מאשר איסורים, ועוד Mai טעמא נקט יומם הփורים שחול שבת הא אסור בכל שבת.

(בד) Tos' שם, התוס' הקימו את הבריתא לר"י באיסור DAOРИיתא, ולשבות דרבנן אין עיקר מן התורה, אבל הבעל המאור פלייג עלייהו, וככתב מدلע' חש רבבי יוחנן לרוץ את הבריתא, אלא רק לפרש את הפסוקים, משמע דליתא לבריתא DAOРИתא דאוסרת בקנית ירכ.

יבואו לידי נותר, כתוב המצגה איתן דдин זה שניי בחלוקת אם לינה מועלת בראש המזבח, דلم"ד אין לינה מועלת בראש המזבח, יכול להניח האמורים שם ואני חייב להקטיר ולא יבוא לידי נותר.

(פה) גמי, אלא לאו לKENIBAH ירכ, פירוש רשי' ד"ה אלא לאו, דאסור מדאוריתא מושום עשה דשבות, ובוויו' כ אין עשה דשבות קאי אלמלאה אלא עניין. וכן כתוב הרמב"ם (שבת פ"א ה"א), וכן הרמב"ן (ויקרא פ"ג כ"ד) ועיין שם שהביא כמה מדרשים לעניין זה, וחילק בין שבות דאמירה לעכו"ם שהיה מדרבנן לשאר שבותין, אבל התוס' ד"ה אלא לKENIBAH, כתבו דהו כי אסמכתה בעלמא, וברשי' ד"ה אסור בKENIBAH ירכ כתוב דהשבות הוא מה שטרח לצורך חול, [וותוס' לא כתבו בפירוש מה הוא השבות, ויל' דאף אינו מודו לרשי', דהא אי אפשר לומר שהיתוך לחתיות גדולות יהיה אסור].

(פה) Tos' ד"ה אלא, ולא דמי להא וכו' דפרים סילקא חייב מושום טוחן, החזון איש (ריש סימן נ"ז) מבאר את התוספות דלאו דוקא סילקא אלא הדין לכל ירכ, ומוכיח מכאן דגם מה שכתבו התוספות לעיל (ע"ד): ד"ה האי, דוקא בסילקא שייך טוחן אבל שאר אוכלים שרוי, אינו ממעט ירכות אלא ממעט לחם ומשום

הצטראָפּ גַּם אַתָּה לְלוֹאֶלְיוֹן הַיּוֹמָם בְּעִזּוֹן!!!

**זמן השיעור בדף היומי ע"י רבני הכלול בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קריית ספר מודיעין עילית ת"ז**

יש אנשים שרצו לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבונוכו' ...

יתנדב עבورو איזה ספר הצריך לרבים ללמידה בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשימת הנפטר... (הה"ח באחבת חסד ח' בט"ז)

כתובת המועצת: רח' שאגת אריה 25/17 קריית ספר מודיעין עילית. טל/fax: 08-9741714

למנויים, לתורמות, להנצחות ולכל עניין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>